

Laekunud kooskõlastused Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruandele:

Kooskõlastamise II voor (25.03.2024-29.04.2024)

Nr	<u>Esitaja ja kuupäev</u>	<u>Kooskõlastus või ettepanek</u>	<u>Vastus</u>
1.	Tarbijakaitse ja Tehnilise järelevalve amet (Liina Roosimägi, ehituse tegevusõiguse talituse juhataja) 01.04.2024 Kiri nr 16-6/21-02119-012	Edastasite Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ametile (TTJA) 25.03.2024 kirja nr 7-1/1003-51, millega soovisite täiendavat kooskõlastust Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku vallavolikogu otsuste eelnõudele ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruandele. Käesolevaga anname teada, et TTJA kooskõlastab Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku vallavolikogu otsuste eelnõud ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruande.	Kooskõlastus saadud.
2.	Maa-amet	Planeerimisseaduse (edaspidi PlanS) § 99 lõike 1 kohaselt tehakse kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu eelvalik koostöös valitsusasutustega, kelle valitsemisalas olevaid küsimusi kohaliku	1. Ettepanekuga arvestatakse. Eelnõudes täpsustatakse, et maardlate aladel on ehitiste ja rajatiste rajamine,

	(Tambet Tiits, peadirektor) 04.04.2024 Kiri nr 6-3/23/8719-5	omavalitsuse eriplaneering käsitleb. PlanS § 105 lõike 1 kohaselt esitatakse kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu asukoha eelvaliku otsuse eelnõu koos keskkonnamõju strateegilise hindamise esimese etapi aruandega kooskõlastamiseks käesoleva seaduse § 99 lõikes 1 nimetatud asutustele. Maapõuseaduse (edaspidi MaaPS) § 15 lõike 7 kohaselt, kui planeeritaval maa-alal asub maardla või selle osa, kooskõlastatakse planeering PlanS sätestatud korras Kliimaministeeriumi või Vabariigi Valitsuse volitatud asutusega. Vabariigi Valitsus on korraldusega 03.07.2023 nr 182 „Volitus Maa-ametile maapõue seisundit ja kasutamist mõjutavaks tegevuseks loa andmiseks ja planeeringute kooskõlastamiseks“ andnud Maa-ametile volituse anda lube MaaPS §-des 14 ja 15 nimetatud maapõue seisundit ja kasutamist mõjutavaks tegevuseks. MaaPS § 14 lõike 2 kohaselt võib Kliimaministeerium või Vabariigi Valitsuse volitatud asutus lubada maapõue seisundit ja kasutamist mõjutavat tegevust üksnes juhul, kui kavandatav tegevus ei halvenda maavara kaevandamisväärsena säilimise või maavarale juurdepääsu olemasolevat olukorda või halvendab maavarale juurdepääsu olemasolevat olukorda, kuid tegevus ei ole püsiva iseloomuga või halvendab maavara kaevandamisväärsena säilimise või maavarale juurdepääsu olemasolevat olukorda, kuid tegemist on ülekaaluka avaliku huviga ehitise, sealhulgas tehnovõrgu, rajatise või ehitusseadustiku tähenduses riigikaitselise ehitise ehitamisega, mille jaoks ei ole mõistlikku alternatiivset asukohta, või tegemist on elektrituruseaduse tähenduses taastuvat energiaallikat kasutava elektrienergia tootmiseseadme ja seonduva taristu ehitamisega.	seadmete paigaldamine ja juurdepääsuteede rajamine võimalik vaid aladel, kus maavara on ammendunud või kui selleks on saadud MaaPS alusel muu sisuga kooskõlastus või luba.
--	---	---	--

		Juhul, kui taastuenergia ehitise ehitamine halvendab maavarale juurdepääsu olemasolevat olukorda, võib MaaPS § 14 lõike 21 kohaselt Kliimaministeerium või Vabariigi Valitsuse volitatud asutus lubada taastuenergia ehitise ehitamist: turbamaardla alal, mis ei ole kantud kaevandamiseks sobivate turbaalade nimekirja ja mille kohta ei ole kehtivat kaevandamisluba ega geoloogilise uuringu luba ning ei ole esitatud kaevandamisloa ega geoloogilise uuringu loa taotlust; savi-, järvemuda-, järvelubja-, meremuda- ja põlevkivimaardla alal, mille kohta ei ole kehtivat kaevandamisluba ega geoloogilise uuringu luba ning ei ole esitatud selle maavara kaevandamisloa ega geoloogilise uuringu loa taotlust, tähtajaliselt kuni 35 aastaks; muude maavarade maardla alal, mille kohta ei ole kehtivat kaevandamisluba ega geoloogilise uuringu luba ning ei ole esitatud selle maavara kaevandamisloa ega geoloogilise uuringu loa taotlust ning kui tegevusega on nõustunud Kliimaministeerium, juhul kui ta ei ole käesolevas lõikes sätestatud loa andjaks, tähtajaliselt kuni 35 aastaks. Seisuga 01.04.2024 kattuvad Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku ja KSH I etapi aruande joonisel 1 kujutatud eriplaneeringu ala ja eriplaneeringu laiendusala Lavassaare turbamaardlaga (registrikaart nr 197), Pitsalu liivamaardlaga (registrikaart nr 920), Vändra savimaardlaga (registrikaart nr 677), Leiburi turbamaardlaga (registrikaart nr 772), Sikana kruusamaardlaga (registrikaart nr 845), Kavasoo turbamaardlaga (registrikaart nr 90), Mukre (Ellamaa) turbamaardlaga (registrikaart nr 470), Kobra dolokivimaardlaga (registrikaart nr 942), Mädara liivamaardlaga (registrikaart nr 973),	
--	--	--	--

		Lavassaare ja Elbu turbatootmisala (loa nr KMIN-070; loa omaja AS Tootsi Turvas; luba kehtib kuni 09.08.2049; Keskkonnaametis on menetluses ka taotlus), Pitsalu liivakarjääri (loa nr L.MK/323997; loa omaja KMG OÜ; luba kehtib kuni 28.08.2028; Keskkonnaametis on menetluses ka karjääri laienduse taotlus), Kavasoo turbatootmisala (loa nr L.MK/323467; loa omaja AS Jiffy Products Estonia; luba kehtib kuni 16.07.2033), Kobra dolokivikarjääri (loa nr KL-521157; loa omaja KIVIKANDUR OÜ; luba kehtib kuni 22.02.2049) mäeeraldiste ja nende teenindusmaadega ning Keskkonnaametis menetluses oleva Mäbara liivakarjääri (taotleja Sokkel Karjäärid OÜ) mäeeraldise ja selle teenindusmaaga. Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku otsuste eelnõudes ja KSH esimese etapi aruandes on kajastatud kattumine maardlatega. 1. Eelnõudes on märgitud ala 5 näitel (tsiteerin): „Põhivõrguga liitumiseks vajalikke seadmeid ja ehitisi on lubatud rajada kogu KOV EP algatamisel silmas peetud planeeringualale ning lisaks LS-i ja KSH VTK menetlemise käigus moodustatud eriplaneeringu laiendusalaadele“ ning „Elektrituulikuid omavahel ja neid liitumispunktiga ühendavaid seadmeid ning ehitisi on lubatud paigutada ka väljapoole eelvalikuala nr 5 kogu KOV EP planeeringuala (sh eriplaneeringu laiendusalaade) piires“ ja „Juurdepääsuteid ja montaažiplatse on võimalik paigutada ka väljapoole eelvalikuala nr 5“ ja „Detailse lahenduse koostamisel tuleb juurdepääsuteede asukoha, parameetrite ja muude tingimuste määramisel arvestada EV ja KSH I ptk-s 3.3.18 sätestatut“. Palume eelnõudes täpsustada, et maardlate aladel on ehitiste ja rajatiste rajamine, seadmete paigaldamine ja juurdepääsuteede rajamine	
--	--	--	--

		võimalik vaid aladel, kus maavara on ammendunud või kui selleks on saadud MaaPS alusel muu sisuga kooskõlastus või luba. Käesoleva kirjaga seda luba ei anta. Juurdepääsuteede asukoha ja muude tingimuste määramise osas ei ole viidet maardlatele, millega tuleks järgmises etapis samuti arvestada. Palume lisada, et maardlate aladele ehitiste kavandamiseks on vajalik saada MaaPS alusel kooskõlastus või luba.	
		2. Ala nr 12 kattub osaliselt Lavassaare turbamaardlaga (registrikaart nr 197) ning Lavassaare ja Elbu turbatootmisala (loa nr KMIN-070; loa omaja AS Tootsi Turvas; luba kehtib kuni 09.08.2049; Keskkonnaametis on menetluses ka taotlus) mäeeraldise ja selle teenindusmaaga. Ala nr 12 eelnõus on märgitud (tsiteerin): „Maapõueseadus näeb ette, et Keskkonnaministeerium või valdkonna eest vastutava ministri volitatud asutus võib lubada taastuenergia ehitise ehitamist turbamaardla alal, mis ei ole kantud kaevandamiseks sobivate turbaalade nimekirja ja mille kohta ei ole kehtivat kaevandamisloa ega geoloogilise uuringu luba ning ei ole esitatud kaevandamisloa ega geoloogilise uuringu loa taotlust (MaaPS § 14 lg 21 p 1)“ ning „Valida eelvalikuala nr 12 tuuleparkide rajamiseks sobivaks“. Eelnõus on viide kehtivuse kaotanud MaaPS-le. Palume ajakohastada MaaPS sõnastust. Selgitame, et eelvaliku ala nr 12 ei ole tervenisti tuuleparkide rajamiseks sobiv, kuna taastuenergia ehitisi on võimalik rajada vaid alal, kus maavara on ammendunud või kui selleks on saadud MaaPS alusel muu sisuga kooskõlastus või luba, seejuures on vajalik kaevandamisloa omaja või taotleja	2. Ettepanekutega arvestatakse. Ala nr 12 eelnõus ajakohastatakse viidet ja sõnastust MaaPS-le. Eelnõud täpsustatakse lisades juurde, et taastuenergia ehitisi on võimalik rajada vaid alal, kus maavara on ammendunud või kui selleks on saadud MaaPS alusel muu sisuga kooskõlastus või luba, seejuures on vajalik kaevandamisloa omaja või taotleja nõusolek, millest nähtub, kuidas maavara kaevandamisväärsus ja juurdepääs maavarale ei halvene, kui tuulepark rajatakse.

		nõusolek, millest nähtub, kuidas maavara kaevandamisväärsus ja juurdepääs maavarale ei halvene, kui tuulepark rajatakse. Ammendunud alade olemasolu on teada kaevandamisloa omajale ja seda tõendab markšeiderimöödistus. Täiendavalt selgitame, et kaevandamisloaga riigimaa kasutada andmine taastuenergia tootmiseks eeldab, et kaevandamisloa omaja loobub kaevandamisloaga riigimaa kasutamise õigusest. Palume eelnõud vastavalt täpsustada ja täiendada.	
		3. Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku ja KSH I etapi aruande peatükis 2. SISSEJUHATUS on kirjeldatud (tsiteerin): „Põhivõrguga liitumiseks vajalikke seadmeid ja rajatise on lubatud rajada kogu eriplaneeringu alale“. Palume täpsustada, et maardlate aladel on seadmete ja rajatiste rajamine võimalik vaid aladel, kus maavara on ammendunud või kui selleks on saadud MaaPS alusel muu sisuga kooskõlastus või luba. Käesoleva kirjaga seda luba ei anta.	3. Ettepanekuga arvestatakse. Selgitame, et ptk-s 2 on toodud sissejuhatav üldine selgitav tekst. Antud täpsustus lisatakse ÜP seletuskirja ptk-i 3.3.17 “Maavarad”, kus on toodud EP tingimused, mis puudutavad maavarasid.

		Maa-amet nõustub 25.03.2024 kirjaga nr 7-1/1003-51 esitatud dokumentidega tingimusel, et dokumente täpsustatakse vastavalt eeltoodud märkustele. Esitatud kujul on planeering vastuolus MaaPS §-ga 14. Maavarale juurdepääs halveneb, kui maardlate aladele seatakse kaevandamist piiravaid tingimusi, mille järgi toimides pole võimalik maavara kaevandada, näiteks kui kaevandamisloa omaja ei saa realiseerida kaevandamisloaga antud õigusi või kui kaevandamine muutub piiravate tingimuste tõttu märkimisväärselt keerulisemaks võrreldes olemasoleva olukorraga. Palume täpsustada dokumente vastavalt eeltoodud märkustele ning edastada peale täpsustuste tegemist kooskõlastamiseks Maa-ametile. Reformimata riigimaade ja maaüksuste, mille volitatud asutus on Maa-amet, osas annab kohaliku omavalitsuse eriplaneeringule seisukoha Regionaal- ja Põllumajandusministeerium.	Dokumente täpsustatakse.
3.	Keskkonnaamet (Helen Manguse, keskkonnakorralduse büroo juhataja) 15.04.2024 Kiri nr 6-5/24/7788	Esitasite planeerimisseaduse § 105 alusel kooskõlastamiseks Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku otsuste eelnõud ja planeeringumaterjalid koos keskkonnamõju strateegilise hindamise (KSH) I etapi aruandega. Kooskõlastuse taotlused on saadetud kahe kirjaga, millest teine sisaldas asutusesiseseks kasutamiseks mõeldud teavet, kuid vastame neile ühise kirjaga, kuna sisuliselt on tegu sama taotlusega. Keskkonnaamet annab eriplaneeringu asukoha eelvaliku otsuste eelnõudele ja KSH I etapi aruandele kooskõlastuse	Täname, et teavitasite meid röövlindude risupesade kohta. Võtame antud infot arvesse.

	tingimusel, et KSH I etapi aruandes ja põhjendatud juhtudel ka eelvaliku otsuste eelnõudes tehakse vajalikud muudatused käesolevas kirjas toodud märkuste alusel (eelkõige kirja p 12-15). Kooskõlastuse andmisel tugineme planeeringuala keskkonnaseisundi andmetele, mis on kantud Eesti looduse infosüsteemi seisuga 08.04.2024. Teavitame, et Keskkonnaametile on esitatud infot planeeringualal, eelkõige eelvalikuala 3 piirkonnas asuvate röövlindude risupesade kohta. Keskkonnaamet on pesade asustatuse hindamiseks ja liikide määramiseks edastanud info Kotkaklubile. Risupesade ülevaatus toimub eeldatavalt aprillikuu jooksul. Märkused KSH aruande kohta:	
	1. Lk 11. Määratud on tuulikute arendamise üldtingimused, mille järgi <i>elektrituuliku vundament peab jääma eelvalikuala piiridesse, elektrituuliku labad võivad ulatuda üle eelvalikuala piiri. Elektrituuliku labade ulatumine üle eelvalikuala piiri ning suurim ehitusalune pind määratakse detailses lahenduses või projekteerimistingimuste väljastamisel.</i> Keskkonnaameti hinnangul on eluslooduse kaitseks moodustatud piirangualade või puhvrite (nt kaitstavad loodusobjektid või Keskkonnaameti soovitusel) määramisel üldreegliks ehitisealune pind, mis tuuliku puhul hõlmab ka rootorilabade alust pinda. Juhul kui võimaliku keskkonnaohtu ei tekita pöörlev tuulik, vaid hoopis tuuliku vundament, võib erandjuhtudel rakendada ka lahendust, kus puhvrit saab arvestada lähtudes vundamendist. Näiteks kaitsealuse taimeliigi leiukohtade või looduse üksikobjektina kaitstava rändrahu puhul. Samas kaalumisruum puudub, kui on	1. Seisukohaga arvestatakse. Väljatoodud tingimust muudetakse. Seletuskirjas täpsustatakse, et elektrituuliku rootorilaba ei tohi ulatuda üle eelvalikuala piiri.

	tegemist range kaitseresüümiga aladega – nt Kaansoo soomuraka püsielupaigas kehtib kaitse-eeskirja kohaselt sihtkaitsevööndi režiim ning alal on keelatud uute ehitiste püstitamine, välja arvatud püsielupaiga valitseja nõusolekul tee, tehnovõrgu rajatise või tootmisotstarbeta rajatise püstitamine püsielupaigas paikneva kinnistu või püsielupaiga tarbeks. Sellisel juhul ei saa Keskkonnaamet kaaluda nõusoleku andmist. Küsimus võib puudutada arendusala 5 kõige lõunapoolsemat tuulikupositsiooni. Analoogiaks vt ka looduskaitseseadus (LKS) § 38 lg 5 p 12 – kalda ehituskeeld ei laiene maaparandussüsteemi eesvoolu, mis ei kattu loodusliku veekoguga, kalda ehituskeeluvööndis rootorilabade alusele pinnale (teistel juhtudel kehtib ka rootorilabade alusele pinnale ehituskeeld, mille vähendamist võib LKS § 40 alusel taotleda).	
	2. Lk 15. <i>Eelistatud on elektrituulikute paigutamine mitmekesise maastikumustriga piirkonda, sest avatud ning liigendamata maastikus mõjub tehisobjekt domineerivamalt.</i> Sellise soovitusel ei saa nõustuda, sest visuaal on subjektiivne määratlus. Keskkonnamõju vähendamise seisukohalt tuleb eelistada asukohti, kus inimõju on juba olemas, eelkõige on need just avatud maastikud (nt põllud, tööstusalad); seda võimalust on siiski rõhutatud detailse lahenduse koostamisel (pt 3.3.13, lk 21).	2. Seisukohaga arvestatakse. Antud soovitus eemaldatakse eriplaneeringu seletuskirja ptk-st 3.3.5 “Visuaalne mõju”.

		3. Lk 15. Elektriülikuid planeerides ja projekteerides on soovitatav lisaks parimale tehnilisele lahendusele töötada välja ka sobivaim kujunduslahendus, mis võimaldaks tuulepargile luua tähendusväärtust ning positiivset maamärgi kuvandit (heaks näiteks populaarne Kopenhaageni rannikul asuv Middelgrunden'i merepark). Peame seda kiiduväärseks soovitusel, sest tuugeni masti kujundus võib oluliselt selle aktsepteeritavust mõjutada.	3. Võtame teadmiseks.
		4. Lk 18 tabel 2. Juhime tähelepanu, et ala nr 10 piirneb ka põhjast tedre elupaigaga (EELIS: liigi leiukoht KLO9129633 Elbu raba põhjaosa), mainitud on vaid lõunas alaga piirnevat tedre elupaiga puhvrit.	4. Seisukohaga arvestatakse. Seletuskirja tabelisse 2 lisatakse ala nr 10 osas juurde tedre KLO9129633 elupaik.
		5. Lk 21 ja lk 77. Võimalusel kasutada olemasolevaid teid ning neid vajadusel ümber ehitada tuulepargi rajamiseks vajalikele parameetritele ja koormusele vastavaks. Tuuleparkide kavandamisel rohevõrgustikku tuleks mitte võimalusel, vaid kohustuslikult maksimaalsel võimalikul määral kasutada olemasolevaid teid ning muud metsamajanduslikku või maaparanduslikku taristut. See minimeerib nii rohevõrgustiku kahjustamise kui ka täiendavate ressursside kulu.	5. Seisukohaga arvestatakse. Seletuskirja ptk-i 3.3.12 "Rohevõrgustik" lisatakse juurde tingimusena, et tuuleparkide kavandamisel rohevõrgustikku tuleb maksimaalsel võimalikul määral kasutada olemasolevaid teid ning muud metsamajanduslikku või maaparanduslikku taristut. Soovitus: "Võimalusel kasutada olemasolevaid teid ning neid vajadusel ümber ehitada tuulepargi rajamiseks vajalikele

			parameetritele ja koormusele vastavaks.” eemaldatakse.
		6. Lk 37–40. Linnu-uuringu alade numeratsioon ja KSH I etapi aruande alade numeratsioon kattub, kuid mitte ruumiliselt ja see võib tekitada segadust. Soovitame sellele eraldi tähelepanu juhtida (nt jooniste allkirjas, tabel 3 päises ja meetodika kirjelduses ühe lausena), et võimalikku arusaamatust vältida. Seda enam, et lk 45 tabel 4 kasutab KSH alade numeratsiooni.	6. Seisukohaga arvestatakse. Seletuskirja täiendatakse, et tuleks selgemini välja, et linnustiku uuringu numeratsioon erineb ruumiliselt KSH I etapi aruande alade numeratsioonist.
		7. Lk 43. <i>Õhuliinide ehitamine lindude olulistele liikumisteedele ei ole lubatud. Oluliste igapäevaste liikumisteede all mõeldakse sookure-, hane- ja luigekogumitele ning osadele soodes pesitsevatele kahlejatele iseloomulike liikumisi toitumis- ja ööbimispaikade või pesitsusalade vahel, kus liikumisest võtab osa suur hulk linde moodustades parve/parvesid.</i> Märgime, et õhuliinid võivad olla ohtlikud ka mitmetele röövlindudele, see ohutegur on välja tood ka näiteks merikotka, kaljukotka, must-toonekure, kassikaku kaitse-tegevuskavades. Seega detailse lahenduse faasis või projekteerimisel tuleb õhuliinide ohtlikkusega arvestada ka rangelt kaitstavate röövlindude pesapaikade läheduses (eriti juhul kui asukoha eelvaliku otsuste vastuvõtmise järgselt laekub info nende liikide uute pesapaikade kohta liinide läheduses).	7. Seisukohaga arvestatakse. EP lahendust täpsustatakse ja tuuakse välja, et tuuleparkidega seoses uusi õhuliine ei rajata. Kõik uued elektriühendused rajatakse maakaablina. Seega on õhuliinidest tulenevad ohtud linnustikule välistatud.

		8. Lk 52 on märgitud, et nahkhiirte uuringu periood ei katnud sügisrände tipaega. Seega ei saa uuringu tulemustest teha lõplikku järeldust, et alasid ei läbi aktiivne sügisränne ja nahkhiirte hukkumisrisk on madal. Nahkhiirte hukkumisriski minimeerimiseks on olemas tõhusalt toimiv leevendusmeede – tuulikute peatamine ohtlikul perioodil. Leiame, et aladel, millega minnakse edasi projekteerimistingimuste väljastamisega, kuid ei ole nahkhiirte detailset uuringut läbi viidud (nr 3, 9, 10), on vajalik KSH-s näha ette ennetava leevendusmeetmena kasutada tuulikute peatamist sügisrände ajal kõrge nahkhiirte hukkumisriskiga öödel. Pt 3.3.11 nimetatud uuringu tulemuste põhjal otsustatakse, kas leevendusmeetmete rakendamine on vajalik või mitte (ning seatakse meetmed seireks).	8. Seisukohaga arvestatakse. Seletuskirja ptk-i 3.3.11 "Nahkhiired" lisatakse juurde: eelvalikualade nr 3a, 9, 10 ja 11 puhul, kus jätkatakse projekteerimistingimustega, tuleb rakendada nahkhiirte sügisrände ajal leevendava meetmena tuulikute seiskamist öösiti. Läbiviidavast nahkhiireuuringust peab selguma, täpsem sisend nimetatud leevendava meetme rakendamiseks.
		9. Lk 70-76, peatükk 4.4.3.2. Hinnatud on kavandatud tuuleparkide mõju rohevõrgustikule, sh on arvutatud looduslike alade osatähtsus roheline võrgustiku tuumaladel ning tuulepargi rajamisega seonduv looduslike alade vähenemine. Palume antud arvutuskäigu puhul võtta arvesse ka kumulatiivseid mõjusid teiste looduslikku maakatet muutvate objektidega (nt tuulealaga nr 3 seonduva tuumala serva kavandatav Kobra dolokivikarjäär, mille rajamiseks on Kivikandur OÜ-le antud 12.03.2024 keskkonnaluba KL-521157).	9. Seisukohaga arvestatakse. EP aruandes korrigeeritakse rohevõrgustiku tugialade tehisalade osakaalu arvutuskäiku, võttes arvesse ka taotletavaid mäeeraldisi.

		10. Rohevõrgustikuga seonduvalt juhime täiendavalt tähelepanu, et 28.09.2023 tegi Riigikohus otsuse kohtuasjas 3-21-979. Ehkki antud kohtuasja põhiküsimus oli seotud metsateatistega, tuleks kohtuotsuses rohevõrgustiku säilimise ning toimimise tagamise kohta antud suuniseid silmas pidada ka muude rohevõrgustikuga seotud otsuste tegemisel.	10. Võtame teadmiseks.
		11. Lk 77. Selleks, et tagada põhimaantee nr 4 Tallinn–Pärnu–Ikla km 98,0 – 120,6 asuva Libatse– Nurme lõigu põhiprojektiga km 108,3 ette nähtud (Kangru) ökodukti toimimine ei tohi tuulikuid paigutada Kangru külas asuva maakonnatasandi rohevõrgustiku koridori ning koridori ja (Maima raba) tugiala ühenduskohta. Soovitav oleks ökodukti asukoht kujutada ka nt joonisel 41. Kuna eelvalikuala 10 kagupoolne tuulik paikneb rohevõrgustiku ühendusele võrdlemisi lähedal, tuleb Keskkonnaameti hinnangul projekteerimisel läbiviidava ulukite liikumissuundi käsitleva uuringuga täpsustada tuuliku sobivaimat asukohta.	11. Seisukohaga arvestatakse. EP seletuskirja ptk-i 3.3.12 “Rohevõrgustik” lisatakse järgmine tingimus: “eelvalikuala nr 10 kagupoolne tuulik paikneb rohevõrgustiku ühendusele võrdlemisi lähedal, mistõttu tuleb ehitusprojekti koostamisel läbi viia ulukite liikumissuundi käsitlev uuring, et täpsustada vaadeldava tuuliku sobivaimat asukohta.”.
		12. Lk 186. Eelvalikualade 7 ja 8 puhul tuleb detailse lahenduse etapis (lisaks mürale) ka linnustiku (sh metsise) osas hinnata koosmõjusid naaberaladele kavandatud tuulepargiarendustega. Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvalik ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruande koostamise protsessi käigus on märkimisväärselt täienenud metsise elupaikade andmestik. Käesolevaks ajaks on EELIS andmebaasi kantud Keskkonnaameti poolt piiritletud reaalsele seireandmetele	12. Seisukohaga arvestatakse. Seletuskirja täiendatakse ja tuuakse välja vajadus arvestada koosmõjusid lisaks mürale ka linnustiku osas. Uute metsiste elupaikadega arvestatakse edasiste detailsemate linnustiku uuringute läbiviimisel. Seletuskirja ptk-s 3.3.10

	tuginevad uued elupaigad, milliseid tuleb eelkõige eelvalikualade 7 ja 8 detailse lahenduse koostamisel aluseks võtta. Lk 42 on kirjas, et välistati metsise püsielupaigad koos 600 m puhvriga. Juhime tähelepanu, et uuemate teadmiste valguses on püsielupaigale lähemale kui 1000 meetrit tuugeni rajamine küsitav, sest metsis on häiringutele tundlik.	toodud tabel 2 vaadatakse üle uute metsiste elupaikade valguses. Metsise püsielupaigast 1000 m puhvri arvestamisel on kattumine olemas ainult eelvalikualaga nr 8. Praeguses EP lahenduses on eelvalikuala nr 8 kujunemisel arvestatud Aesoo metsise püsielupaigale (KLO3000649) välistav puhver 600 m. Samas on oluline tähelepanu pöörata sellele, et EP ptk-s 3.3.10 on toodud tingimus, et ala nr 8 arendamisel on vajalik Aesoo püsielupaigas viia läbi täpsustavad metsise elupaiguuringud. Linnustiku uuringu üheks ülesandeks on vajadusel leevendavate meetmete välja töötamine, et vältida või leevendada negatiivset mõju. See, kas tuulikuteest tulenevad häiringud ulatuvad Aesoo püsielupaigani, selgub järgmise etapi uuringus, kus esitatakse ka vajadusel leevendavad meetmed.
	13. Lk 187. Eelvalikuala 10 juures tuleb kajastada linnustiku-uuringu leevendusmeetmeid (eelõige meedet nr 2 - kõik põldudele jäävad tuulikud oleksid varustatud tehnoloogiaga, mis võimaldavad	13. Seisukohaga arvestatakse, aruandesse lisatakse eelvalikuala nr 10 kohta järgmine tingimus juurde: kõik põldudele jäävad tuulikud peavad olema varustatud tehnoloogiaga, mis

		suuremate röövlindude lähenemisel tuulikute ajutist seiskamist või töö olulist aeglustamist (maksimaalset kaks täispööret minutis).	võimaldavad suuremate röövlindude lähenemisel tuulikute ajutist seiskamist või töö olulist aeglustamist.
		14. Erinevates alusuuringutes on välja toodud mitmeid meetmeid ja tingimusi tuulepargi arendamiseks. Näiteks eelvaliku ala 10 linnustiku aruandes koos mõjuhinnanguga lk 16 on välja toodud meede, et <i>laanepüü soodsa seisundi tagamiseks tuleks vältida tuulegeneraatorite paigaldamist metsamaastikku, eriti ala loodeservas olevasse metsa</i>. Lk 19 on suurkoovitaja osas seatud meede, et <i>pesitseva haudepaari jaoks negatiivse mõju vähendamiseks tuleks lisaks ehitustööde ajastamisele väljaspoole pesitsusperioodi rajada tuugenid pesitsusterritooriumist võimalikult eemale</i>. Ala 11 täiendavas nahkhiirte-uuringus leiti, et augustis võib põhja- nahkhiirte lennuaktiivsus tuulepargi avamaastiku aladel olla üsna kõrge. Põhja-nahkhiir on tuuleparkides kõrge hukkumisriskiga liik. Uuringu kokkuvõttes on soovitatud teha tuulikute rajamisel järeelseiret ning vastavalt seire tulemustele töötada välja leevendusmeetmed nahkhiirte olulisel määral hukkumise vältimiseks. KSH aruandes eelpool (kui ka muudes alusuuringutes) käsitletu ei kajastu. Selguse ja ülevaatlikkuse mõttes on asjakohane alusuuringute tingimused ja meetmed KSH aruandesse üle kanda.	14. Seisukohaga arvestatakse. Aruandesse lisatakse eelvalikuala nr 10 kohta järgmised tingimused juurde: a) laanepüü soodsa seisundi tagamiseks ei tohi tuulegeneraatoreid paigalda ala loodeservas olevasse metsa; b) suurkoovitajale negatiivse mõju vähendamiseks tuleb ehitustööd läbi viia väljaspool liigi pesitsusperioodi ning rajada tuugenid suurkoovitaja pesitsusterritooriumist võimalikult eemale. KSH aruandesse lisatakse ala 11 kohta juurde: Eelvalikualal nr 11 tuleb järeelseire raames viia läbi regulaarne detektorloendus uuringualal ning hukkunud loomade otsimine tuulikute alt (selleks ette valmistatud aladel). Täpsemalt on eelvalikualal nr 11 järeelseire korraldamise sisend antud eriplaneeringu lisas 8 esitatud Loodusekoda MTÜ nahkhiirte uuringus (2023), millest tuleb

			projekteerimistingimuste andmisel lähtuda.
		15. KeHJS § 40 lg 4 p 13 kohaselt peab keskkonnamõju strateegilise hindamise aruanne sisaldama strateegilise planeerimisdokumendi elluviimisega kaasneva olulise keskkonnamõju seireks kavandatud meetmete ja mõõdetavate indikaatorite kirjeldust. Ehkki käesoleva KSH kohaselt ei kaasne eriplaneeringuga kavandatavate tuuleparkidega olulist keskkonnamõju, tuleb KSH-s siiski kajastada tuuleparkide vajaliku järelseire põhimõtteid (eriti eelvalikualadel, mille puhul jätkatakse arendust projekteerimistingimuste menetlusega).	15. Seisukohaga arvestatakse. KSH aruandes tuuakse välja järelseire tingimused linnustiku ja nahkhiirte osas.
		<u>Eelvalikuala 11 linnustiku-uuring (OÜ Xenus 2023)</u> 16. Lk 4 on kirjas, et väike-konnakotka Oriküla elupaik (KLO9124438) oli 2023. aastal asustamata. Juhime tähelepanu, et EELIS-e andmetel oli elupaik siiski asustatud (vaatlus 23.07.2023, mis tähendab, et kirje jõudis EELIS-sse pärast ala haudelinnustiku kaardistamist).	16. Info võetakse teatavaks. Info võetakse teatavaks. Ala nr 11 linnustiku uuringu aruandesse lisatakse vastav info, kuid see ei muuda ala kohta käivaid linnustiku alaseid hinnanguid.
		<u>Eelvalikuala 10 linnustiku aruanne koos mõjuhinnanguga (Birding Haapsalu OÜ)</u> 17. Lk 8 on kirjas, et korraga vaadeldi rännet ühest punktist 2-3 tundi. Punktvaatlused viidi läbi kevadrändeperioodil 11. aprillist kuni 20. maini (mahuga 2x36 vaatlustundi). Sellest meetodikast lähtuvalt on minimaalselt vajalik kevadel vaatlusi teha 12 päeval. Meetodika	17. Selgitus. Punktvaatluste puhul lähtuti meetodika kirjeldusest, et ühe vaatlustsükli jooksul võib ühest punktist vaadelda korraga kuni 3 tundi. Mõnel päeval teostati vaatlusi ka kahe vaatlustsükli ulatuses jagades need päeva

	kirjelduses on loetletud vaatluspäevadeks kevadel 11.04, 12.04, 16.04, 24.04, 25.04, 3.05, 4.05, 24.05, 29.05. Vaatluspäevadest lähtuvalt tehti kevadel vaatlusi maksimaalselt 27 tundi. Samasugused erinevused on ka suve- ja sügisperioodil.	erinevatele osadele. Seetõttu on tekkinud meetodika tõlgendusel erinev nägemus.
	18. Lk 11 on meetmena välja pakutud tuulikute asetamine võimalikult põhja-lõunasuunaliselt, et vähendada merikotkastele avalduvat võimalikku ebasoodsat mõju kokkupõrke tagajärjel. Kuna tuulikud ehitatakse liikuvana vastavalt tuule suunale, ei pruugi leevendusmeetmed olla rakendatav. Lisaks üldistele röövlindu leevendusmeetmetele on välja pakutud rakendada tuulikute seiskamist põldude saagikoristuse ajaks, mis meelitab konnakotkaid (ja teisi röövlindu) saagijahile tavapärasest suuremalt alalt. Tegemist võiks olla olulise leevendusmeetmega, kuid tegelik rakendamine on üpriski keeruline.	18. Võtame Keskkonnaameti arvamuse teadmiseks. Kuigi antud leevendavaid meetmeid võib olla keeruline rakendada on siiski oluline need välja tuua.
	19. Lk 11 on täiendava ettevaatusabinõuna pakutud jälgida enne tuulepargi rajamist merikotkaste paarilendu talve lõpus, mis on kõige tõhusam meetod võimaliku uue pesitsuskoha tuvastamiseks. KSH aruandes ei ole seda peetud vajalikuks kajastada, kuid palume seda teha ja lisada see tabelisse 2.	19. Seisukohaga arvestatakse, kuid see ei lisata tabelisse 2 vaid esitatakse eraldi tingimusena. Aruandesse lisatakse eelvalikuala nr 10 kohta järgmine tingimus juurde: enne tuulepargi rajamist tuleb jälgida merikotkaste paarilendu talve lõpus, et tuvastada võimalik uus pesitsuskoht.

		20. Võimalusel palume leevendusmeetmete efektiivsusest selguse saamiseks täiendada hinnangut selgitusega, miks on merikotkale sobiv toitumisala põhjas, kas see on oluline toitumisala ja kus asuvad teised tähtsad toitumisalad.	20. Selgitus. Merikotkale sobilikum toitumisala asub planeeringuala põhjaosas, sest seal asub tehislik veesilm, kus leidub saagiks sobilikke veelinde ja kajakaid. Planeeringualal esineb merikotkas planeeringuala keskosas olevatel põldudel peamiselt vaid siis kui põldudel on peatumas hanesid ehk sügisesel ajal. Nii punktvaatlused kui ka Plutof-i andmebaas (hõlmab ka saatjatega merikotkaste asukohapunktide andmestikku) viitavad, et merikotkaste esinemissagedus antud piirkonnas on väike. Peamine liikumine toimub lõuna-põhjasuunaliselt mööda metsa-ja põllu või mööda metsa-ja rabaserva ehk planeeringualast lääne poolt. Kõrge esinemissagedus merikotkastel on planeeringualast u 5 km põhja pool Kodesmaa küla piirkonnas (peamiselt Eedi Lelovi pikaajaline andmestik) ning planeeringualast u 1,5 km kagu pool Kangru küla põldudel (valdavalt GPS saatjaga linna andmestik).
4.	Terviseamet	Esitasite Terviseameti lääne regionaalosakonnale täiendavaks kooskõlastamiseks Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide	Seisukohaga arvestatakse. Eriplaneeringu asukoha eelvalikualal nr 3

	(Kristel Kallaste) 17.04.2024 Kiri nr 9.3-1/23/3701-4	eriplaneeringu asukoha eelvaliku vallavolikogu otsuste eelnõud ning keskkonnamõju strateegilise hindamise (KSH) I etapi aruande. Esmane kooskõlastuse küsimine oli 24.05.2023 kirjaga nr.7-1/1003, peale mida on eriplaneeringus tehtud suuremahulisi muudatusi. Põhja-Pärnumaa Vallavolikogu algatas 16.12.2020 otsusega nr 41 kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu ja keskkonnamõju strateegilise hindamise. Eriplaneering algatati elektrienergia tootmiseks rajatavatele tuuleparkidele ja selle toimimiseks vajalikule taristule sobivate arendusalade leidmiseks. Planeeringu lahenduses on esitatud eriplaneeringu asukoha eelvalikualad ning tuulepargi/elektrituulikute püstitamise üldised tingimused (detailse lahendusega edasiminekuks) ja projekteerimistingimuste andmise aluseks olevad tingimused. Keskkonnamõju strateegilise hindamise raames hinnati esmaste alade realiseerimisega kaasnevat võimalikku mõju looduskeskkonnale. Looduskeskkonnale mõju hindamise tulemusena omakorda kitsendati eriplaneeringu esmaseid alasid ja saadi potentsiaalselt sobilikud alad, mis võeti aluseks mõju hindamises inimese tervisele ja heaolule, sotsiaal-majanduslikule keskkonnale jt mõjuvaldkondadele. Võttes arvesse eriplaneeringu keskkonnamõju strateegilise hindamise tulemusi, soovitakse projekteerimistingimustega edasi minna alade nr 3, 9, 10 ja 11 puhul. Detailse lahenduse koostamisel või projekteerimistingimuste väljastamisel tuleb arvestada sellega, et eelvalikualal tuleb elektrituulikute paigutus lahendada selliselt, et elamu maa-aladel (elamu maaaladeks loetakse ka hajaasustuses maatulundusmaadel	Uue-Teosaare kinnistul (katastritunnusega 93002:003:0051) asuv eluhoone arvestatakse koos 1 km puhvriga eelvalikualast välja. Selgitame, et esialgselt ei arvestatud EP-s Uue-Teosaare kinnistul vaadeldava eluhoonega seetõttu, et elamute 1 km puhvri rakendamisel võeti aluseks ETAK andmed, mitte ehitusregistri andmed. Põhikaardi andmetel ei ole tegemist eluhoonega, samuti ei ole alale moodustatud õueala, millest peaks arvestama kehtestatud müra piirnormide vastavust (kuna tegemist on sihtotstarbelt 100% maatulundusmaaga).
--	--	---	--

	asuvaid elamute õuealasid) on tagatud tööstusmüra õine sihtväärtus vastavalt keskkonnaministri 16.12.2016 määrusele nr 71. Erandiks on Vihtra külas asuv Kruse (tunnus: 93005:002:0103), Kadjaste külas asuv Koiva (93002:004:0135) ning Orikülas asuv Uue-Auru (93002:004:0034) katastriüksus, kus tuleb kinnistuomanike nõusolekul tagada tööstusmüra õine piirväärtus. Sihtväärtuse või piirväärtuse tagamist tuleb tõendada teostades eriplaneeringu detailse lahenduse või ehitusprojekti koostamise käigus mürataseme modelleering, mis peab lähtuma reaalistest kavandatavatest elektrituulikute asukohtadest ja antud ajahetkel valitsevast parimast teadmistest elektrituulikute müra arvutusliku hindamise kohta. Mitme tuulepargi samaaegsel kavandamisel tuleb arvestada tuuleparkide müra kumulatiivset mõju. Detailse lahenduse või ehitusprojekti koostamise faasis tuleb teostada ka varjutuse modelleering ning visuaalse mõju hindamine, mis peab lähtuma reaalistest elektrituulikute asukohtadest. Modelleerimisel tuleb anda hinnang mõjualas (ala, kuhu varjutus ulatub) paiknevate elamualade varjutuse aastasele summaarsele ning päevasele maksimaalse varjutuse kestusele ja koostada varjutuse kalendrid ning teostada nähtavusanalüüs ja visualiseeringud (fotomontaažid). Elektrituulikute asukohtade optimeerimise või leevendavate meetmete rakendamise kaudu tuleb tagada soovituslikud varjutuse tasemed. Mitme tuulepargi samaaegsel kavandamisel tuleb arvestada tuuleparkide varjutuse kumulatiivset mõju. Terviseameti lääne regionaalosakond on tutvunud esitatud planeeringumaterjalidega ning juhib tähelepanu asjaolule, et	
--	--	--

		eelvalikuala nr 3 sisse jääb Kobra külas Uue-Teosaare kinnistul (katastritunnusega 93002:003:0051) asuv toimiv elamu, millega pole planeeringus arvestatud ja mille lähedusse on kavandatud rajada mitu tuulikut. Planeeringumaterjalide täiendamisel eeltooduga jätkab amet planeeringu menetlemist.	
5.	Päästeamet (Anastasia Raud) 23.04.2024 Kiri nr nr 7.2-3.4/1738-2	Päästeameti Lääne päästekeskus teeb järgmised ettepanekud Põhja-Pärnumaa KOVEP asukoha eelvalikualade nr 3, 5, 7, 8, 9, 10, 11, 12 kohta: 1. Tulekustutuseks peavad olema ette nähtud uued tuletõrje veevõtukohad minimaalselt mahuga 500 m³. Tuletõrje veevõtukohad peavad paiknema rajatavate teenindusteede ääres, millele on tehtud 15 m raadiusega mahasõidud. 2. Igast elektri- ja gaasituletõrje veevõtukohani peab olema tagatud maksimaalne kaugus 3 km. 3. Tuletõrje veevõtukoht peab olema varustatud kuivhüdrantiga. Planeerimisseaduse üldise põhimõtte kohaselt kooskõlastatakse planeering asutusega, kelle valitsemisalas olevald küsimusi planeering käsitleb (Planeerimisseadus § 76). Päästeseaduse § 5 lg 1 p 7 kohaselt on päästeasutuse ülesandeks üld- ja detailplaneeringu kooskõlastamine. Vabariigi valitsuse määruse nr 133 „Planeeringute koostamisel koostöö tegemise kord ja planeeringute kooskõlastamise alused“ § 3 p 10 alusel kooskõlastatakse planeeringud muu hulgas	Ettepanekutega arvestatakse. Päästeameti kirjas toodud tingimused nr 1-3 viiakse tingimustena sisse EP seletuskirja ptk-i 3.3.20 „3.3.20 Avariilukordadega seotud tingimused“.

		Päästeametiga siis, kui planeering käsitleb tuleohutusnõudeid. Üheks tuleohutusnõudeks on tuleohutuse seaduse 2. jao 8. jaotise alusel tuletõrje veevarustus. Päästeamet selgitab, et üldplaneeringus tuleb kindlasti ette näha tuletõrje veevarustus, see on oluline tagamaks kohaliku elukeskkonna turvalisust. Tuleohutuse Seaduse § 23 lg 2 ja 3 alusel on oluline määrata detailplaneeringu seletuskirjas ja joonistel tuletõrje veevõtukohtade asukohad, -juurdepääsud, -tüübid, -kitsendused ja tingimused rajamise kohustuse kohta.	
6.	Kliimaministeerium 24.04.2024 Kiri nr 7-15/24/1585-2	Esitasite Kliimaministeeriumile Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku otsuste eelnõud ja keskkonnamõju strateegilise hindamise (edaspidi <i>KSH</i>) esimese etapi aruande kooskõlastamiseks vastavalt planeerimiseseaduse paragrahvile 105. Kliimaministeerium kooskõlastab otsuste eelnõud ja KSH esimese etapi aruande, kuid palub arvestada järgmise märkusega: Juhime tähelepanu, et 01.07.2023 jõustus Vabariigi Valitsuse seaduse muudatus, mille alusel korraldati Keskkonnaministeerium ümber Kliimaministeeriumiks. Seega palume vallavolikogu otsuse „Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu asukoha eelvaliku ja keskkonnamõju strateegilise hindamise esimese etapi aruande vastuvõtmine eelvalikuala nr 12 osas“ eelnõu peatükis 3 (lk 5) ning KSH esimese etapi aruande peatükis 4.9 (lk 166) asendada „Keskkonnaministeerium“ sõnaga „Kliimaministeerium“.	Ettepanekuga arvestatakse. Eelvalikuala nr 12 eelnõu ptk-s 3 ja KSH ptk-s 4.9 asendatakse „Keskkonnaministeerium“ sõnaga „Kliimaministeerium“.

7.	Transpordiamet (Marek Lind, planeerimise osakonna kooskõlastuste üksuse juhataja) 25.04.2024 Kiri nr 7.2-1/24/11667-4	Olete taotlenud täiendavat kooskõlastust Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku otsuste eelnõudele ja keskkonnamõju strateegilise hindamise (KSH) esimese etapi aruandele. Transpordiamet esitas ettepanekud Põhja-Pärnumaa valla tuuleenergeetika eriplaneeringu lähteseisukohtadele ja KSH väljatöötamise kavatsusele 03.11.2021 kirjaga nr 13.6-3/21/23942-2 (edaspidi ettepanekud). Taotluses viitate, et peale esmase kooskõlastuse küsimist 24.05.2023 kirjaga nr 7-1/1003 on eriplaneeringus tehtud suuremahulisi muudatusi. Oleme muudetud eelnõude ja aruandega tutvunud ning järgmistel seisukohtadel. 1) Lähtudes ettepanekute punktis 2.2. toodud nõudest on vajalik tellida lennundusseaduse § 35 lg 2 kohane aeronavigatsiooniline ekspertiis, et hinnata kavandatavate tuuleparkide mõju Pärnu lennuvälja instrumentaallennuprotseduuridele. Eestis on ekspertiisi tegemise pädevus Lennuliiklusteeninduse AS-il. 2) Ala 5 piiri määramisel ei ole arvestatud kliimaministri 17.11.2023 määruse nr 71 „Tee projekteerimise normid“ § 63 punktis 5 toodud elektrituuliku vähima kaugusega teekatte servast. Palume ala piiri muuta vastavalt määrusele. Võttes aluseks planeerimisseaduse § 105 jätame Põhja-Pärnumaa valla tuuleenergeetika eriplaneeringu asukoha eelvaliku otsuste eelnõud ja KSH esimese etapi aruande (kirjale lisatud) kooskõlastamata.	1) Seisukohaga arvestatakse, EP aruandesse lisatakse tingimus, et kõikidel eelvalikualadel tuleb koostada lennundusseaduse § 35 lg 2 kohane aeronavigatsiooniline ekspertiis enne eriplaneeringu lahenduse kehtestamist. Eelvalikualadel, kus jätkatakse projekteerimistingimuste väljastamisega (alad nr 3a, 9, 10 ja 11), on aeronavigatsioonilised ekspertiisid teostatud ning lisatud EP lisadesse (vt lisa 10). Detailse lahendusega edasi minevate alade puhul on otstarbekas ekspertiis viia läbi detailse lahenduse koostamise etapis. 2) Seisukohaga arvestatakse, eelvalikuala nr 5 piiri korrigeeritakse võttes arvesse kliimaministri määrust.
----	--	---	---

		Lisaks juhime Teie tähelepanu sellele, et otsuste eelnõudes on viidatud Lisale 2 (asukohaskeem koos hõlmatud katastriüksuste loeteluga), kuid alade 5, 7, 8 ja 12 eelnõudele skeeme ei ole lisatud.	
8.	Põllumajandus- ja Toiduamet (Kadri Prikk, peaspetsialist-koordinaator, Lääne regioon) 26.04.2024 Kiri nr 6.2-1/2603-1	Vastavalt planeerimisseaduse § 105 lg 1 esitas Põhja-Pärnumaa Vallavalitsus 24.05.2023 kirjaga nr. 7-1/1003 valitsusasutustele kooskõlastamiseks ja puudutatud isikutele arvamuse avaldamiseks kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu asukoha eelvaliku otsuste eelnõud ja keskkonnamõju strateegilise hindamise (KSH) esimese etapi aruande. Esitatud kooskõlastuste ja arvamuste alusel tehti eriplaneeringus suuremahulisi muudatusi ning Põhja-Pärnumaa Vallavalitsus küsib täiendavat kooskõlastust otsuste eelnõude ja KSH esimese etapi aruande (koostaja Kobras OÜ, töö nr 2021-256, veebruar 2024) osas. Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi tulemusena leiti kokkuvõttes tuuleparkide arendamiseks sobivad eelvalikualad nr 3, 5, 7, 8, 9, 10, 11 ja 12. Aruande kohaselt tuleb eelvalikualadel detailse lahenduse planeerimisel või projekteerimistingimuste andmisel tagada maaparandussüsteemide toimimine ja terviklikkus ning tegevusega ei tohi muuta veerežiimi ka süsteemi ümbritsevatel aladel. Vajadusel tuleb kavandada süsteemide ümberehitamine ning kõik tegevused maaparandussüsteemidel tuleb kooskõlastada Põllumajandus- ja Toiduametiga. Põllumajandus- ja Toiduamet kooskõlastab Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku ja	Kooskõlastus saadud.

		keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruande ja otsuste eelnõud.	
9.	Regionaal- ja Põllumajandusministeerium 29.04.2024 Antti Pääsuke (Maapoliitika ja riigivara osakonna nõunik)	Põhja-Pärnumaa Vallavalitsus küsis Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumilt täiendavat kooskõlastust Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku otsuste eelnõude ja keskkonnamõju strateegilise hindamise esimese etapi aruande osas. Lähtuvalt Vabariigi Valitsuse seaduse § 65¹ lõikest 1 kuuluvad Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi valitsemisalasse mitmed valdkonnad, sh maakasutuspoliitika, ruumilise planeerimise korraldamine, kes on kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu menetlusse kaasatud ning annavad oma valdkonnast lähtuvalt arvamuse/kooskõlastuse planeeringule. Palusite arvamuse edastada hiljemalt 29. aprilliks. Seoses täiendava menetlusaja vajadusega palume pikendada haldusmenetluse seaduse § 41 alusel kirjale vastamise tähtaega kuni 03.05.2024. Antud kiri on esitatud maakasutuspoliitika, sh riigivara valitseja seisukohast lähtuvalt ja ei oma puutumust ruumilise planeerimise korraldamise valdkonnaga.	Tähtaja pikendamisega arvestati.
10.	Regionaal- ja Põllumajandusministeerium 30.04.2024	Küsisite Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumilt täiendavat kooskõlastust Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu (edaspidi eriplaneering) asukoha eelvaliku otsuste eelnõude ja keskkonnamõju strateegilise hindamise esimese etapi aruande (edaspidi KSH I etapi aruanne) osas vastavalt planeerimisseaduse	

	Kiri nr 14-3/1601-6	(edaspidi <i>PlanS</i>) §-le 105. Olete palunud oma arvamuse edastada hiljemalt 29. aprilliks. Regionaal- ja Põllumajandusministeerium palus pikendada maakasutuspoliitika valdkonnas vastamise tähtaega kuni 03.05.2024. PlanS § 99 lõike 1 kohaselt kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu eelvalik tehakse koostöös valitsusasutustega, kelle valitsemisalas olevaid küsimusi kohaliku omavalitsuse eriplaneering käsitleb. PlanS § 99 lõike 2 kohaselt kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu eelvaliku koostamisse kaasatakse valdkonna eest vastutav minister, isikud, kelle õigusi võib planeering puudutada, isikud, kes on avaldanud soovi olla eelvaliku tegemisse kaasatud, samuti isikud ja asutused, kellel võib olla põhjendatud huvi eeldatavalt kaasneva olulise keskkonnamõju või kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu elluviimise vastu, sealhulgas valitsusvälised keskkonnaorganisatsioonid neid ühendava organisatsiooni kaudu. PlanS § 105 lõike 1 kohaselt kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu asukoha eelvaliku otsuse eelnõu koos keskkonnamõju strateegilise hindamise esimese etapi aruandega esitatakse kooskõlastamiseks PlanS § 99 lõikes 1 nimetatud asutustele ning teavitatakse § 99 lõikes 2 nimetatud isikuid ja asutusi võimalusest avaldada kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu asukoha eelvaliku otsuse eelnõu ja keskkonnamõju strateegilise hindamise esimese etapi aruande kohta arvamust. Alates 2023 aasta 1. juulist on Vabariigi Valitsuse seaduse kohaselt Maaeluministeerium ümber korraldatud Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumiks. Samast kuupäevast on Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi valitsemisalas maaelu poliitika, maakasutuspoliitika, põllumajanduspoliitika, regionaalpoliitika ja -	
--	---------------------	--	--

	arengu ning ruumilise planeerimise korraldamine ja maa- ja ruumivaldkonna ülesannete täitmine. Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi valitsemisalas on alates 1. juulist ka Maa-amet. Sellest lähtuvalt annab Regionaal- ja Põllumajandusministeerium seisukoha kohaliku omavalitsuse eriplaneeringutele ka maareformi seaduse § 31 lõikes 2 sätestatud maa ja Maa- ameti volitusel olevate maaüksuste osas. Oleme edastatud veebiaadressidel tutvunud eriplaneeringu asukoha eelvaliku otsuste eelnõude ja KSH I etapi aruandega. <u>Käesolevaga esitab Regionaal- ja Põllumajandusministeerium oma seisukohad riigivara valitseja, kui maaomaniku seisukohast lähtuvalt. Antud juhul ei võeta seisukohta eriplaneeringu menetluse läbi viimise ja keskkonnamõju strateegilisel hindamisel antud hinnangute piisavuse kohta.</u> Eriplaneering on algatatud tuuleparkide ja nende toimimiseks vajalikule taristule sobivate asukohtade leidmiseks. PlanS § 98 lõike kohaselt pärast kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu algatamist tehakse kavandatavale ehitisele sobivaima asukoha leidmiseks asukoha eelvalik. KSH I etapi aruande kohaselt on tuuleparkide jaoks sobivad asukohad (eelvalikualad) leitud läbi mõju hindamise protsessi. Kokku on leitud 8 eelvalikuala (alad nr 3, 5, 7, 8, 9, 10, 11 ja 12). Kohaliku omavalitsuse üksus võib tuuleparki kavandava kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu koostamisel loobuda detailse lahenduse koostamisest PlanS § 951 lõikes 1 toodud tingimustel. Sellisel juhul toimub tuulepargi edasine kavandamine projekteerimistingimustega. KSH I etapi aruande kohaselt võttes arvesse eriplaneeringu keskkonnamõju strateegilise hindamise	
--	--	--

		tulemusi on projekteerimistingimustega võimalik edasi minna eelvalikualade nr 3, 9, 10, 11 puhul ning eelvalikualade nr 5, 7, 8 ja 12 osas on vajalik koostada detailne lahendus. Eriplaneeringu asukoha eelvaliku otsuse eelnõusid (edaspidi <i>eelnõu</i>) on samuti kokku 8. Iga eelvalikuala kohta on koostatud eraldi eelnõu. Tutvunud esitatud materjalidega, märgime järgmist:	
		1) Eelvalikualaga nr 3 piirneb KSH I etapi aruande lisa 7. <i>Joonised</i> kohaselt Järvakumetsa (katastritunnus 63801:001:0194, sihtotstarve maatulundusmaa, pindala 30,99 ha) kinnisasjaga. Selle riigivara valitseja on Regionaal- ja Põllumajandusministeerium ning volitatud asutus Maa-amet. Kinnisasjal on näidatud elektritrassi (õhuliini või maakaabli) põhimõtteline asukoht ja teekoridori põhimõtteline asukoht. Lisa 7. <i>Joonised</i> kohaselt jäävad eelvalikualale nr 10 järgmised kinnisasjad, mille riigivara valitseja on Regionaal- ja Põllumajandusministeerium ning volitatud asutus Maa-amet: Merikese (katastritunnus 18803:001:0135, sihtotstarve maatulundusmaa, pindala 24,80 ha); Erika (katastritunnus 18803:001:0138, sihtotstarve maatulundusmaa, pindala 17,87 ha); Karini (katastritunnus 18803:001:0139, sihtotstarve maatulundusmaa, pindala 22,64 ha); Heinametsa (katastritunnus 18803:001:0189, sihtotstarve maatulundusmaa, pindala 19,48 ha) ja Varumetsa (katastritunnus 18801:001:0269, sihtotstarve maatulundusmaa, pindala 6,97 ha). Elektruulikute põhimõttelist asukohta ei ole neil kinnisasjadel tähistatud. Kinnisasjade piiridele on näidatud elektritrassi (õhuliini või maakaabli) põhimõtteline asukoht	1. Võtame teadmiseks, et kinnisasjadele, mille riigivara valitseja on Regionaal- ja Põllumajandusministeerium ning volitatud asutus Maa-amet on elektruulikute püstitamise eelduseks maakasutusõiguse olemasolu.

		ja/või teekoridori põhimõtteline asukoht. Merikese, Erika, Karini kinnisasjad on maareformi käigus antud kasutusvaldusesse ja kinnisasjade osas on pooleli maa võõrandamise menetlus kasutusvaldajale. Eelvalikualadele nr 9 ja 11, mille puhul on kavandatud edasi minna projekteerimistingimustega ei jää või ei piirne nendega vahetult kinnisasju, mille riigivara valitseja on Regionaal- ja Põllumajandusministeerium ning volitatud asutus Maa-amet ning maaüksusi, mille osas on maareformi toimingud läbi viimata. Eelvalikualadele nr 5, 7, 8 ja 12, mille osas on vajalik koostada detailne lahendus jääb kinnisasju, mille riigivara valitseja on Regionaal- ja Põllumajandusministeerium ning volitatud asutus Maa-amet ning maaüksusi, mille osas on maareformi toimingud läbi viimata. Lähtuvalt eeltoodust oleme allpool täpsemalt käsitlenud eelvalikuala nr 3 ja 10 eelnõusid. Nii KSH I etapi aruande mitmes peatükis (nt peatükis 3. <i>Planeeringu lahendus</i>, peatükis 3.2 <i>Eelvalikualade edasine menetlus</i>) kui eelvalikuala nr 3 ja 10 eelnõus (punkt IV alapunkt B) on välja toodud sarnane põhimõte, et KSH I etapi aruande lisas 7. <i>Joonised</i> on kujutatud elektriülikute, teede ja elektriliinide põhimõtteline asukoht ja paiknemine ning arvestada tuleb, et kõigi ehitiste täpne asukoht ja paiknemine võib projekteerimistingimuste käigus muutuda lähtudes eriplaneeringu tingimustest. KSH I etapi aruande peatükis 3. <i>Planeeringu lahendus</i> on veel märgitud, et elektriülikute, teede ja elektriliinide põhimõtteliste asukohtade esitamisel on võetud aluseks, et rajatakse maksimaalne	
--	--	--	--

		lubatud arv elektrituulikuid, mis on toodud KSH I etapi aruande peatükis 3.1 <i>Eelvalikualad</i>. Antud peatüki kohaselt maksimaalne lubatud elektrituulikute arv, millega peab detailse lahenduse koostamisel või projekteerimistingimuste väljastamisel arvestama, on antud iga ala kohta eraldi ja elektrituulikute maksimaalne võimalik arv on paika pandud koostöös huvitatud isikutega, võttes arvesse ala pindala. Eelvalikuala nr 3 ja 10 eelnõu punkti IV alapunktis B on märgitud, et elektrituulikute täpsem asukoht ja paiknemine võib projekteerimistingimuste ja ehitusloa menetluse käigus muutuda, arvestades muu hulgas edasiste uuringute tulemusi. Veel on samas punktis märgitud, et lisaks elektrituulikute asukohale määratakse vastavalt täpsusastmele projekteerimistingimuste ja ehitusloa menetluse käigus elektrituulikute arv ja parameetrid (kõrgus, vundamendi ehitisealune pind jms). Kuna eeltoodust lähtuvalt on esitatud eelvalikualadel elektrituulikute põhimõttelised võimalikud asukohad ja nende asukoht võib muutuda, siis juhime tähelepanu, et kinnisasjadele, mille riigivara valitseja on Regionaal- ja Põllumajandusministeerium ning volitatud asutus Maa-amet elektrituulikute püstitamise eelduseks on maakasutusõiguse olemasolu. Projekteerimistingimuste ja ehitusloa menetluse käigus ei otsustata maa omandikuuluvust. Riigimaa võõrandamine ja hoonestusõiguse seadmine toimub avaliku enampakkumise teel riigivaraseaduse alusel.	
--	--	---	--

	2) KSH I etapi aruandes on käsitletud juurdepääsuteid ja montaažiplatse (nt peatükid 4.3.1.3 <i>Montaažiplatsid</i>, 4.3.1.4 <i>Juurdepääsu teed</i>). KSH I etapi aruande lisas 7. <i>Joonised</i> on teekoridori põhimõtteline asukoht näidatud nii eelvalikualadel, kui ka sellest väljapoole. Montaažiplatse ei ole joonistel näidatud. Eelvalikuala nr 10 eelnõu punkti IV alapunktis B on märgitud, et juurdepääsuteid ja montaažiplatse on võimalik paigutada ka väljapoole eelvalikuala nr 10. Sama põhimõte on toodud ka eelvalikuala ala nr 3 eelnõus. Veel on eelnõudes märgitud, et üldjuhul rajatakse montaažiplatsid tuulikute kokkupanemiseks, püstitamiseks, hooldamiseks ja lammutamiseks tuuliku vundamendi kõrvale. Montaažiplatse kasutatakse ka ehitustehnika ja tuuliku detailide hoiustamiseks ning ehitustegevuse läbiviimiseks. Montaažiplatside täpsem suurus sõltub püstitatava tuuliku mõõtmetest, transpordiviisist ja montaažitehnikast. Montaažiplats peab olema piisavalt tugeva kandevõimega, et võimaldada kraanade ja muu ehitustehnika kasutust. Montaažiplatsi arvestuslik suurus on ca 1 hektar. Iga elektrituuliku juurde on vajalik rajada juurdepääsutee. Juurdepääsutee peab olema piisavalt suure kandevõime ja parameetritega, et võimaldada ehitustehnikaga liiklemist, tuuliku detailide transportimist ning hilisemat hooldust. Elektrituulikuid teenindavate montaažiplatside ja juurdepääsuteede asukohad ja parameetrid määratakse vastavalt täpsusastmele projekteerimistingimuste ja ehitusloa menetluses. Samas alapunktis on veel märgitud, et projekteerimistingimuste ja ehitusloa menetluses tuleb juurdepääsuteede asukoha, parameetrite	2. Ettepanekuga arvestatakse. Eelvalikualade nr 3 ja 10 eelnõudes lisatakse juurde, et projekteerimistingimuste ja ehitusloa menetluses tuleb lisaks juurdepääsuteedele ka montaažiplatside asukoha, parameetrite ja muude tingimuste määramisel arvestada KSH I etapi aruande peatükis 3.3.18 sätestatud. Seletuskirja ptk-i 3.3.18 "Transpordivõrk" lisatakse tingimus, et montaažiplatside asukoha, parameetrite ja muude tingimuste määramisel tuleb teha servituutide seadmise ettepanek koostöös maaomanikuga.
--	--	--

	ja muude tingimuste määramisel arvestada KSH I etapi aruande peatükis 3.3.18 sätestatud. KSH I etapi aruande peatükis 3.3.18 <i>Transpordivõrk</i> on märgitud, et projekteerimistingimuste andmisel tuleb teha servituutide seadmise ettepanek koostöös maaomanikuga ja välja selgitada kavandatava tee avalikult kasutatavaks teeks määramise vajadus. Teeme ettepaneku eelvalikualade nr 3 ja 10 eelnõudesse lisada juurde, et projekteerimistingimuste ja ehitusloa menetluses tuleb lisaks juurdepääsuteedele ka montaažiplatside asukoha, parameetrite ja muude tingimuste määramisel arvestada KSH I etapi aruande peatükis 3.3.18 sätestatud.	
	3) KSH I etapi aruande peatükis 2. <i>Sissejuhatus</i> on märgitud, et kõik elektrituulikud ühendatakse maakaablite abil alajaama(de)ga, mis rajatakse tuulepargi alale. Lisaks on vajalik alajaama(de) ühendus põhivõrguga. KSH I etapi aruande lisas 7. <i>Joonised</i> on elektritrassi (õhuliini või maakaabli) põhimõtteline asukoht näidatud nii eelvalikualal, kui ka sellest väljapoole. Tuulepargi alajaamu ei ole joonistel näidatud. Eelvalikuala nr 10 eelnõu punkti IV alapunktis B on märgitud, et elektrituulikud ühendatakse maakaablite abil tuulepargi alajaama(de)ga. Hinnanguliselt on ühe alajaama ehitisealune pind ca 3500 m². Lisaks on vajalik tuulepargi alajaama(de) ühendus põhivõrguga. Elektrituulikud ühendatakse eelvalikuala nr 10 puhul elektri põhivõrguga tuulepargi alajaama(de)st põhivõrgu alajaama kulgevate maakaablite abil. Täpne liitumise koht selgitatakse välja	3. Võtame teadmiseks, et maakaabelliinide, alajaama(de) ja muude põhivõrguga ühenduseks vajalike ehitiste rajamiseks kinnisasjadele, mille riigivara valitseja on Regionaal- ja Põllumajandusministeerium ning volitatud asutus Maa-amet, on vajalik lahendada maakasutusõigus ning et see lahendatakse eraldiseisva menetlusega.

		koostöös Põhivõrguettevõttega liitumismenetluse käigus. Maakaablite, alajaama(de) ja muude põhivõrguga ühenduseks vajalike ehitiste asukohad ja parameetrid määratakse vastavalt täpsusastmele projekteerimistingimuste ja ehitusloa menetluse käigus. Elektrituulikuid omavahel ja neid liitumispunktiga ühendavaid seadmeid ning ehitisi on lubatud paigutada ka väljapoole eelvalikuala nr 10 kogu KOV EP planeeringuala (sh eriplaneeringu laiendusala) piires. Sama põhimõte on toodud ka eelvalikuala nr 3 eelnõus. Eelvalikuala nr 3 ja 10 eelnõu samas alapunktis on veel märgitud, et projekteerimistingimuste ja ehitusloa menetluses tuleb maakaabelliini paigutamisel arvestada KSH I etapi aruande peatükis 3.3.19 sätestatud. KSH I etapi aruande peatükis 3.3.19 <i>Tehnovõrgud ja põhivõrguga liitumine</i> on märgitud, et projekteerimistingimuste koostamisel tuleb teha servituutide seadmise ettepanek tehnovõrkude rajamiseks koostöös maaomanikuga. Nõustume eelvalikuala nr 3 ja 10 eelnõu punkti IV alapunktis B maakaabelliinide kohta märgitud projekteerimistingimuste andmise aluseks olevate tingimustega. Juhime tähelepanu, et maakaabelliinide, alajaama(de) ja muude põhivõrguga ühenduseks vajalike ehitiste rajamiseks kinnisasjadele, mille riigivara valitseja on Regionaal- ja Põllumajandusministeerium ning volitatud asutus Maa-amet, on vajalik lahendada maakasutusõigus. Maakasutusõiguse küsimus lahendatakse eraldiseisva menetlusega.	
--	--	---	--

		4) KSH I etapi aruande peatüki 3.3 <i>Eelvalikualadel tuuleparkide arendamise tingimused</i> alapeatükis 3.3.1 <i>Üldtingimused</i> on märgitud, et projekteerimistingimuste väljastamisel tuleb arvestada tingimusega, et elektrituuliku labad võivad ulatuda üle eelvalikuala piiri. Elektrituuliku labade ulatumine üle eelvalikuala piiri ning suurim ehitusalune pind määratakse projekteerimistingimuste väljastamisel. Sama tingimus on toodud ka eelvalikuala nr 3 ja 10 eelnõu punkti IV alapunktis B. Kuna on esitatud elektrituulikute põhimõttelised võimalikud asukohad ja nende asukoht võib muutuda, siis juhime tähelepanu, et kui elektrituuliku labad ulatuvad kinnisasjale, mille riigivara valitseja on Regionaal- ja Põllumajandusministeerium ning volitatud asutus Maa- amet, siis tuuliku labade talumiseks tuleb seada kinnisasjale vastav servituut. Teeme ettepaneku KSH I etapi aruandesse ja eelvalikuala nr 3 ja 10 eelnõusse lisada, et projekteerimistingimuste koostamisel tuleb teha vastava servituutide seadmise ettepanek koostöös maaomanikuga.	4. Täpsustame, et EP seletuskirjas muudatakse tingimust, mis puudutab elektrituulikute labade ulatumist üle eelvalikuala piiri. Seletuskirjas täpsustatakse, et elektrituuliku rootorilaba ei tohi ulatuda üle eelvalikuala piiri.
		5) KSH I etapi aruande peatüki 3.3 <i>Eelvalikualadel tuuleparkide arendamise tingimused</i> alapeatükis 3.3.2 <i>Asustus ja maakasutus</i> on märgitud, et projekteerimistingimuste andmisel tuleb järgida tingimust, et elektrituulikute, juurdepääsuteede, tehnovõrgu trasside ja/või alajaamade asukohad ning metsamaa raadamise vajadus tuleb kooskõlastada maaomanikuga. Eelvalikuala nr 3 ja 10 eelnõu punkti IV alapunktis B on märgitud, et projekteerimistingimuste	5. Ettepanekuga arvestatakse. EP seletuskirja ptk-i 3.3.2 “Asustus ja maakasutus” lisatakse juurde järgmine tingimus: “Juhul, kui tuulepargi ehitisi kavandatakse kinnisasjadele, mille riigivara valitseja on Regionaal- ja Põllumajandusministeerium

		menetluses ja andmisel tuleb järgida KSH I etapi aruande peatükkides 3.3.1-3.3.21 toodud tingimusi. Palume kinnisasjade, mille riigivara valitseja on Regionaal- ja Põllumajandusministeerium ning volitatud asutus Maa-amet ja maaüksuste, mille osas on maareformi toimingud lõpule viimata puhul projekteerimistingimuste menetlusse kaasata Maa-amet. Eelvalikualadel nr 5, 7, 8 ja 12, mille puhul on vajalik koostada detailne lahendus palume detailse lahenduse koostamisse kaasata Regionaal- ja Põllumajandusministeerium.	ning volitatud asutus Maa-amet või maaüksustele, mille osas on maareformi toimingud lõpule viimata tuleb projekteerimistingimustega jätkates selle menetlusse kaasata Maa-amet ning detailse lahendusega jätkates, selle koostamisse kaasata Regionaal- ja Põllumajandusministeerium (kui riigivara valitseja).”.
		Juhime tähelepanu sellele, et käesolev kiri ei oma puutumust Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi ruumilise planeerimise korraldamise valdkonnaga.	Võtame teadmiseks.
Laekunud arvamused Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruandele: Arvamuse küsimise II voor (15.04.2024-15.05.2024)			
<u>Nr</u>	<u>Esitaja ja kuupäev</u>	<u>Arvamus</u>	<u>Vastus</u>
	Elering AS 22.04.2024 Kiri nr 11-4/2024/336	Käesoleva kirjaga esitab Elering AS (edaspidi Elering) oma arvamuse Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringule. Planeeringualale jääb Eleringi poolt hallatavaid elektri- ja gaasipaigaldisi, mille puhul tuleb arvestada kaitsevööndiga, kus on piiratud tegutseda. Kaitsevööndi ulatus ja kaitsevööndis tegutsemise kord on sätestatud ehitusseadustiku § 70 lõike 8 alusel kehtestatud majandus- ja taristuministri määrusega 25.06.2015 nr 73. Kõik ristumised Eleringi taristuga ja kaitsevööndis planeeritavad	Arvamusega arvestatakse. EP seletuskirja ptk-i 3.3.19 “Tehnovõrgud ja põhivõrguga liitumine” lisatakse juurde järgmised tingimused: a) kõik ristumised Eleringi taristuga ja kaitsevööndis planeeritavad tegevused tuleb kooskõlastada Eleringiga;

	tegevused tuleb kooskõlastada Eleringiga. Detailsema info või eelprojekti tarbeks tehniliste tingimuste taotlemiseks palume pöörduda Eleringi poole. Juhime teie tähelepanu asjaolule, et lisaks ehitise kaitsevööndist tulenevatele piirangutele peab uute ehitiste kavandamisel arvestama olemasolevate ehitiste ohutuse tagamiseks vajalike meetmetega. Elektrituulikute osas arvestame tuuliku kaugust 110 ja 330 kV liinidest hetkel kehtiva standardi <i>EVS-EN 50341-2-20:2018 ELEKTRIÕHULIINID VAHELDUVPINGEGA ÜLE 1 kV Osa 2-20: Eesti siseriiklikud erinõuded (SEN)</i> alusel. Nimetatud standardi järgi on vähim horisontaalne kaugus elektrituuliku torni telje ja õhuliini lähima juhtme vahel (tuule puudumisel) tuuliku masti kahekordne kõrgus. Elektrituulikute vahekauguse määramisel D kategooria gaasitorustikust lähtume üldtunnustatud Euroopas rakendatud praktika GPG („Good Practic Guide“) dokumendist „UKOPA/GP/013 Edition 1, 17. juuni 2017“. Nimetatud dokumendi kohaselt on vähim horisontaalne kaugus D kategooria gaasitorustiku ja tuuliku masti vahel poolteise kordne (1,5 kordne) tuuliku masti kõrgus. Eleringi liinikoridori on tuulepargi ühendusliini jaoks võimalik kasutada, aga kahe liini vaheline kaugus sõltub liinide pingest. Liini telgede vahelised nõutud kaugused: • Kaks 330 kV õhuliini- 40m • 330 kV ja 110 kV õhuliin- 35m • Kaks 110 kV õhuliini- 20m	b) lisaks olemasolevate elektri- ja gaasipaigaldiste kaitsevööndist tulenevatele piirangutele (mis on sätestatud majandus- ja taristuministri määrusega 25.06.2015 nr 73) peab uute ehitiste kavandamisel arvestama olemasolevate elektri- ja gaasipaigaldiste ehitiste ohutuse tagamiseks vajalike meetmetega; c) elektrituuliku paigaldamisel õhuliini lähedusse tuleb arvestada, et vähim horisontaalne kaugus elektrituuliku torni telje ja õhuliini lähima juhtme vahel peab olema tuuliku masti kahekordne kõrgus. Juhul, kui elektrituulikut soovitakse paigaldada elektriliinile lähemale tuleb detailses lahenduses või projekteerimistingimuste koostamise faasis koostada riskianalüüs, kus tuleb tõestada (nt näha ette vajalikud meetmed), et elektrituulikut on võimalik turvaliselt paigutada elektriliinile lähemale; d) eelvalikualade nr 3a, 3b ja 5 puhul arvestada, et elektrituuliku paigaldamisel D kategooria gaasitorustiku lähedusse tuleb arvestada, et vähim horisontaalne kaugus D kategooria gaasitorustiku ja tuuliku masti vahel peab olema poolteise kordne (1,5 kordne) tuuliku masti kõrgus. Juhul, kui elektrituulikut soovitakse paigaldada gaasitorustikule
--	---	---

		Tuulepargi ühendusliini ja Eleringi liini ühistele mastidele rajamine ei ole lubatud. Põhja-Pärnumaa valla territooriumi läbivatest liinidest on kavas rekonstrueerida L346 Paide – Sopi 330 kV õhuliin, ehitustööd on planeeritud teostada aastatel 2027-2028. Nimetatud liini rekonstrueerimisel on plaanis sellega ühistele mastidele tõsta paralleelselt kulgevaid 110 kV õhuliine (Põhja-Pärnumaa valla territooriumil L133A Paide-Vändra ja L133B Vändra-Papiniidu). Eleringi gaasitaristu osas pole Põhja-Pärnumaa valla territooriumil tänase seisuga muudatusi planeeritud.	lähemale tuleb detailses lahenduses või projekteerimistingimuste koostamise faasis koostada riskianalüüs, kus tuleb tõestada (nt näha ette vajalikud meetmed), et elektrituulikut on võimalik turvaliselt paigutada gaasitorustikule lähemale. Selgitame, et EP lahendust täpsustatakse ja tuuakse välja, et uusi õhuliine tuuleparkidega seoses ei rajata.
2.	Regionaal- ja Põllumajandusministerium 24.04.2024 Kiri nr 14-3/1601-3	Põhja-Pärnumaa Vallavalitsus esitas Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumile teistkordselt arvamuse avaldamiseks Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu (edaspidi ka KOV EP) asukoha eelvaliku otsuste eelnõud (edaspidi ka eelnõu) koos keskkonnamõju strateegilise hindamise esimese etapi aruandega (edaspidi ka KSH aruanne) vastavalt planeerimiseseaduse (edaspidi PlanS) §-le 105. Regionaal- ja Põllumajandusministeerium on esmase seisukoha andnud 10.07.2023 kirjaga nr 14-3/595. Kirjas vallavalitsus selgitab, et pärast kooskõlastamist ja arvamuse avaldamist eelmisel aastal on eriplaneeringus tehtud suuremahulisi muudatusi. <u>Käesolevaga esitab Regionaal- ja Põllumajandusministeerium oma seisukoha ruumilise planeerimise korraldamise valdkonnast.</u> KOV EP koostamise eesmärk on elektrienergia tootmiseks rajatavatele tuuleparkidele ja selle toimimiseks vajalikule taristule sobivate arendusalade leidmine. Eriplaneeringu ala jaguneb kolmeks	

		suureks piirkonnaks: ala nr 1 suurusega ca 8 500 ha; ala nr 2 suurusega ca 14 800 ha; ala nr 3 suurusega ca 7 100 ha. Peale eriplaneeringu lähteseisukohtade ja KSH väljatöötamise kavatsuse avalikustamist laiendati eriplaneeringualasid ning lisandusid ala 4 (ca 4 480 ha) ja ala 5 (ca 40 ha). Viimati nimetatud alade puhul on tegemist ainult põhivõrguga liitumiseks vajalike seadmete ja rajatiste ehitamiseks ettenähtud aladega. KSH esimese etapi aruande tulemusena osutusid eelvalikus esialgu sobivateks 12 ala, kuhu oleks võinud püstitada kokku kuni 105 tuulikut. Täiendatud ja muudetud eriplaneeringu lahenduse kohaselt on sobivaid alasid kaheksa, kuhu võiks püstitada kokku kuni 74 tuulikut. Asukohti otsitakse kolmelabalisele horisontaalteljega kuni 290 m tipukõrgusega (elektrituuliku torni kõrgus koos laba pikkusega püstiasendis) elektrituulikutele. Elektrituulikute võimsus on ajas kiiresti muutuv ning sellest tulenevalt ei määrata ära maksimaalset võimsust. Tuulepargi alale rajatakse alajaam või alajaamad. Tuulikud ühendatakse tuulepargi alajaamaga maakaablite kaudu. Tuulepargi põhivõrguga liitumiseks on kaks võimalust. Tuulepargi alajaamad ühendatakse põhivõrgu alajaamaga maakaablite või õhuliinide kaudu. Eeldatavateks liitumispunktideks on eriplaneeringu alal nr 1 Vändra 110 kV (A010) ja alal nr 3 Pärnu-Jaagupi 110 kV (A011). Kuna kõiki eriplaneeringu alasid läbivad 110/330 kV liinid, on võimalik liitumine ka 110/330 kV liinile. Lähtuvalt sellest, et asukoha eelvaliku menetluses leiti tuuleparkidele mitu sobivat asukohta, koostas Põhja-Pärnumaa Vallavolikogu vastavalt leitud asukohtadele eelvaliku otsuste eelnõud (edaspidi otsuse eelnõu).	
--	--	---	--

		Algselt oli kavas projekteerimistingimustega edasi minna alade nr 1-11 puhul. Detailne lahendus oli vajalik koostada alale nr 12, kuna tegemist on Lavassaare turbamaardlaga, kus on olemas kehtiv kaevandamisluba kuni 2049. aastani. Pärast planeeringulahenduse korrigeerimist on projekteerimistingimustega võimalik edasi minna alade 3 (423 ha), 9 (211 ha), 10 (204 ha) ja 11 (137 ha) puhul, detailne lahendus tuleb koostada aladele 5 (214 ha), 7 (214 ha), 8 (231 ha) ja 12 (595 ha). Tutvunud esitatud materjalidega, märgime järgmist.	
		1. Regionaal- ja Põllumajandusministeerium on 10.07.2023 kirjast nr 14-3/595 toonud välja, et aruande kohaselt lisaks elu- ja ühiskondlikele hoonetele välistati ka tiheasustusalad 1,5 km puhvriga. Juhtisime tähelepanu, et Pärnu maakonna planeeringus on tuuliku kauguseks tiheasustusalast määratud 2 km. Märkisime, et kui eriplaneeringuga soovitakse teha ettepanek maakonnaplaneeringus sätestatud tingimuse muutmiseks, siis tuleb aruannet täiendada ning lisada vastav ettepanek ja põhjendada tingimuse muutmise vajadust. Ministeeriumile tutvumiseks esitatud arvamuste ja kooskõlastuste koondtabelis on selgitatud, et ainukeseks kaudselt elektrituuliku ja elamu vahelist vahemaad kvantitatiivselt määratlevaks õigusaktiks on keskkonnaministri määrus nr 71. Tulemuseni, et tuulepargi kaugus tiheasustusalast peaks olema 2 km jõuti Pärnu maakonna planeeringu tuuleenergeetika teemaplaneeringus kaalutlusotsuse alusel. Põhja-Pärnumaa valla eriplaneeringus on toodud, et tuulikute rajamisel peab olema tagatud elamutele müra sihtväärtus, mitte	1. Arvamusega arvestatakse, eriplaneeringu asukoha eelvalikualasid korrigeeritakse selliselt, et kõik koostatavas üldplaneeringus määratud tiheasustusalad oleksid koos 2 km puhvriga eelvalikualadest välistatud.

		piirväärtus. Arvestades, et eriplaneeringu müra modelleerimise tulemused näitasid, et elamule kehtestatud müra sihtväärtus on tagatud tiheasustusaladel lähemal kui 2 km, on õigustatud 2 km puhvri mõningane vähendamine. KSH aruande peatükis 4.6.1.2 „Käitamisaegne müra“ on välja toodud, et müra puhul võib esineda vahe norme ületava mürataseme ja häirimist põhjustava mürataseme vahel. Müranormid on sätestatud selliselt, et oleks tagatud inimese tervist mitte kahjustav müratase. See aga ei tähenda, et müraallikat ei oleks kuulda. Häiringu puhul inimene kuuleb müraallikat ning see ei pruugi talle meeldida, kuid tegemist ei ole tervist kahjustava olukorraga. Heli häirivus sõltub suuresti inimese individuaalsest tajust. Tuuleparkide müra häirivuse lävendina on erinevate uuringute analüüsi tulemusena välja pakutud 35 dB (Schmidt et al, 2014). Regionaal- ja Põllumajandusministeerium toetab igati tuulikuparkide kavandamist ja sobilike alade väljaselgitamist KOV EP raames kuid samas tuleb arvestada PlanS-is sätestatud elukeskkonna parendamise põhimõtet. Selle kohaselt tuleb planeeringuga luua eeldused kasutajasõbraliku ning turvalise elukeskkonna ja kogukondlikke väärtusi kandva ruumilise struktuuri olemasoluks ja säilitamiseks ning esteetilise miljöö arenguks, säilitades olemasolevaid väärtusi. Keskkonnaseadustiku üldosa seaduse § 1 lõike 1 kohaselt on seaduse üks eesmärkidest keskkonnahäiringute vähendamine võimalikult suures ulatuses, et kaitsta keskkonda, inimese tervist, heaolu ja vara ning kultuuripärandit. Sama seaduse § 3 lõike 1 kohaselt on	
--	--	--	--

	keskkonnahäiring inimtegevusega kaasnev vahetu või kaudne ebasoodne mõju keskkonnale, sealhulgas keskkonna kaudu toimiv mõju inimese tervisele, heaolule või varale või kultuuripärandile. Keskkonnahäiring on ka selline ebasoodne mõju keskkonnale, mis ei ületa arvulist normi või mis on arvulise normiga reguleerimata. Sama seaduse § 10 kohaselt tuleb olulist keskkonnahäiringut taluda, kui tegevus on vajalik ülekaaluka huvi tõttu kui puudub mõistlik alternatiiv. Põhja-Pärnumaa eriplaneeringu lahenduses on teisi paremaid alternatiivseid asukohti tuuleparkidele, et ei peaks tiheasustusaladele tuuleparke nii lähedale kavandama. Sellest tulenevalt palume veelkord kaaluda tiheasustusaladele 2 km puhvri määramise vajadust.	
	2. Juhtisime Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi 10.07.2023 kirjaga nr 14-3/595 tähelepanu asjaolule, et asukoha eelvaliku ja KSH aruande vastuvõtmisega samaaegselt ei saa eriplaneeringut kehtestada. Ala nr 3 ja ala nr 10 otsuse eelnõus on jäänud viga parandamata, mistõttu palume eelnõusid parandada.	2. Arvamusega arvestatakse. Vastav parandus viiakse alade nr 3 ja ala nr 10 otsuse eelnõudesse sisse.

		3. KSH aruandes (nt peatükis 3, alapeatükkides 3.2, 4.3.1.4) ning eelnõus (nt alapeatükk IV punkt A ja B) on alade 3, 9, 10 ja 11 osas välja toodud, et eelvalikualade osas, kus on võimalik edasi minna projekteerimistingimustega, on lisas 7 toodud joonistel esitatud tuulepargi teenindamiseks vajalike elektrituulikute, teede ja elektriliinide põhimõttelised võimalikud asukohad ning kõigi ehitiste täpne asukoht ja paiknemine võib projekteerimistingimuste käigus muutuda lähtudes eriplaneeringu tingimustest. Ei KSH aruandes ega vastavates eelvaliku alade otsuste eelnõudes ei ole selgitatud, millises ulatuses ning millest lähtudes on nimetatud ehitiste asukohti võimalik projekteerimistingimuste käigus muuta. Regionaal- ja Põllumajandusministeerium ei ole veendunud, et olukorras, kus ehitiste asukoha muutmise võimalikkuse täpsemad tingimused puuduvad, on võimalik rääkida ehitiste põhimõttelise asukoha valimisest KOV EP asukoha eelvaliku alusel.	3. Arvamusega arvestatakse. EP seletuskirjas täpsustatakse, et projekteerimistingimustega edasi minevate eelvalikualade puhul on ehitusprojekti koostamise käigus võimalik tuulikute asukohti muuta eelvalikuala piires lähtudes detailsemate uuringute tulemustest ning arvestades kavandatavate tuulikute parameetritest. Tuulikute asukohtade muutmisel ei tohi ületada keskkonnataluvust.
		4. Tuulealade 3, 9, 10 ja 11 otsuste eelnõu alapeatüki IV punktis A on viidatud Tallinna Ringkonnakohtu 27.05.2022 otsuse nr 3-21-810 punktile 27, mille kohaselt ei pea KOV EP asukoha eelvaliku etapis veel välja selgitama tuulikute täpset arvu, kõrgust, paigutust jne olukorras, kus vaidlusalune KOV EP oli jõudnud alles asukoha eelvaliku lähteseisukohtade ja KSH väljatöötamise kavatsuse etappi. Juhime tähelepanu, et antud kohtuotsus on tehtud 27.05.2022, mil PlanS-i ei olnud veel lisatud § 951, mis annab võimaluse kehtestada KOV EP asukoha eelvaliku otsuse alusel. Ka viidatud kohtulahendi punktis 27 on selgelt toodud, et nii varases menetlusetapis ei saa	4. Arvamusega arvestatakse. Viide antud kohtuotsusele eemaldatakse eelvalikualade 9, 10 ja 11 otsuste eelnõudest. Eelnõudest eemaldatakse suures osas juriidilisi tekstilõike ja pannakse otsustesse sisulist informatsiooni (miks ja mida kehtestatakse).

	nõuda konkreetseid ettepanekuid planeeringulahenduse kohta (nt tuulikute täpne arv, kõrgus või paigutus), sest need küsimused lahendatakse alles detailse planeeringulahenduse koostamise etapis. Antud juhul soovitakse aga ala 3,9, 10 ja 11 puhul loobuda kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu detailse lahenduse koostamisest, mistõttu on ebakohane viidata enne sellist tegevust võimaldava seadusemuudatust toimunud kohtuotsusele. Regionaal- ja Põllumajandusministeerium on lähtuvalt 696 SE II lugemise muudatusettepaneku nr 12 seisukohal, et asukoha eelvaliku otsuse alusel detailsest lahendusest loobumisel tuleb määratleda alale rajatavate tuulikute maksimaalne võimalik kõrgus, arv ja põhimõtteline asukoht jms vajaminevad ehitus- ja maakasutustingimused. Sama põhimõte esineb ka tänases planeerimisseaduses, kuid selguse huvides kavandatakse peagi lisada vastav nõue ka planeerimisseadusesse § 95¹ lõikena 1¹, millest kohalikke omavalitsusi, sh Põhja-Pärnumaa Vallavalitsust on teavitatud 25.01.2024 ning 13.03.2024 toimunud tuuleenergeetika ümarlaval.	
	5. Tuulealade 3, 9, 10 ja 11 otsuste eelnõu alapeatüki IV punktis B puudub täpsem info, milliseid uuringuid tuleb eelvaliku aladel, mille osas loobutakse KOV EP detailse lahenduse koostamisest, projekteerimistingimuste faasis või enne ehitusloa menetlust läbi viia. Hoolimata sellest, et nimetatud otsuste eelnõude kohaselt on KSH aruanne otsustega vältimatult seotud, palume selguse huvides siiski otsuste eelnõudesse lisada konkreetsed uuringu vajadused iga nimetatud ala kohta.	5. Arvamusega arvestatakse. Tuulealade 3, 9, 10 ja 11 otsuste eelnõudesse lisatakse juurde, milliseid uuringuid tuleb eelvalikualadel ehitusprojekti koostamisel läbi viia.

	6. Peatükis 3.2 „Eelvalikualade edasine menetlus“ on alade 3, 9, 10 ja 11 osas selgitatud, et nende osas on KSH hindamise tulemuste alusel võimalik edasi minna projekteerimistingimustega, sest lähtudes kehtivatest õigusaktidest ja planeeringutest ning eriplaneeringu raames läbiviidud linnustiku ja nahkhiirte uuringute tulemustest on jõutud veendumusele, et antud aladele on tuuleparke põhimõtteliselt võimalik rajada ning puuduvad teadaolevad välistavad asjaolud projekteerimistingimustega jätkamiseks. Samas on näiteks alapeatükis 4.4.1.1 selgitatud, et metsisemängude ja oluliste elupaikade täpsustamine ja neile mõju vältimine või leevendamine peab toimuma eriplaneeringu järgmises etapis (detailse lahenduse või ehitusprojekti koostamise etapis). KSH aruande joonistel 14-16 on kujutatud ala 3 roheline ja kollasena (tähistab vastavalt tuulepargi arenduseks sobivaid ja võimalikke alasid), ala 11 linnustiku seisukohalt kollasena (võimalikud alad), ala 9 kollase ja punasena (võimalikud ja ebasobivad alad) ning ala 10 roheline ja kollasena (sobivad ja võimalikud alad). Peatükis 4.4.1.3 on selgitatud, et elupaigauuringu eesmärgiks on täpsustada tabelis 3 toodud liigi püsielupaiga või elupaiga kasutuse ulatust ning jõuda järeldusele, millises mahus on vaadeldavatele aladele võimalik tuulikuid rajada. Nahkhiirte osas on näiteks ala 3 puhul peatükis 6 välja toodud, et peatükis 3.3.11 toodud täiendavate nahkhiirte uuringute eesmärk on täpsustada vaadeldaval alal nahkhiirte suhtelist arvukust, kuid uuringu tulemused ala 3, 9 ja 10 põhilahendust suure tõenäosusega ei muuda. Olukorras, kus linnustiku uuringu põhjenduseks on toodud vajadus selgitada, millises mahus on näiteks kollasena või punasena toodud aladel	6. Arvamusega arvestatakse. Eriplaneeringu aruande, sh KSH, sõnastust korrigeeritakse ja täpsustatakse, et projekteerimistingimustega jätkamisel tuleks veendumus selgemini esile. Keskkonnaamet on keskkonnavaldkonna asjaomase asutusena andnud oma kooskõlastuse EP-le, seega võib järeldada, et EP lahenduses on käsitletud piisavas täpsusastmes nii mõju linnustikule kui ka nahkhiirtele, et teha vastav järeldus.
--	--	---

	võimalik tuulikuid rajada ning pidades silmas, et lähtuvalt peatüki 6 sõnastusest puudub täielik veendumus, et täiendavad nahkhiirte uuringud näiteks ala 3, 9 ja 10 põhilahendust ei muuda, ei ole Regionaal- ja Põllumajandusministeerium veendunud, et tuulepargi asukoht alade osas, mille puhul loobutakse detailse lahenduse koostamisest, on valitud ning tuulepargi rajamine on olemasoleva teabe põhjal tingimata võimalik (ehk ei pruugi olla tagatud planeeringu elluviidavus).	
	7. Peatükis 4.6.3 „Varjutus“ on märgitud, et varjutuse modelleering on indikatiivne, kuna ei ole teada tuulikute paiknemist, mis on varjutuse modelleerimiseks üks peamisi sisendparameetreid. Varjutuse modelleerimise tulemused näitavad, et kõigi tuulepargi potentsiaalselt sobilike alade puhul esineb elamualasid, mille osas võib tabeli 9 näidatud tuuleparkide arendusmahtude korral esineda häirivaid varjutuse tasemeid. Seetõttu tuleb järgmises etapis (sh detailse lahenduse koostamisest loobumisel) teostada uus varjutuse modelleering, mis peab lähtuma reaalistest tuulikute asukohtadest. Vastavalt modelleerimise tulemustele tuleb vajadusel rakendada leevendavaid meetmeid. Nimetatud peatükist aga ei selgu kas lähtuvalt teadaolevast teabest võimaldab varjutuse mõju rajada aladele 3, 9, 10 ja 11 tabelis 1 toodud maksimaalse arvu tuulikuid selliselt, et häiriv varjutus elamualadel oleks välistatud ning seega oleks planeeringulahendus elluviidav.	7. Selgitame, et ebasoovitava varjutuse ilmnemisel on võimalik kasutada tuulikutele automaatset varjutuse esinemise jälgimissüsteemi, mis võimaldab valgustugevuse andurite ja tuuliku automaatse juhtimissüsteemi koostöös häiriva varjutuse esinemise ajaks tuuliku töö peatada. Tegemist on väga efektiivse leevendusmeetmega. KSH aruannet täiendatakse ja lisatakse, et aladel 3, 9, 10 ja 11 tuleb antud leevendavat meetet rakendada. Info selles osas, millal täpsemalt tuleks tuulikud peatada, saadakse ehitusprojekti koostamisel läbiviidavast varjutuse modelleerimisest, kus modelleerimisel võetakse aluseks juba täpsed tuuliku asukohad. Nende alade puhul, millele koostatakse DL, tuleb kirjeldatud leevendavat meetet kaaluda KSH II etapis.
	8. Peatükis 4.9 „Mõju maavaravarudele“ on selgitatud, et rajatiste kattumisel kehtivate või taotletavate määeraldiste	8. Selgitame, et Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku lahenduses kattub

		teenindusmaadega on projekteerimistingimuste koostamisel vajalik saada loa omaja/taotleja kooskõlastus rajatiste rajamiseks. Regionaal- ja Põllumajandusministeerium on seisukohal, et juhul kui detailse lahenduse koostamisest loobumisel ei ole asukoha eelvaliku etapis loa omajalt/taotlejalt kooskõlastust rajatiste rajamiseks, ei pruugi olla tagatud planeeringu elluviidavas, kuivõrd vastava kooskõlastuse andmisest loobumisel on raskendatud rajatiste rajamine.	mäeeraldisega vaid eelvalikuala nr 12 ning sellele koostatakse detailne lahendus. Seega kirjeldatud probleemi Põhja-Pärnumaa valla eriplaneeringu elluviimisel ei teki, sest alad kus loobutakse detailse lahenduse koostamisest, ei kattu kehtivate või taotletavate mäeeraldisete või nende teenindusmaadega.
		9. Peatükis 4.10.1 „Mõju mobiili-, raadioside- ja televisioonisignaali levimisele“ on järgmise etapi lahenduse koostamise tingimusena toodud, et tuulepargi piirkonnas elavatele inimestele tuleb tagada mobiilside, televisiooni ja raadioside kvaliteedi säilimine vastavalt tuulepargi eelsele ajale, kuid ei ole täpsustatud, millise osapoole (arendaja, vastavate teenuste osutajate vms) kohustuseks antud nõude täitmine on.	9. Arvamusega arvestatakse. Seletuskirja ptk-i 4.10.1 tingimust täpsustatakse, lisades juurde, et mobiilside, televisiooni ja raadioside kvaliteedi säilimise tagamine on tuulepargi arendaja vastutus (koostöös teenuse osutajaga).
		Palume hoida Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi ruumilise planeerimise osakonda kursis detailplaneeringu menetlusega ja teavitada avalikest väljapanekutest ning aruteludest.	Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi ruumilise planeerimise osakonda hoitakse kursis detailplaneeringu menetlusega ja teavitatakse avalikest väljapanekutest ning aruteludest.
3.	R.P	Põhja-Pärnumaa vallale arvamuse avaldus 11.04.2024 saadetud kirjale: Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha	Arvamusega arvestatakse. Nimetatud kinnistud lõigatakse eelvalikualadest välja

	29.04.2024	eelvaliku vallavolikogu otsuste eelnõude ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruande esitamine täiendavaks arvamuse avaldamiseks. Märkuseks Teie poolt saadetud kirjale: Valla poolt saadetud info on väga ebaselge, katastri numbrid, milise alaga on kinnistu seotud, on täiesti puudu, info on olematu. Eelmisel aastal sai Teile saadetud meie arvamus tuulikute rajamise kohta meie kinnistutel ja valla poolt välja oli kirjutatud arvamuste tabelis, et meie arvamuslega arvestatakse ja meie kinnistud arvatakse eelplaneeringu aladest välja. Kuid oleme siis jälle samas punktis, kirjutame siis uuesti välja. Meie seisukohad ja arvamused on samad. Arvamus Veskisoo küla Soo kinnistu 93004:003:0007 ja Pärna kinnistu 93004:003:0094 kohta: Me ei ole nõus meile kuuluvatele kinnistutele tuulikute, maakaablite, veevõtukohtade ja teiste tuulepargi jaoks vajaminevat taristute rajamisega. Tuulikute labadega ka vundament ei tohi ulatuda meie kinnistutele. Pärna (93004:003:0094) ja Soo (93004:003:0007) kinnistud on seotud pikaajalise rendilepinguga. Arvamus avaldus Soo kinnistu 93004:001:0023 kohta: Teeme ka ettepaneku tiheasustusalale lähemale, kui 2 km mitte tuulikuid planeerida, Seetähendab, mitte rajada tuulikuid meie Kose külas asuvas Soo kinnistule (93004:001:0023) mitte lähemale kui 2 km. Hetkel oleme välja lugenud, et sellele kinnistule jääb planeeritav tuulik 1,5 km kaugusele. Kinnistul asub elumaja ja seal ka elatakse. Tuuliku kõrguseks on plaanitud ju 290 m, tekib varjutuse probleem,	ning EP seletuskirja lisatakse tingimus, et antud katastriüksutele ei tohi rajada tuuleparkidega seotud ehitisi. Täpsustame, EP lahenduses arvestatakse kõik tiheasustusalad koos 2 km puhvriga eelvalikualadest välja, kuid oluline on pöörata tähelepanu sellele, et Soo kinnistu 93004:001:0023 ei jää Suurejõe tiheasustusalasse vaid jääb hajaasustusse, seega antud kinnistu puhul siiski rakendatakse seda põhimõtet, et minimaalne vahekaugus peab olema 1 km. Soo kinnistule 93004:001:0023 lähim eelvalikuala nr 11 asub vaadeldavast kinnistust ligikaudu 1,3 km kaugusel.
--	------------	---	---

		hommikupäikese vilkuv vari, valgusreostus punaste vilkuvate tulede näol, samuti on tuulikust tulevnev müra väga lähedal elumajale. Palume meie kinnistud välja arvata tuulikute arendusalast!	
4.	P.T 06.05.2024	1. Palun välja jätta tuulikualast 5 minule kuuluv katastriüksus 92901:001:0022 2. Ei nõustu, et sinna rajatakse tuulikuid, teid, maa- ja õhukaableid, alajaamasid, veevõtkuhta. 3. Lähemale, kui 2 km Suurejõe tiheasustusalast ei tohi tuulikuparki rajada, mõjutavad arendusala 5 ja 11. 4. Arvestama peab I kategooria kaitsealuse liigi väike-konnakotka 2 km puhveralaga.	1. Arvamusega arvestatakse. Katastriüksus 92901:001:0022 arvatakse eelvalikualast nr 5 välja. 2. Arvamusega arvestatakse. EP seletuskirja lisatakse tingimus, et katastriüksusele 92901:001:0022 ei tohi rajada tuuleparkidega seotud ehitisi. 3. Arvamusega arvestatakse. EP lahenduses arvestatakse kõik tiheasustusalad koos 2 km puhvriga eelvalikualadest välja. 4. Selgitame, et eriplaneeringus on arvestatud väike-konnakotka 2 km kodupiirkonnaga: 1 km puhver ümber püsielupaiga on välistatud, kuid tuulepargialale 2 km raadiusesse jäävate väike-konnakotka pesade puhul tuleb läbi viia täpsustavad elupaigauuringud, et selgitada toitumisalade kasutamist. Seega on 2 km kodupiirkonnaga arvestatud, kuid seda mitte koheselt välistavana, vaid

			toitumisalade kasutust täpsustatakse uuringutega.
5.	MTÜ Rahnoja külaselts 06.05.2024	Austatud Põhja Pärnumaa ja Tori vald, Edastasite meile kirja nr 7-1/1003-53 Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku vallavolikogu otsuste eelnõude ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruande esitamine täiendavaks arvamuse avaldamiseks. Olles tutvunud asukoha mõlema planeeringu ja eskiisidega (kuivõrd on need tavakasutajale avatavas formaadis) ei kooskõlastata kinnistutel planeeritavaid tegevusi. Käesolevaga palume eemaldada Piesta-Jüri (kü 93005:001:0005, 93005:001:0006) ja Piesta-Pealt (kü 93005:001:0102, 93005:001:0101) kinnistutelt tuulearenduseks planeeritud maakaabli ühenduse koridor(id). Mitte planeerida eelpooltoodud kinnistutele tuulearenduse planeeringuga maakaabli koridore. Samaväärselt tuleb eemaldada eelpooltoodud kinnistutele planeeritud muude kommunikatsioonilahenduste ja/või tehnovõrkude koridorid. Täiendavate asjakohaste küsimuste korral tuleb pöörduda omanike poole.	Seisukohaga arvestatakse. Nimetatud kinnistutele ei ole kavandatud maakaabli koridore ega muid tuulepargi ehitisi.
6.	G.S 03.05.2024 Kiri nr 7-1/1003-53	Vastuskiri Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku vallavolikogu otsuste eelnõude ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruande esitamine täiendavaks arvamuste avaldamisele	Seisukohaga arvestatakse, Saare-Tooma (kü tunnus 93005:002:0155) kinnistu eemaldatakse eriplaneeringu eelvalikualast nr 7. Antud kinnistule ei kavandata ühtegi tuulepargiga seotud

		Austatud Põhja-Pärnumaa vald, Edastasite meile Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku vallavolikogu otsuste eelnõude ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruande esitamine täiendavaks arvamuste avaldamiseks. Kirjutate, et Põhja-Pärnumaa Vallavalitsus küsib täiendavat arvamust Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku otsuste eelnõude ja keskkonnamõju strateegilise hindamise esimese etapi aruande osas vastavalt planeerimisseaduse §105. Olles tutvunud keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruandega ja joonistega, sedastame järgnevat. Käesolevaga eemaldada Saare-Tooma (KÜ 93005:002:0155) kinnistu eriplaneeringu alast. Kinnistule ei ole lubatud laiendada ohutsooni, muud tuulikuarenduseks vajaliku tehnorajatise kaitsevööndit või muid tuulikuala piiranguvööndi võimalikke kitsendusi vms. Eemaldada kinnistult maakaablite ühenduse koridorid. Kinnistule ei ole lubatud planeerida muid kommunikatsiooni ja/või tehnovõrke.	ehitist. EP seletuskirja lisatakse tingimus, et Saare-Tooma katastriüksusele ei tohi rajada tuuleparkidega seotud ehitisi.
7.	A.R 08.05.2024	Küsite täiendavat arvamust Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku otsuste eelnõude ja keskkonnamõju strateegilise hindamise esimese etapi aruande osas vastavalt planeerimisseaduse §105. Palute esitada aramus hiljemalt 15. maiks 2024. Olles tutvunud edastatud dokumentidega, pean oluliseks juhtida Teie tähelepanu asjaolule, et esitatud materjale on äärmiselt suurel hulgal	Uue tähtaja võimaldame kuni 31. juuli 2024 koos uue kaasamiskirjaga.

	ja mulle seaduses antud 30 päeva jooksul ei ole kahjuks võimalik esitatud dokumente läbi töötada, seda enam, et palute arvamuse esitada ka eriplaneeringu otsuste eelnõudele. Eriplaneering on algatatud 12 ala osas, millest on jäänud alles 8 ala. Kuid piirkond, maa-ala ja isikute hulk, mida eriplaneering mõjutab, on äärmiselt suur. Samas kirjas viitate, et olete leidnud ka ise mõned ebatäpsused ja fikseerite need uues arvamuste tabelis. Huvitatud isikuna ei saa kahjuks sellist lähenemist aktsepteerida. Minu eeldus on, et KOV saadab ikkagi kooskõlastuseks selged KOV seisukohad. Ma ei eelda, et teise huvitatud isikute arvamus on mulle enne minupoolse arvamuse avaldamist edastatud – küll aga pean oluliseks välja tuua, et kohaliku omavalitsuse, kui eriplaneeringu menetleja ja algataja seisukohad peaksid olema huvitatud osapooltele selgelt enne arvamuse avaldamist teada. Kuna osade eelnõude puhul olete juhtinud tähelepanu sellele, et plaanite teatud alade puhul kasutada planeerimisseaduses toodud võimalust minna edasi projekteerimistingimustega on eriti oluline kõikidel asjast huvitatud isikutel veenduda, et on arvestatud kõiki keskkonnanõudeid ja muid olulisi aspekte. Hetkel esitatud dokumentidega tutvumisel sellist veendumust ei tekkinud. Selleks, et oma seisukoht kujundada, küsida ekspertide arvamust ja kujundada täiendava arvamuse avaldamise seisukoht ning need kirjalikult Teile edastada, palun pikendada planeerimisseaduse alusel arvamuse avaldamise tähtaega kuni 90 päevani kõikidele huvitatud isikutele ehk kuni 10 juulini 2024. Arvan, et ajapikendus on vajalik ka Teile,	
--	---	--

	juba eelpoolt toodud põhjustel, tagamaks läbipaistev ja igakülgne huvitatud isikute kaasatus. Palun teavitada Teie otsusest tähtaja pikenduse osas enne 15. maid, et mul säiliks Teie negatiivse otsuse korral võimalus selleks hetkeks leitud ebatäpsustele tähelepanu juhtida. Lisaks eeltoodule informeerin Teid teatud tähelepanekust. Minule kuulub kaasomandina Karuoja maaüksus (kat nr 93002:003:0194) koos minu abikaasa Diana Rõõmussaar. Linnulennult on selle maaüksuse kaugus ala 11 lähimast tuulikust ca 1,8 kilomeetrit. Kahjuks ei ole minu teada Te minu abikaasat, kui planeeringust mõjutatud isikut veel informeerinud. Minu hinnangul toob keskkonnatasude seaduse § 55³ lg 2 välja maismaa tuuleparkide mõjuala mõiste. Sama lõige sätestab, et kui mõjuala on üle 250 meetrise tuuliku korral kolme kilomeetri kauguseni tuuleelektrijaama lähima torni keskpunktist. Saan seaduse mõttest aru selliselt, et minu abikaasal, kuna ta ei ole seal eluruumi omanik ja ei ole sinna sisse kirjutatud, ei ole õigus mingile tasule, küll aga on ta selgelt mõjualasse jääv isik, kelle informeerimine on kohustuslik tulenevalt planeerimisseaduse § 99 lg 2 alusel. Minu hinnangul võib selliseid isikuid olla veelgi ja oleks äärmiselt kahetsusväärne, kui Te eriplaneeringu menetlejana olete mõjualasse jäämisest informeerinud vähem isikuid kui seadus nõuab. Palun ka selle tähelepaneku osas Teiepoolset kirjaliku tagasisidet, et teaksin kujundada omapoolse seisukoha ka Karuoja maaüksuse kaasomanikuna.	
--	---	--

8.	Lääneranna Vallavalitsus 13.05.2024 Kiri nr 2024/8-1/449-2	Esitasite arvamuse avaldamiseks Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku vallavolikogu otsuste eelnõude ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruande täiendavaks arvamuste avaldamiseks vastavalt planeerimisseaduse §105. Täname Teid edastatud ettepaneku eest arvamuse avaldamiseks. Anname teada, et Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku vallavolikogu otsuste eelnõude ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruande eelnõu osas ettepanekuid ega arvamusi ei ole.	Võtame teadmiseks.
9.	L-L.V. 14.05.2024	Tere! Soovin arvamust avaldada tuuleparkide rajamise kohta Põhja-Pärnumaa valda. Leian, et hetkel kõne all olevas mahus ja asukohtades ei tohiks parke rajada. Tuulikud on liiga lähedal inimeste kodudele ja ohustatud liikide elupaikadele. Veel enam - Juurikaru kool on napp kilomeeter lähimast pargist. Tuuleparkide tervisemõjusid ei ole piisavalt uuritud. Eelnevalt loodud tuuleparkide näitel on osadel inimestel tervisemurede probleem olemas ja selle eitamine pikaajalise uurimispraktika puudumise tõttu arrogantne. Veel enam ehitada sellist objekti koolimaja lähedusse, kui tegelikult ei saa keegi veel 100% öelda, et tuulepargid on ohutud, kuna puudub pikaajaline praktika. Tuulikud toodavad madala sagedusega helisid, mida inimkõrv ei kuule, aga ometi mõjutab see tervist. Hooned ei suuda antud helisid	Võtame Teie arvamuse teadmiseks. Tuuleparkidega kaasnevaid mõjusid on hinnatud eriplaneeringu keskkonnamõju strateegilise hindamise (KSH) aruandes. Eriplaneeringu ja selle KSH aruande kehtestamise eelduseks on see, et eriplaneeringu lahenduse kooskõlastab Keskkonnaamet ja Terviseamet. Keskkonnaameti ülesanne on kontrollida eriplaneeringu keskkonnavaldkonna teemad ning Terviseamet ülesanne on kontrollida eriplaneeringu inimeste tervist puudutavad teemad. Sellega tagatakse, et kehtestatav eriplaneering ei ole vastuolus kehtivate õigusaktidega.

		kinni pidada. Samuti kõrvaklapid ja muud abivahendid. Kuhu on varjuda inimesel, kelle elu need helid segavad oma enda kodus? Kodu peaks olema kõige turvalisem ja rahu võimaldav paik, aga hetkel seatakse iseenesest mõistetav õigus rahule ja tervele elukeskkonnale ohtu. Lisan siia lühiartikli Alec Salti poolt tuulegeneraatorite mõjust, kes on spetsialiseerunud inimese sisekõrva puudutavatele uuringutele. https://medicine.wustl.edu/news/low-frequency-sound-from-wind-turbines-affects-the-inner-ear/ Lisaks eelmainitule peletavad tuulepargid eemale inimesed. Teadmata mõjudega tuulepark tagahoovis ei ole kindlasti see, mis noored kodukanti tagasi või uued inimesed valda meelitab. Ka minu jaoks on selline arendus kodutalu lähedal väga eemalepeletav ja siiani koduvalda planeeritud tulevik suure kahtluse all. Lisaks langevad eelmainitud põhjustel kinnisvara hinnad, kuna elukohana ei ole me paljude jaoks konkurents. See aga tähendab ka vähenevat ettevõtlust, vähem inimesi, vähem koole ja lasteaedu, vähem perspektiivi olla jätkusuutlik kogukond. Tuulepargid võivad olla riigi huvides kasulik projekt, aga kogukonna jaoks on see hävitav...	
10.	M.M 15.05.2024	Kiri ja kirja vastuskiri on lisatud tabeli lõppu.	Kiri ja kirja vastuskiri on lisatud tabeli lõppu.

11.	U.M	Põhja-Pärnumaa valla tuuleenergeetika eriplaneeringusse, samuti Rahnoja ja Vihtra tuuleparkide detailplaneeringusse kaasamise kohustus kujuneb järgmistel alustel: 1. Planeerimisseaduse §99 lõige 2: „(2) Kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu eelvaliku koostamisse kaasatakse valdkonna eest vastutav minister, isikud, kelle õigusi võib planeering puudutada, isikud, kes on avaldanud soovi olla eelvaliku tegemisse kaasatud, samuti isikud ja asutused, kellel võib olla põhjendatud huvi eeldatavalt kaasneva olulise keskkonnamõju või kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu elluviimise vastu, sealhulgas valitsusvälised keskkonnaorganisatsioonid neid ühendava organisatsiooni kaudu.“ 2. Sama paragrahvi lõige 4: „(4) Käesoleva paragrahvi lõigetes 1–3 nimetatud isikud ja asutused teatavad kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu koostamise korraldajale neile käesolevas seaduses ettenähtud teadete edastamise viisi ja selleks vajalikud kontaktandmed. Kui isikud või asutused teadete edastamise viisi ei teata, edastab kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu koostamise korraldaja käesolevas seaduses nimetatud teated posti teel või elektrooniliselt. Kui teated edastatakse posti teel, võib need kätte toimetada lihtkirjaga, tähtkirjaga või väljastusteataga tähtkirjaga.“ 3. Planeerimisseaduse §127 lõige 2: „(2) Detailplaneeringu koostamisse kaasatakse isikud, kelle õigusi võib planeering puudutada, ja isikud, kes on avaldanud	Uue tähtaja võimaldame kuni 31. juuli 2024 koos uue kaasamiskirjaga.
-----	-----	---	--

		soovi olla kaasatud. Kui detailplaneeringu koostamisel on kohustuslik keskkonnamõju strateegiline hindamine, kaasatakse detailplaneeringu koostamisse ka isikud ja asutused, keda detailplaneeringu rakendamisega eeldatavalt kaasnev keskkonnamõju tõenäoliselt puudutab või kellel võib olla põhjendatud huvi eeldatavalt kaasneva olulise keskkonnamõju vastu, sealhulgas valitsusvälised keskkonnaorganisatsioonid neid ühendava organisatsiooni kaudu ning planeeritava maa-ala elanikke esindavad mittetulundusühingud ja sihtasutused.“ 4. Keskkonnatasude seaduse §55³ lõige 2: „(2) Maismaa tuulepargi mõjuala käesoleva seaduse tähenduses on Eesti Vabariigi piirkond, mis ulatub kuni 250 meetri kõrguse tuuleelektrijaama puhul kahe kilomeetri ja 250-meetrise ning kõrgema tuuleelektrijaama puhul kolme kilomeetri kauguseni tuuleelektrijaama lähima torni keskpunktist. Kui vastavalt kas kahe või kolme kilomeetri kauguseni tuuleelektrijaama lähima torni keskpunktist ulatuv piirjoon läbib kinnistut, ulatub mõjuala kinnisasja kaugeima piirini.“ See tähendab, et vallavalitsus peab tava- või elektronpostiga saatma teavituskirjad kõigile maaomanikele, kes jäävad maismaa tuulepargi mõjualasse. Meie valla puhul kolme (3) kilomeetri raadiusesse, sest eriplaneering näeb ette kuni 290 meetri kõrgused tuulikud. Seda olenemata asjaolust, kas kinnistul asub hetkel elamu või mitte. Tuulepargi eeldatav kasutusaeg on 30 aastat, mistõttu on enam kui tõenäoline, et 30 aasta jooksul püstitatakse mõjualasse elukondlikke hooneid.	
--	--	---	--

		Seetõttu teen ettepaneku kaasata kehtivast seadusest lähtuvalt kõik mõjualasse jäävad isikud ning pikendada eriplaneeringu KSH I etapi aruande täiendatud versiooni suhtes, samuti nimetatud detailplaneeringu suhtes arvamuse avaldamise tähtaega niivõrd, kuivõrd on vajalik selleks, et kõik isikud, kelle õigusi eri- ja/või detailplaneering võib puudutada, saaksid seaduses ettenähtud viisil kaasatud. Lisaks märgin, et valla praegune kaasamiskava on lünklik ehk teavituskirju ei ole saanud ka mõned sellised isikud, kelle kinnistud jäid algsetest eelvalikualadest ühe (1) kilomeetri raadiusesse. Sellest tulenevalt teen ettepaneku ka need puudused teavituskohustuse osas nüüd kõrvaldada. Halduskoormuse minimeerimise huvides on mõistlik tähtaeg pikendada universaalselt, s.o kõikehõlmavalt ka neile, kes on juba saanud vallavalitsuselt teate arvamuse küsimise kohta.	
12.	H.R		

	13.05.2024	Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvalik ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruanne: ALA 5 * Põhja-Pärnumaa valla tuulepargi eriplaneeringu ala 5 jääb täielikult 3 väike-konnakotka 2 km puhverala sisse. Lisaks III kategooria kaitsealuse liigi hiireviu 600m puhver. Arvestada puhveralaks 2 km.	Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvalikus on arvestatud väike-konnakotka pesade puhul 2 km puhvriga selliselt, et pesast 1 km puhver on eelvalikualadest välistatud, kuid pesast 2 km raadiuse ulatuses tuleb läbi viia täpsustavad elupaigauuringud. Väike-konnakotka kodupiirkonna 2 km puhver tuleneb ennekõike üle-eestilisest maismaalinnustiku analüüsist (Eesti Ornitoloogiaühing ja Kotkaklubi, 2022), kuid oluline on tähelepanu pöörata sellele, et analüüsis on toodud ka erandid kus 2 km puhvriss võib tuulikuid rajada, üheks erandiks on see, kui konkreetsed elupaigakasutuse uuringud annavad vastupidise tulemuse ehk tõestavad, et väike-konnakotkas ei kasuta kodupiirkonnana 2 km ringikujulist puhvrit ümber pesa. Põhjuseks on see, et sellise ringikujulise puhvri rakendamine ümber kaitstavate linnuliikiide pesade ei ole teadaolevalt absoluutne tõde. Ennekõike oleneb kotka lennutrajektoor sellest, kus ta käib toitumas ning see ei pruugi toimuda ühtlaselt ümber pesa piirkonna, vaid see võib toimuda ka ainult konkreetselt ühes suunas või käib liik toitumas hoopiski kaugematel aladel, seetõttu on põhjendatud täpsustavate elupaigauuringute läbiviimine enne alade täielikku välistamist. Hiireviu on III kaitsekategooria liik. III kaitsekategooria liikidele kehtib vastavalt looduskaitseadusele isendi kaitse. Eriplaneeringu aruandesse lisatakse järgmine tingimus: eelvalikualadele jäävate III kaitsekategooria linnuliikide elupaikades tuleb raadamistööd ja ehitustööd läbi viia väljaspool liigi pesitsusperioodi, et tagada isendi kaitse.
--	------------	--	---

		* Arvestatud ei ole ala 5 läbiva D kategooria gaasitorustik alates 500mm ja suurem kaitsevööndiga.	Gaasitorustiku osas on tehtud koostööd Elering AS-ga. Vastavalt Eleringi AS-lt saadud infole ei ole vaja EP asukoha eelvaliku etapis gaasitrass koos kaitsevööndiga koheselt eelvalikualast välistada, gaasitrassi kaitse on võimalik tagada ka teiste meetoditega nagu näiteks toru paigaldussügavuse muutmine, toru katmine betoonplaatidega jne, kuid täpsemate meetmete rakendamiseks on esmalt vajalik läbi viia riskianalüüs. EP aruandesse lisatakse järgmine tingimus: "eelvalikualade nr 3a, 3b ja 5 puhul arvestada, et elektrituuliku paigaldamisel D kategooria gaasitorustiku lähedusse tuleb arvestada, et vähim horisontaalne kaugus D kategooria gaasitorustiku ja tuuliku masti vahel peab olema poolteise kordne (1,5 kordne) tuuliku masti kõrgus. Juhul, kui elektrituulikut soovitakse paigaldada gaasitorustikule lähemale tuleb detailses lahenduses või projekteerimistingimuste koostamise faasis koostada riskianalüüs, kus tuleb tõestada (nt näha ette vajalikud meetmed), et elektrituulikut on võimalik
--	--	---	--

			turvaliselt paigutada gaasitorustikule lähemale.”.
		* Arvestatud ei ole riigitee nr 57 Mudiste – Suure-Jaani – Vändra kaitsevööndiga.	Arvamusega arvestatakse. Eriplaneeringu eelvalikuala nr 5 piire korrigeeriti selliselt, et oleks arvestatud riigitee Mudiste – Suure-Jaani – Vändra kaitsevööndiga.
		* 2021.a. on algatatud riigitee nr 57 Mudiste – Suure-Jaani – Vändra km 23,809-33,141 Kaansoo- Suurejõe lõigu rekonstrueerimise põhiprojekti koostamine. Toimunud on juba avalikustamise koosolekud ja esitatud on ettepanekud. Ehitus on planeeritud 2026.aastasse, mis omakorda võib mõjutada ala 5 tuulepargi arendust.	Riigitee nr 57 rekonstrueerimistööd jäävad tee maa-ala piiridesse ning ei puuduta eelvalikuala nr 5. Igal juhul tuleb ala nr 5 detailse lahenduse koostamisel teha koostööd Transpordiametiga ning võimalikud probleemsed kohad lahendatakse sellisel juhul detailses lahenduses.
		* Pärnu jõe teemaplaneeringu avaliku arutelu käigus on tehtud ettepanek rajada kergliiklustee Suurejõelt Kaansooni. Ettepanekuga on arvestatud ja edastatud Põhja-Pärnumaa valla üldplaneeringusse. Seoses sellega laieneb teekaitsevöönd, millega ala 5 planeering ei arvesta.	Antud teema lahendatakse kui alale nr 5 koostatakse detailne lahendus. Hetkel on tegemist alles asukoha eelvaliku etapiga ning ala 5 puhul jätkatakse detailse lahendusega. Ala 5 põhimõtteline lahendus on veel lahtine ning on võimalik tee kaitsevööndi laienemisega arvestada, see aga selgub detailse lahenduse koostamisel, kui tehakse koostööd Transpordiametiga.

		* Arendusala sisse jääb VEP nr. 111023, nr. 111024, Veskisoo eesvoolu kaitsevöönd, III kategooria kaitsealune liik muusträhn KLO9114979, III kategooria kaitsealune liik vööthuul-sõrmkäpp KLO9338085 , kahelehine käokeel ja Helleri ebatähtlehik KLO9400999 . Pärandkultuuriobjektidest Oskar Juro hauakoht (2023.a. kooskõlastusel oli nimetatud, 2024.a. aga välja jäetud), mis on väga hästi säilinud ja regulaarselt käiakse hooldamas, Kübarsaare talukoht, Toasaare soo turbaaugud ID:- 609254363 , vaigutuslank ID: -611802846 maaparandussüsteemi eesvoolu kaitsevöönd, maaparandushoiu-ala	Ala 5 põhimõtteline lahendus on veel lahtine, kuna seal jätkatakse detailse lahenduse koostamisega. Kõiki maaparandussüsteemide kaitsevööndeid võetakse arvesse siis, kui hakatakse detailset lahendust koostama. Vääriselupaikde osas on EP lahenduses tingimus: “arvestada EELIS-s registreeritud vääriselupaikadega ja Natura elupaikadega ning tagada nende säilimine”. Kaitsealuste taimeliikidega on KSH aruandes arvestatud ja mõju hinnatud. Pärandkultuuriobjekte on samuti KSH aruandes arvestatud ja käsitletud, kuid juhime tähelepanu selle, et pärandkultuuriobjektid ei ole kaitse all. EP raames läbiviidud linnustiku uuringus arvestas linnuekspert muusträhni leiukohtadega EP aladele sobivuse hinnangu andmisel. Antud juhul pööratakse tähelepanu sellele, et muusträhni leiukoht KLO9114979 ja eelvalikuala nr 5 kattumine on väga marginaalne ning Maa-ameti ortofotode järgi on muusträhni leiukohas tehtud tänaseks lageraie.
--	--	--	--

		* Ei nõustu Suurejõe tiheasustusalale lähemale, kui 2 km tuulepargi rajamisega, isegi kui täidetud on müra sihtväärtus ja varjutuse normid. Tulenevalt Pärnu maakonna planeeringu tuuleenergeetika teemaplaneeringust on tuuliku kauguseks tiheasustusalast määratud 2 km.	Arvamusega arvestatakse. EP lahenduses arvestatakse kõik tiheasustusalad välja koos 2 km puhvriga.
		* Tegemata on nahkhiirte sügisrände uuringud.	Kuna asukoha eelvalikuetapis jäi nahkhiirte sügisrände periood osaliselt katmata, siis on seatud EP järgmised tingimused nahkhiirte osas: Detailse lahenduse koostamisel või projekteerimistingimuste väljastamisel tuleb arvestada, et detailse lahenduse või ehitusprojekti etapis tuleb viia läbi täpsemad nahkhiirte uuringud võimalike koondumiskohtade väljaselgitamiseks ning nahkhiirte suhtelise arvukuse sesoonsete muutuste (kevadränne, suvine eluperiood ja sügisränne) tuvastamiseks kasutades automaatdetektoreid ja/või käsidetektoreid. Arvesse tuleb võtta tervet nahkhiirte aktiivsuseperioodi 1. maist kuni 20. septembrini. Tulemuste põhjal tuleb vajadusel täpsustada tuulepargi lahendust. Vajadusel tuleb ette näha leevendavad meetmed. Läbiviidavast nahkhiireuuringust peab selguma, kas

			teatud perioodil on vajalik leevendava meetmena rakendada tuulikute seiskamist öösiti.
		* Ala 5 üle kulgeb sookurgede rändetee. Põldudel on väikekonnakotka toitumisala. Ornitoloog Mati Kose hinnangul on planeeringu nn. eksperthinnang liialt pinnapealne ja ei arvesta sisuliselt mitmeid olulisi lindude elumustri aspekte, sh. soos pesitsevate lindude põldudel regulaarset toitumas käimist ja pesakondadega sinna liikumist. Sellises vormis eksperthinnang ei ole oma sisult ega vormilt juriidiliselt ja ökoloogiliselt korrektne I etapi hindamine, sest pädeval linnukaitse eksperdil jäävad selgusetuks, miks nii ulatuslikke ja olulisi alasid arenduseks planeerida.	Võtame ornitoloog Mati Kose arvamuse teadmiseks.
		* Veskisoo küla Soo ja Pärna kinnistu omanikud esitasid 2023.a. ettepaneku jätta arendusalast välja nende katastriüksused, siis arvamusega arvestati, kuid uuel kooskõlastusringil on jällegi arendusalasse jäetud.	Arvamusega arvestatakse. Eelvalikualast 5 on Soo ja Pärna kinnistud välja arvatud.
		* Pärnu jõe teemaplaneeringuga tõuseb Suurejõe piirkonnas elukeskkonna atraktiivsus läbi looduskeskkonna väärtustamise, mida aga tuuleparkide rajamine 1,2 km kaugusele kuidagi ei toeta.	Võtame Teie arvamuse teadmiseks. EP ja selle KSH aruandes on käsitletud tuulikute visuaalset mõju.
		* Vihtra-Suurejõe-Kurgja jõemaastik ja Suurejõe vesiveski on silmapaistvalt ilusa vaatega kohad, suure visuaalse mõjuga ehitisi nagu tuulepargi rajamist peab vältima.	EP KSH aruandes on hinnatud mõju Vihtra-Suurejõe-Kurgja väärtuslikule maastikule. EP raames käidi Suurejõe sillal fotosid tegemas, et tuvastada, kas sealt jäävad ala nr 5 tuulikud nähtavale ning fotode tegemise käigus tuvastati, et

			tuulikuid ei ole sillalt näha (vt lisa 6 fotomontaaž nr 3).
		* Oluline on madalsagedusliku müra tekkimine mitmete tuuleparkide koosmõjul; ala 5, 7, 11, P10. Aleksander Klauson TTÜ tehnilise mehaanika õppetooli professor: „Müra teatud osa spektrist asub ka infraheli diapsoonis(alla20 Hz). Nii madala sagedusega võnkumisi me ei taju helina,vaid vibratsioonina. Inimorganismile avaldatav mõju sõltuvalt infraheli intensiivsusest võib olla väga tugev: tekib paanikatunne, peapööritus jms. Infraheli levib üsna kaugele, sest tema kustuvus õhus on väike. Kuna infraheli lainepikkus on suur, levib ta kergelt ümber seinte ja helibarjääride. Infraheli võib põhjustada ka hoone tugevaid vibratsioone, kui tema sagedus läheneb hoone omasagedustele. 2023.a. on Soome uuringud tuvastanud, et infraheli on valesti mõõdetud. Rahvusvahelised uuringud on leidnud, et kõige olulisemad kahjulikud tegurid on tuulikute tekitatav kuuldav heli, eriti madalsagedusheli, infraheli, mõnel juhul ka vibratsioon, mis levib läbi pinnase elamutesse ning vibratsiooni tekitatud sisemüra. Tuuleenergia piirkondades ja kui need on piisavalt tugevad, kujutavad need endast selget ohtu kokkupuutuvate inimeste tervisele, eriti, kui kasutusele on võetud üle 3 MW võimsusega tööstusklassi tuulikud. https://www.suomenuutiset.fi/tutkimus-tuulivoimaloiden-infraaanta-on-arvioitu-vaarin/	Tutvustime Teie poolt viidatud uuringuga (https://www.suomenuutiset.fi/tutkimus-tuulivoimaloiden-infraaanta-on-arvioitu-vaarin/) ning leidsime, et meile teadaolevalt ei ole tänaseks hetkeks Soome riik KSH-s viidatud Soome mürauuringut (Majala et al, 2020) ümberlõkanud, mistõttu on korrektne selle väljatoomine KSH aruandes. KSH lõplik järeldus madalsagedusliku müra osas jääb KSH aruandes samaks: “Eestis puuduvad siseriiklikud suunised, kuidas arvutada elektrituulikute madalsagedusliku müra levikut ja vastavust ruumides kehtivatele väärtustele. Samas on Soomes vastav hindamisjuhise olemas (Ympäristöhallinnon Ohjeita 2, 2014). Hindamisjuhise põhinev madalsagedusliku müra modelleeringust teiste tuuleparkide puhul on ilmnenud, et 1 km kaugusel tuulikute paiknevate elamualade puhul ei ole oodata eluruumides kehtiva madalsagedusliku müra soovitatava väärtuse ületamist

			(LEMMA OÜ, 2022). Antud juhul jäävad potentsiaalselt sobilikud alad minimaalselt 1 km kaugusele eluhoonetest, seega võib eeldada, et elamuruumides on kehtivad madalsagedusliku müra väärtused tagatud. ”.
		* Planeeritavate tuuleparkide arendamine aladel 5, 7, 11, P 10 avaldab Suurejõe elanikele väga suurt kumulatiivset mõju (müra s.h. liikluse müra, infraheli, valgusreostus, visuaalne mõju)	EP aruandes läbiviidud müra modelleerimine näitas, et kumulatiivset mõju EP alade vahel ei teki. Küll aga tekib kumulatiivne müra mõju EP eelvalikualade nr 7 ja nr 8 ning DP P10 ja P9 alade vahel. Alale nr 7 ja nr 8 (samuti alale nr 5) koostatakse detailne lahendus. Detailse lahenduse koostamisel tuleb arvestada EP tingimusega, mis näeb ette, et eelvalikualal tuleb elektrituulikute paigutus lahendada selliselt, et elamu maa-aladel on tagatud tööstusmüra öine <u>sihtväärtus</u> vastavalt keskkonnaministri 16.12.2016 määrusele nr 71.
		* Mõjutab negatiivselt elanike arvu suurenemist piirkonnas, nt. kinnistu soetanud perekond loobub mitmete lähiümbrusesse planeeritavate tuuleparkide arenduste tõttu eluhoone ehitamisest.	Arvamus võetakse teatavaks. Toome välja, et Eesti riigil on välja töötatud rahaline kompensatsioon, mida makstakse tuulikupargi mõjualasse jäävatele inimestele.

		* Piirab 1 km kaugusel tuulepargist isiklikul kinnistul elamu rajamist või väga rangete ehitusnormide järgimist.	Selgitame, et eelvalikualade kujundamisel on elamumaadega arvestatud. Eelvalikualade 1 km raadiusesse jäävad ennekõike maatulundusmaad. Maatulundusmaa sihtotstarve ei anna maaomanikule õigustatud ootust sinna elamut rajada, kui seda piirab mingi muu õigusakt või planeering, kuna maatulundusmaa sihtotstarve näeb ette, et maad kasutatakse ennekõike põllumajanduse või metsamajanduse eesmärgil.
		* Tuulikud, alajaamad, montaažiplatsid peavad jääma arendusala piiridesse, s.t. ka labad ei tohi ulatuda arendusalast väljapoole.	Arvamusega arvestatakse.

		ALA 7 * Asub täielikult I kategooria kaitsealuse liigi väike-konnakotka 2 km ja III kategooria kaitsealuse liigi hiireviu 600m puhveralas. Arvestada 2km puhveralaga.	Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvalikus on arvestatud väike-konnakotka pesade puhul 2 km puhvriga selliselt, et pesast 1 km puhver on eelvalikualadest välistatud, kuid pesast 2 km raadiuse ulatuses tuleb läbi viia täpsustavad elupaigauuringud. Väike-konnakotka kodupiirkonna 2 km puhver tuleneb ennekõike üle-eestilisest maismaalinnustiku analüüsist (Eesti Ornitoloogiaühing ja Kotkaklubi, 2022), kuid oluline on tähelepanu pöörata sellele, et analüüsis on toodud ka erandid, kus 2 km puhvrissse võib tuulikuid rajada, üheks erandiks on see, kui konkreetset elupaigakasutuse uuringud annavad vastupidise tulemuse ehk tõestavad, et väike-konnakotkas ei kasuta kodupiirkonnana 2 km ringikujulist puhvrit ümber pesa. Põhjuseks on see, et sellise ringikujulise puhvri rakendamine ümber kaitstavate linnuliikiide pesade ei ole teadaolevalt absoluutne tõde. Ennekõike oleneb kotka lennutrajektoor sellest, kus ta käib toitumas ning see ei pruugi toimuda ühtlaselt ümber pesa piirkonna, vaid see võib toimuda ka ainult
--	--	---	--

			konkreetselt ühes suunas või käib liik toitumas hoopiski kaugematel aladel, seetõttu on põhjendatud täpsustavate elupaigauuringute läbiviimine enne alade täielikku välistamist. Hiireviu on III kaitsekategooria liik. III kaitsekategooria liikidele kehtib vastavalt looduskaitseadusele isendi kaitse. Eriplaneeringu aruandesse lisatakse järgmine tingimus: eelvalikualadele jäävate III kaitsekategooria linnuliikide elupaikades tuleb raadamistööd ja ehitustööd läbi viia väljaspool liigi pesitsusperioodi, et tagada isendi kaitse.
		* Kattub suuresti rohekoridori ja tugialaga. Koosmõju maakonna detailplaneeringu alaga P10 ja ala 5 -ga lõigatakse läbi rohekoridor ja tugiala. Kuna rohevõrgustik peab tagama väga erinevate funktsioonide ja ökosüsteemi hüvede püsima jäämise ning sobivad liikumis ja elupaigatingimused erinevatele liikidele ei täida tuulikuparkide arendamine eesmärki.	EP KSH aruandes on hinnatud Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide EP mõju rohevõrgustikule võttes arvesse ka DP P10 ja P9 alasid.

		* Üle arendusala 7 on sookurgede ülelennud, mis tekitab mitme arendusala koosmõjul barjääriefekti. Sookurgede hukkumiskrisk on suur.	EP KSH aruandes on mõjude hindamisel arvestatud infoga, et üle eelvalikuala nr 7 kulgeb sookure siirdekoridor. Antud infot on arvesse võetud Soomaa linnuala natura asjakohases hindamises.
		* Vihtra-Suurejõe-Kurgja väärtusliku jõemaastiku ilusa koha vaadetele avaldab tuulepargi rajamine olulist visuaalset mõju.	EP KSH aruandes on hinnatud mõju Vihtra-Suurejõe-Kurgja väärtuslikule maastikule.
		* Tuulikud, veevõtukohad, alajaamad, montaažiplatsid peavad jääma arendusala piiridesse, s.t. ka labad ei tohi ulatuda arendusalast väljapoole.	Arvamusega arvestatakse.
		ALA 11 * Suurejõe tiheasustusalast peab arvestama 2 km puhvriga, mis tuleneb ka maakonna planeeringust ja Regionaal -ja Põllumajandusministeeriumi kooskõlastusest.	Arvamusega arvestatakse.
		* Tuulikud, alajaamad, veevõtukohad ja montaažiplatsid peavad jääma arendusala piiridesse, s.t. ka labad ei tohi ulatuda arendusalast väljapoole.	Arvamusega arvestatakse.

		* Arvestada tuleb III kategooria hiireviu kaitsealuse liigi 600 m puhveralaga.	Eelvalikualale nr 11 ja selle lähedusse (1 km raadiusesse) ei jää hiireviu leiukohti EELIS-e andmetel.
		* Üle arendusala lendavad suured parved hanesid, luikesid ja sookurgi. Linnustiku uuring ei ole tehtud piisava põhjalikkusega. Olles aastakümneid ise püsielanik on võimalus jälgida lindude rännet, toitumisalasid ja liikumissuundasid.	Arvamus võetakse teatavaks. Eelvalikualal nr 11 on koostatud detailne linnustiku uuring, mille käigus viidi läbi liikumisteede uuring selgitamaks ala võimalikku kasutamist sügisese sookurekogumi poolt. Uuring järeldeb, et 2023. aastal kogutud ja varasemast teadaolevate andmete põhjal ei ole põhjust arvata, et tuulepargi arendus alal 11 tooks kaasa olulise negatiivse mõju linnustikule.
		* Ala 11 ümber elab arvestatav hulk inimesi, kellele laieneb 1 km alasse elamu ehitamise keeld või saab ehitus toimuda väga rangete nõuete alusel. Riigikohtu lahenditest või leida, et tuulikutega kaasnevad mõjutused võivad eeskätt rikkuda lähiümbruse elanike õigust tervisele, omandi kaitsele ja eraelu puutumatusele.	Selgitame, et eelvalikualade kujundamisel on elamumaadega arvestatud. Eelvalikualade 1 km raadiusesse jäävad ennekõike maatulundusmaad. Maatulundusmaa sihtotstarve ei anna maaomanikule õigustatud ootust sinna elamut rajada, kui seda piirab mingi muu õigusakt või planeering, kuna maatulundusmaa sihtotstarve näeb ette, et maad kasutatakse ennekõike

			põllumajanduse või metsamajanduse eesmärgil.
		* Ala 11 väga lähedale jääb Vihtra-Suurejõe-Kurgja väärtuslik jõemaasti. Arvestades võimalusega, et kõik Põhja-Pärnumaa eriplaneeringualad ja maakonna planeeringu tuulepargi alad arendatakse välja, jääb väärtuslikul jõemaastikul veesõidukitega ja jõeäärsetel teedel liikudes vaatevälja kilomeetrite viisi tuulikuid.	EP KSH aruandes on hinnatud mõju Vihtra-Suurejõe-Kurgja väärtuslikule maastikule. EP seab järgmised kaitsetingimused Vihtra-Suurejõe-Kurgja väärtuslikule maastikule: “1) elektrituulikuid võib rajada vaid väärtusliku maastiku äärealadele, et säiliks väärtusliku maastiku üldine terviklikkus ning jõgedelt avanevad vaated võimalikult avatuna; 2) Vihtra-Suurejõe-Kurgja väärtuslikul maastikul tuleb elektriliinid rajada maakaablina; 3) elektrituulikute juurdepääsuteedena tuleb võimalusel kasutada juba olemasolevaid teid. Eesmärgiks on võimalusel vältida uute teede rajamist väärtuslikule maastikule. “.
		Arvestades eeltoodut ei ole nõus Põhja-Pärnumaa eriplaneeringu aladele 5, 7 ja 11 tuuleparkide rajamisega.	Teie arvamus võetakse teatavaks.

		Põhja-Pärnumaa vallavalitsusel teha ettepanek arvata arendusalad 5, 7, 11 eriplaneeringust välja.	
13.	V.H 14.05.2024	1. Ala jääb Põhja-Pärnumaa rohevõrgustiku (vastavalt Pärnu maakonna planeeringule) K9 rohekoridori, rohekoridor tuleb säilitada käsitletaval tuuleenergia alal vähemalt 400m laiusena. Palun eemaldada ala 5 tuulikute arendusalast.	KSH aruandes on hinnatud EP lahenduse mõju rohevõrgustikule. EP seletuskirjas on antud tingimus rohevõrgustiku koridoride toimimise tagamiseks, mis tuleneb juba maakonnaplaneeringust: “looduslike alade osatähtsus ei tohi koridori ristlõikes langeda alla 70% koridori keskmisest läbimõõdust.”. Eelvalikualal nr 5 sõltub rohevõrgustiku koridori toimine sellest, kuidas tuulikute paiknemine eelvalikualal lahendatakse, see pannakse paika alles detailses lahenduses.
		2. Palun arvestada Väike-Konnakotka Veskisoo ning Tagassaare püsielupaiga 2 km ja Vaigutusmetsa Hiireviu 600 m puhvriga mida soovitab Üle-eestiline maismaalinnustiku analüüs. EELIS kehtivate leiukohtade (pesapunktid) ümber puhver raadiusega 2 km. Väike-konnakotka kodupiirkonnaks võib pidada 2 km raadiusega ringikujulist ala ümber pesa, sest selles raadiuses toimub suurem osa kotkaste igapäevategevusest.	Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvalikus on arvestatud väike-konnakotka pesade puhul 2 km puhvriga selliselt, et pesast 1 km puhver on eelvalikualadest välistatud, kuid pesast 2 km raadiuse ulatuses tuleb läbi viia täpsustavad elupaigauuringud. Väike-konnakotka kodupiirkonna 2 km puhver tuleneb ennekõike üle-eestilisest maismaalinnustiku analüüsist (Eesti Ornitoloogiaühing ja Kotkaklubi, 2022), kuid oluline on tähelepanu pöörata sellele,

			et analüüsis on toodud ka erandid kus 2 km puhvrissse võib tuulikuid rajada, üheks erandiks on see, kui konkreetset elupaigakasutuse uuringud annavad vastupidise tulemuse ehk tõestavad, et väike-konnakotkas ei kasuta kodupiirkonnana 2 km ringikujulist puhvrit ümber pesa. Põhjuseks on see, et sellise ringikujulise puhvri rakendamine ümber kaitstavate linnuliikiide pesade ei ole teadaolevalt absoluutne tõde. Ennekõike oleneb kotka lennutrajektoor sellest, kus ta käib toitumas ning see ei pruugi toimuda ühtlaselt ümber pesa piirkonna, vaid see võib toimuda ka ainult konkreetset ühes suunas või käib liik toitumas hoopiski kaugematel aladel, seetõttu on põhjendatud täpsustavate elupaigauuringute läbiviimine enne alade täielikku välistamist. Hiireviu on III kaitsekategooria liik. III kaitsekategooria liikidele kehtib vastavalt looduskaitseadusele isendi kaitse. Eriplaneeringu aruandesse lisatakse järgmine tingimus: eelvalikualadele jäävate III kaitsekategooria linnuliikide elupaikades tuleb raadamistööd ja
--	--	--	--

			ehitustööd läbi viia väljaspool liigi pesitsusperioodi, et tagada isendi kaitse.
		3.Palun arvestada tiheasustusalast Suurejões 2km puhvrit.	Arvamusega arvestatakse.
		4.Alal käivad regulaarselt Soomaa Sookured toitumas. Üle ala toimuvad Sookurgede, hanede ja Väikeluikede kevad- ning sügisränded. Tuulikute rajamine sookurgede liikumisteedele ohustaks Soomaa linnuala kaitse-eesmärkide täitmist.	Eelvalikualal nr 5 jätkatakse detailse lahendusega. EP tingimustes on toodud, et alal 5 tuleb läbi viia sookure-, hane- ja luigekogumite peatuskohtade ja liikumisteede uuring, mille käigus hinnatakse mõju sookurgedele, hanedele ja luikede täpsemalt ning töötatakse vajadusel välja leevendavad meetmed.
		5.Looduskaitsest vaatest ei ole alale 5 võimalik tuulikuid rajada, palun eemaldada ala 5 Põhja-Pärnumaa eriplaneeringust.	Arvamusega ei arvestata.
		6.Varjutuse modelleerimise tulemused näitavad, et meie elamu jääb häiriva varjutuse alasse, ei soovi tuulikute tulenevat varjutust.	Selgitame , et ebasoovitava varjutuse ilmnemisel on võimalik kasutada tuulikutele automaatset varjutuse esinemise jälgimissüsteemi, mis võimaldab valgustugevuse andurite ja tuuliku automaatse juhtimissüsteemi koostöös häiriva varjutuse esinemise ajaks tuuliku töö peatada. Tegemist on väga efektiivse leevendusmeetmega. Info selles osas, millal täpsemalt tuleks tuulikud peatada, saadakse detailse lahenduse koostamisel läbiviidavast varjutuse modelleerimisest, kus modelleerimisel võetakse aluseks juba täpsed tuuliku asukohad. EP tingimustesse kirjutatakse, et nende alade puhul, millele koostatakse detailne

			lahendus, tuleb kirjeldatud leevendavat meetet kaaluda KSH II etapis.
		7.Ei ole nõus selle väitega: Eelvalikuala piiridesse peab jääma elektrituuliku vundament. Elektrituulikute rootorilabade ulatumist üle eelvalikuala piiri käsitletakse KOV EP-le vastavana. Tuulepargi põhivõrguga liitumiseks vajalikke ehitisi ja seadmeid on lubatud rajada kogu kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu planeeringualale, sh eriplaneeringu laiendusalaadele (ehk ka väljapoole eelvalikuala nr 5). Ei nõustu selle ettepanekuga. Kõik elektrituulikute rootorilabad, ehitised ja seadmed peavad jääma eelvaliku ala 5 piiridesse.	Arvamusega arvestatakse järgmiselt: EP seletuskirja lisatakse juurde tingimus, et elektrituuliku rootorilaba ei tohi ulatuda üle eelvalikuala piiri. Tuulepargi põhivõrguga liitumiseks vajalikke ehitisi ja seadmeid on lubatud rajada kogu kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu planeeringualale, sh eriplaneeringu laiendusalaadele – antud tingimust ei muudeta, sest vastasel juhul ei oleks ükski eelvalikualadest elluviidav. Antud tingimuse all on mõeldud ennekõike seda, et maakaableid on võimalik rajada eriplaneeringu alale, et võimaldada tuulepargi liitumist põhivõrguga.
		ALA 11 1.Alale on tehtud täiendav linnustiku uuring OÜ Xenus poolt aga uuring ei sisalda rändlindude kevadrännet ning on sooritatud kiirustades. Ala jääb Sookurgede, hanede ja luikede kevad ning sügisrände tee ja on oluline toitumisala. Tuulikute rajamine sookurgede liikumisteedele ohustaks Soomaa linnuala kaitse-eesmärkide täitmist. Palun teha kevadine lindude rände uuring.	See, kas antud uuring on läbi viidud piisavas mahus ja piisavas täpsusastmes otsustab Keskkonnaamet, kelle ülesandeks on kontrollida eriplaneeringu lahendust keskkonnavaldkonna teemades. Kui uuring ei ole läbi viidud piisava põhjalikkusega, siis ei anna Keskkonnaamet oma kooskõlastuse EP lahendusele, kus alal nr 11 jätkatakse projekteerimistingimustega.

		2.Eriplaneeringu müra modelleerimise tulemused näitavad, et eelvalikualade 5 ja 11 realiseerumisel n-õ maksimaalse stsenaariumi korral on alade lähedusse jääval Suurejõe tiheasustusalal müra 40 dB tagatud, palun arvestada tiheasustusalast 2 km puhvrit nagu on märgitud Pärnu maakonna planeeringus. Müra modelleerimisel ilmnes, et juhul kui alad 5 ja 11 arendatakse täismahus välja maksimaalses mahus võib elamualadel öise müra sihtväärtuse (40 dB) ületamist (või ulatub öine müra sihtväärtuseni) Nende alade puhul on elamualadel öine piirväärtus (45 dB) tagatud. Pole arvestatud kahe pargi kumulatiivse müraga. Ei soovi looduskaunisse kohta mitte mingisugust tööstusmüra. Arvestatud ei ole kumulatiivse müraga, mille hulka peab arvestama ka liikluse müra. Liikluse müra mõjutab inimeste igapäevast elu-tekivad kõnekaod, häiringud(häirivus), unehäired. Müra on inimese igapäevaellu lisandunud stressiallikas, mis võib mõjutada igapäeva käitumist, ilmnedas keskendumisraskustes, sotsiaalse käitumise muutuses, kõrgeenenud vererõhus, südame-veresoonkonna haigestumise riski kasvus, kaebuste arvus, tervishoiu ja ravimite kasutamises. Võimalik, et tuulikupargi müra koos liikluse müraga ei taga sihtväärtust 40db.	Arvamusega arvestatakse. Suurejõe tiheasustusalal koos 2 km puhvriga arvatakse eelvalikualadest välja.
		3. Peatükis 4.10.1 „Mõju mobiili-, raadioside-ja televisioonisignaali levimisele“ Meie talu interneti ja mobiililevi tuleb Kadjaste küla mastist siis ala 11 realiseerumise korral kahjuks tuleb läbi selle ala, jäi arusaamatuks kuidas tagatakse korralik interneti ja mobiili levi? Tuulikud võivad potentsiaalselt segada elektromagnetlaineid, mida	EP seletuskirjas on kirjas järgnevalt: “Detailse lahenduse koostamisel või projekteerimistingimuste väljastamisel tuleb arvestada, et:

		kasutatakse telekommunikatsioonis siis ei ole välistatud, et tuulikud võivad mingil määral takistada saatjalt vastuvõtjani suunatavate signaalide levikut, seega tekitada häireid mobiililevis. Probleemid võivad tekkida siis, kui vastuvõttev sideantenn jääb otseselt tuulikute taha. Palun tagada mobiilside, televisiooni ja raadioside kvaliteedi säilimine vastavalt tuulepargi eelsele ajale.	1) elektrituulikud paikneksid eemal telekommunikatsioonimastidest, selliselt et ei tekiks võimalikke elektromagnetiliste ülekannete häiringuid. Vajadusel tuleb teha koostööd telekommunikatsiooni operaatoritega; 2) tuulepargi arendamisel tuleb piirkonnas elavatele inimestele tagada mobiilside, televisiooni ja raadioside kvaliteedi säilimine vähemalt tuulepargi rajamisele eelneva ajaga samal tasemel. Mobiilside, televisiooni ja raadioside kvaliteedi säilimise tagamine on tuulepargi arendaja vastutus (koostöös teenuse osutajaga).”.
		4.Ala 11 välja arendamine piirab meie talu edasist arengut, ei ole nõus et tuulikute arendaja võib meie arengu arvelt areneda ja piirata meie arengu võimalusi. Kinnisvara väärtus langeb.	Teie arvamus võetakse teadmiseks. Selgitame, et kinnisvara väärtuse langus ei ole ilmtingimatta kindel. Kinnisvara väärtust mõjutavad mitmed muutuvad faktorid. Toome välja, et Eesti riigil on välja töötatud rahaline kompensatsioon, mida makstakse tuulikupargi mõjualasse jäävatele inimestele.

		5. Ala 11 jääb Vihtra-Suurejõe-Kurgja väärtuslikule maastikule. Maakonnaplaneeringus on tehtud ettepanek nimetada Vihtra-Suurejõe-Kurgja väärtuslik maastik Eesti rahvusmaastikuks, sest see on unikaalne ja tuntud nii Eestis kui ka kaugemal ning väärib kõrgendatud tähelepanu, mis on oluline säilitada ka üleriigilises kontekstis. Ala väljaarendamisel võib tekkida vastuolu Pärnu jõelt avanevate vaadetega. Tuulikuid ei tohi ehitada väärtuslikule maastikule nii lähedale ega rikkuda Pärnu jõelt avanevaid kauneid vaateid. Suurejõe piirkonnas tõuseb elukeskkonna atraktiivsus läbi Pärnu jõe teemaplaneeringu looduskeskkonna väärtustamise, mida aga tuuleparkide rajamine kuidagi ei toeta.	EP KSH aruandes on hinnatud mõju Vihtra-Suurejõe-Kurgja väärtuslikule maastikule. EP seab järgmised kaitsetingimused Vihtra-Suurejõe-Kurgja väärtuslikule maastikule: “1) elektrituulikuid võib rajada vaid väärtusliku maastiku äärealadele, et säiliks väärtusliku maastiku üldine terviklikkus ning jõgedelt avanevad vaated võimalikult avatuna; 2) Vihtra-Suurejõe-Kurgja väärtuslikul maastikul tuleb elektriliinid rajada maakaablitenä; 3) elektrituulikute juurdepääsuteedena tuleb võimalusel kasutada juba olemasolevaid teid. Eesmärgiks on võimalusel vältida uute teede rajamist väärtuslikule maastikule.”.
		6. Ei ole nõus selle väitega: Eelvalikuala piiridesse peab jääma elektrituuliku vundament. Elektrituulikute rootorilabade ulatumist üle eelvalikuala piiri käsitletakse KOV EP-le vastavana. Tuulepargi põhivõrguga liitumiseks vajalikke ehitisi ja seadmeid on lubatud rajada kogu kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu planeeringualale, sh eriplaneeringu laiendusalaale (ehk ka väljapoole eelvalikuala nr	Arvamusega arvestatakse järgmiselt: EP seletuskirja lisatakse juurde tingimus, et elektrituuliku rootorilaba ei tohi ulatuda üle eelvalikuala piiri.

		11). Ei nõustu selle ettepanekuga. Kõik elektrituulikute rootorilabad, ehitised ja seadmed peavad jääma eelvaliku ala 11 piiridesse.	Tuulepargi põhivõrguga liitumiseks vajalikke ehitisi ja seadmeid on lubatud rajada kogu kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu planeeringualale, sh eriplaneeringu laiendusalaale – antud tingimust ei muudeta, sest vastasel juhul ei oleks ükski eelvalikualadest elluviidav. Antud tingimuse all on mõeldud ennekõike seda, et maakaableid on võimalik rajada eriplaneeringu alale, et võimaldada tuulepargi liitumist põhivõrguga.
		7. Ala 11 ümbruses ringiratast elab väga palju inimesi, kas peab siis tuulikuid arendama „keset küla“ näen et see ala ei ole perspektiivne tuuliku arenduseks.	Teie arvamus võetakse teadmiseks.
		8. Palun arvestada Kliimaministeeriumi 17.11.2023 määruse nr 71 „Tee projekteerimise normid“ § 63 lg 5 sätestatud nõudest (mis reguleerib tuuliku kaugust avalikult kasutatavatest teedest). Ei ole nõus Siimu –Lüüste (tee nr9300012) avalikust kasutusest väljaarvamisega.	Antud tee on munitsipaalomandis. Tegemist on KOV otsusega.
		9. Aastal 2023 käis Veskisoo Väike-Konnakotkas ja Sookured alal 11 tootumas.	Eelvalikualal nr 11 on koostatud detailne linnustiku uuring, kus on hinnatud eelvalikuala nr 11 arendusega kaasnevat mõjusid linnustikule.

		10. Põhja-Pärnumaa panus taastuvenergia eesmärkide saavutamiseks on Tootsi-Sopi tuulepargi näol juba antud. Palun lõpetada alade 5 ja 11 eriplaneeringud.	Arvamusega ei arvestata.
14.	L.V 14.05.2024	Mina, Liivi Vähesoo, ei soovi, et Suurejõe küla ümbritsetakse tuulikutega. Kui nad ikkagi peaksid tulema, siis palun mitte lubada ehitada tiheasustusalal asuvatele elumajadele lähemale kui 2 km.	Arvamusega arvestatakse. EP lahenduses arvestatakse kõik tiheasustusalad koos 2 km puhvriga eelvalikualadest välja.
15.	J.H 14.05.2024	Ala 5 1. Palun arvestada Väike-Konnakotka Veskisoo ning Tagassaare püsielupaiga 2 km ja Vaigutusmetsa Hiireviu 600 m puhvriga, mida soovib Üle-eestiline maismaalinnustiku analüüs. EELIS kehtivate leiukohtade (pesapunktid) ümber puhver raadiusega 2 km. Väike-konnakotka kodupiirkonnaks võib pidada 2 km raadiusega ringikujulist ala ümber pesa, sest selles raadiuses toimub suurem osa kotkaste igapäevategevusest. Põldudel on väike-konnakotka toitumisala.	Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvalikus on arvestatud väike-konnakotka pesade puhul 2 km puhvriga selliselt, et pesast 1 km puhver on eelvalikualadest välistatud, kuid pesast 2 km raadiuse ulatuses tuleb läbi viia täpsustavad elupaigauuringud. Väike-konnakotka kodupiirkonna 2 km puhver tuleneb ennekõike üle-eestilisest maismaalinnustiku analüüsist (Eesti Ornitoloogiaühing ja Kotkaklubi, 2022), kuid oluline on tähelepanu pöörata sellele, et analüüsis on toodud ka erandid kus 2 km puhvrissse võib tuulikuid rajada, üheks erandiks on see, kui konkreetsed elupaigakasutuse uuringud annavad vastupidise tulemuse ehk tõestavad, et väike-konnakotkas ei kasuta

			kodupiirkonnana 2 km ringikujulist puhvrit ümber pesa. Põhjuseks on see, et sellise ringikujulise puhvri rakendamine ümber kaitstavate linnuliikiide pesade ei ole teadaolevalt absoluutne tõde. Ennekõike oleneb kotka lennutrajektoor sellest, kust ta käib toitumas ning see ei pruugi toimuda ühtlaselt ümber pesa piirkonna, vaid see võib toimuda ka ainult konkreetselt ühes suunas või käib liik toitumas hoopiski kaugematel aladel, seetõttu on põhjendatud täpsustavate elupaigauuringute läbiviimine enne alade täielikku välistamist. Hiireviu on III kaitsekategooria liik. III kaitsekategooria liikidele kehtib vastavalt looduskaitseadusele isendi kaitse. Eriplaneeringu aruandesse lisatakse järgmine tingimus: eelvalikualadele jäävate III kaitsekategooria linnuliikide elupaikades tuleb raadamistööd ja ehitustööd läbi viia väljaspool liigi pesitsusperioodi, et tagada isendi kaitse.
		2.Alal käivad regulaarselt Soomaa Sookured toitumas. Üle ala toimuvad Sookurgede, hanede ja Väikeluikede kevad- ning sügisränded. Tuulikute rajamine sookurgede liikumisteedele ohustaks Soomaa linnuala kaitse-eesmärkide täitmist.	Eelvalikualal nr 5 jätkatakse detailse lahendusega. EP tingimustes on toodud, et alal 5 tuleb läbi viia sookure-, hane- ja luigekogumite peatuskohtade ja

			liikumisteede uuring, mille käigus hinnatakse mõju sookurgedele, hanedele ja luikede täpsemalt ning töötatakse vajadusel välja leevendavad meetmed.
		3. Ala jääb Põhja-Pärnumaa rohevõrgustiku (vastavalt Pärnu maakonna planeeringule) K9 rohekoridori, rohekoridor tuleb säilitada käsitletaval tuuleenergia alal vähemalt 400m laiusena. Tuuleparkide P9, P10, ala 5, 7 ja 8 ehitamisel on väga suur negatiivne mõju rohevõrgustiku toimimisele.	KSH aruandes on hinnatud EP lahenduse mõju rohevõrgustikule. EP seletuskirjas on antud tingimus rohevõrgustiku koridoride toimimise tagamiseks, mis tuleneb juba maakonnaplaneeringust: “looduslike alade osatähtsus ei tohi koridori ristlõikes langeda alla 70% koridori keskmisest läbimõõdust.”. Eelvalikualal nr 5 sõltub rohevõrgustiku koridori toimine sellest, kuidas tuulikute paiknemine eelvalikualal lahendatakse, see pannakse paika alles detailses lahenduses.
		4. Palun arvestada tiheasustusalast Suurejões 2km puhvrit.	Arvamusega arvestatakse. EP lahenduses arvestatakse kõik tiheasustusalad koos 2 km puhvriga eelvalikualadest välja.
		5. Varjutuse modelleerimise tulemused näitavad, et meie elamu jääb häiriva varjutuse alasse, ei soovi tuulikute tulenevat varjutust.	Selgitame , et ebasoovitava varjutuse ilmnemisel on võimalik kasutada tuulikutele automaatset varjutuse esinemise jälgimissüsteemi, mis võimaldab valgustugevuse andurite ja tuuliku automaatse juhtimissüsteemi koostöös häiriva varjutuse esinemise ajaks tuuliku töö peatada. Tegemist on väga efektiivse leevendusmeetmega. Info selles osas,

			millal täpsemalt tuleks tuulikud peatada, saadakse detailse lahenduse koostamisel läbiviidavast varjutuse modelleerimisest, kus modelleerimisel võetakse aluseks juba täpsed tuuliku asukohad. EP tingimustesse kirjutatakse, et nende alade puhul, millele koostatakse detailne lahendus, tuleb kirjeldatud leevendavat meetet kaaluda KSH II etapis.
		6. Looduskaitsealastest vaatest ei ole alale 5 võimalik tuulikuid rajada, palun eemaldada ala 5 Põhja-Pärnumaa eriplaneeringust.	Arvamusega ei arvestata.
		7. Palun arvestada riigitee nr 57 Mudiste – Suure-Jaani – Vändra kaitsevööndiga millega pole arvestatud.	Arvamusega arvestatakse. Ala nr 5 piiri korrigeeritakse vastavalt riigitee kaitsevööndile.
		8. Arvestatud ei ole D kategooria gaasitorustiku kaitsevööndiga.	Gaasitorustiku osas on tehtud koostööd Elering AS-ga. Vastavalt Eleringi AS-lt saadud infole ei ole vaja EP asukoha eelvaliku etapis gaasitrass koos kaitsevööndiga koheselt eelvalikualast välistada, gaasitrassi kaitse on võimalik tagada ka teiste meetoditega nagu näiteks toru paigaldussügavuse muutmine, toru katmine betoonplaatidega jne, kuid täpsemate meetmete rakendamiseks on esmalt vajalik läbi viia riskianalüüs. EP aruandesse lisatakse järgmine tingimus: “eelvalikualade nr 3a, 3b ja 5 puhul arvestada, et elektrituuliku paigaldamisel D kategooria gaasitorustiku lähedusse tuleb arvestada, et vähim horisontaalne

			kaugus D kategooria gaasitorustiku ja tuuliku masti vahel peab olema poolteise kordne (1,5 kordne) tuuliku masti kõrgus. Juhul, kui elektrituulikut soovitakse paigaldada gaasitorustikule lähemale tuleb detailses lahenduses või projekteerimistingimuste koostamise faasis koostada riskianalüüs, kus tuleb tõestada (nt näha ette vajalikud meetmed), et elektrituulikut on võimalik turvaliselt paigutada gaasitorustikule lähemale.”.
		9.Ei ole nõus selle väitega: Eelvalikuala piiridesse peab jääma elektrituuliku vundament. Elektrituulikute rootorilabade ulatumist üle eelvalikuala piiri käsitletakse KOV EP-le vastavana. Tuulepargi põhivõrguga liitumiseks vajalikke ehitisi ja seadmeid on lubatud rajada kogu kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu planeeringualale, sh eriplaneeringu laiendusalaadele (ehk ka väljapoole eelvalikuala nr 5). Ei nõustu selle ettepanekuga. Kõik elektrituulikute rootorilabad, ehitised ja seadmed peavad jääma eelvaliku ala 5 piiridesse.	Arvamusega arvestatakse järgmiselt: EP seletuskirja lisatakse juurde tingimus, et elektrituuliku rootorilaba ei tohi ulatuda üle eelvalikuala piiri. Tuulepargi põhivõrguga liitumiseks vajalikke ehitisi ja seadmeid on lubatud rajada kogu kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu planeeringualale, sh eriplaneeringu laiendusalaadele – antud tingimust ei muudeta, sest vastasel juhul ei oleks ükski eelvalikualadest elluviidav. Antud tingimuse all on mõeldud ennekõike seda, et maakaableid on võimalik rajada eriplaneeringu alale, et võimaldada tuulepargi liitumist põhivõrguga.

		Ala 11 1.Eriplaneeringu müra modelleerimise tulemused näitavad, et eelvalikualade 5 ja 11 realiseerumisel n-ö maksimaalse stsenaariumi korral on alade lähedusse jääval Suurejõe tiheasustusalal müra 40 dB tagatud, palun arvestada tiheasustusalast 2km puhvrit nagu on märgitud Pärnu maakonna planeeringus. Müra modelleerimisel ilmnes, et juhul kui alad 5 ja 11 arendatakse välja maksimaalses mahus võib elamualadel öise müra sihtväärtuse (40 dB) ületamist (või ulatub öine müra sihtväärtuseni) Nende alade puhul on elamualadel öine piirväärtus (45 dB) tagatud(ja see on arvutatud keskmisena, mis tegelikult on tunduvalt suurem). Pole arvestatud kahe pargi kumulatiivse müraga. Ei soovi looduskunisse kohta mitte mingisugust tööstusmüra. Arvestatud ei ole kumulatiivse müraga, mille hulka peab arvestama ka liikluse müra. Liikluse müra mõjutab inimeste igapäevast elu-tekivad kõnekaod, häiringud(häirivus), unehäired. Müra on inimese igapäevaellu lisandunud stressiallikas, mis võib mõjutada igapäeva käitumist, ilmnedes keskendumisraskustes, sotsiaalse käitumise muutuses, kõrge vererõhk, südame-veresoonkonna haigestumise riski kasv, kaebuste arv, tervishoiu ja ravimite kasutamises. Võimalik, et tuulikupargi müra koos liikluse müraga ei taga sihtväärtust 40db.	Arvamusega arvestatakse, Suurejõe tiheasustusalal arvatakse koos 2 km puhvriga eelvalikualadest välja.
		2.Alale on tehtud täiendav linnustiku uuring OÜ Xenus poolt aga uuring ei sisalda rändlindude kevadrännet ning on sooritatud kiirustades. Ala jääb Sookurgede, hanede ja luikede kevad ning sügisrände tee ja on oluline toitumisala. Tuulikute rajamine	See, kas antud uuring on läbi viidud piisavas mahus ja piisavas täpsusastmes otsustab Keskkonnaamet, kelle ülesandeks on kontrollida eriplaneeringu

	sookurgede liikumisteedele ohustaks Soomaa linnuala kaitse-eesmärkide täitmist. Palun teha kevadine lindude rände uuring. Palun teha Üle-Eestiline maismaalinnustiku analüüs 5.1.1 Punktvaatlused: kevad- ja sügisränne, suvine linnustik – arendusala õhuruumi kasutavad linnud. Meetod: Punktvaatlus (Scottish Natural Heritage, 2017: Recommended bird survey methods to inform impact assessment of onshore wind farms: Vantage Point Counts). Uuringu kestvus vähemalt üks aasta, soovitatavalt kaks aastat. Fookusliigid: registreeritakse kõik liigid, aga eelistähelepanu all on kaitstavad ja kaitsekorralduslikult olulised liigid, eriti haukalised, pistrikulised, must-toonekurg, sookurg, hanelised jt.	lahendust keskkonnavaldkonna teemades. Kui uuring ei ole läbi viidud piisava põhjalikkusega, siis ei anna Keskkonnaamet oma koostööstuse EP lahendusele, kus alal nr 11 jätkatakse projekteerimistingimustega.
	3.Ala 11 jääb Vihtra-Suurejõe-Kurgja väärtuslikule maastikule. Maakonnaplaneeringus on tehtud ettepanek nimetada Vihtra-Suurejõe-Kurgja väärtuslik maastik Eesti rahvusmaastikuks, sest see on unikaalne ja tuntud nii Eestis kui ka kaugemal ning väärib kõrgendatud tähelepanu, mis on oluline säilitada ka üleriigilises kontekstis. Ala väljaarendamisel võib tekkida vastuolu Pärnu jõelt avanevate vaadetega. Tuulikuid ei tohi ehitada väärtuslikule maastikule nii lähedale ega rikkuda Pärnu jõelt avanevaid kauneid vaateid. Suurejõe piirkonnas tõuseb elukeskkonna atraktiivsus läbi Pärnu jõe teemaplaneeringu looduskeskkonna väärtustamise, mida aga tuuleparkide rajamine kuidagi ei toeta.	EP KSH aruandes on hinnatud mõju Vihtra-Suurejõe-Kurgja väärtuslikule maastikule. EP seab järgmised kaitsetingimused Vihtra-Suurejõe-Kurgja väärtuslikule maastikule: “1) elektrituulikuid võib rajada vaid väärtusliku maastiku äärealadele, et säiliks väärtusliku maastiku üldine terviklikkus ning jõgedelt avanevad vaated võimalikult avatuna; 2) Vihtra-Suurejõe-Kurgja väärtuslikul maastikul tuleb elektriliinid rajada maakaablina;

			3) elektrituulikute juurdepääsuteedena tuleb võimalusel kasutada juba olemasolevaid teid. Eesmärgiks on võimalusel vältida uute teede rajamist väärtuslikule maastikule. “.
		4. Ala 11 välja arendamine piirab meie talu edasist arengut, ei ole nõus et tuulikute arendaja võib meie arengu arvelt areneda ja piirata meie arengu võimalusi. Kinnisvara väärtus langeb.	Teie arvamus võetakse teadmiseks. Selgitame, et kinnisvara väärtuse langus ei ole ilmingimata kindel. Kinnisvara väärtust mõjutavad mitmed muutuvad faktorid. Toome välja, et Eesti riigil on välja töötatud rahaline kompensatsioon, mida makstakse tuulikupargi mõjualasse jäävatele inimestele.
		5. Peatükis 4.10.1 „Mõju mobiili-, raadioside- ja televisioonisignaali levimisele“ Meie talu interneti ja mobiililevi tuleb Kadjaste küla mastist siis ala 11 realiseerumise korral kahjuks tuleb läbi selle ala, jäi arusaamatuks kuidas tagatakse korralik interneti ja mobiili levi? Tuulikud võivad potentsiaalselt segada elektromagnetlaineid, mida kasutatakse telekommunikatsioonis siis ei ole välistatud, et tuulikud võivad mingil määral takistada saatjalt vastuvõtjani suunatavate signaalide levikut, seega tekitada häireid mobiililevis. Probleemid võivad tekkida siis, kui vastuvõttev sideantenn jääb otseselt tuulikute	EP seletuskirjas on kirjas järgnev: “Detailse lahenduse koostamisel või projekteerimistingimuste väljastamisel tuleb arvestada, et: 1) elektrituulikud paikneksid eemal telekommunikatsioonimastidest, selliselt et ei tekiks võimalikke elektromagnetiliste ülekannete häiringuid. Vajadusel tuleb teha

		taha. Palun tagada mobiilside, televisiooni ja raadioside kvaliteedi säilimine vastavalt tuulepargi eelsele ajale.	koostööd telekommunikatsiooni operaatoritega; 2) tuulepargi arendamisel tuleb piirkonnas elavatele inimestele tagada mobiilside, televisiooni ja raadioside kvaliteedi säilimine vähemalt tuulepargi rajamisele eelneva ajaga samal tasemel. Mobiilside, televisiooni ja raadioside kvaliteedi säilimise tagamine on tuulepargi arendaja vastutus (koostöös teenuse osutajaga).”.
		6.Palun arvestada Kliimaministeeriumi 17.11.2023 määruse nr 71 „Tee projekteerimise normid“ § 63 lg 5 sätestatud nõudest (mis reguleerib tuuliku kaugust avalikult kasutatavatest teedest). Ei ole nõus Siimu –Lüüste (tee nr9300012) avalikust kasutusest väljaarvamisega.	Antud tee on munitsipaalomandis. Tegemist on KOV otsusega.
		7.Ei ole nõus selle väitega: Eelvalikuala piiridesse peab jääma elektrituuliku vundament. Elektrituulikute rootorilabade ulatumist üle eelvalikuala piiri käsitletakse KOV EP-le vastavana. Tuulepargi põhivõrguga liitumiseks vajalikke ehitisi ja seadmeid on lubatud rajada kogu kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu planeeringualale, sh eriplaneeringu laiendusalaadele (ehk ka väljapoole eelvalikuala nr	Arvamusega arvestatakse järgmiselt: EP seletuskirja lisatakse juurde tingimus, et elektrituuliku rootorilaba ei tohi ulatuda üle eelvalikuala piiri. Tuulepargi põhivõrguga liitumiseks vajalikke ehitisi ja seadmeid on lubatud rajada kogu kohaliku omavalitsuse

	11). Ei nõustu selle ettepanekuga. Kõik elektrituulikute rootorilabad, ehitised ja seadmed peavad jääma eelvaliku ala 11 piiridesse.	eriplaneeringu planeeringualale, sh eriplaneeringu laiendusalaadele – antud tingimust ei muudeta, sest vastasel juhul ei oleks ükski eelvalikualadest elluviidav. Antud tingimuse all on mõeldud ennekõike seda, et maakaableid on võimalik rajada eriplaneeringu alale, et võimaldada tuulepargi liitumist põhivõrguga.
	8. Ala 11 ümbruses ringiratast elab väga palju inimesi, kas peab siis tuulikuid arendama „keset küla“ näen et see ala ei ole perspektiivne tuuliku arenduseks.	Teie arvamus võetakse teadmiseks.
	9. Aastal 2023 käis Veskisoo Väike-Konnakotkas ja Sookured alal 11 toitumas ning aastal 2024 jätkuvalt Sookured käivad antud alal toitumas. Linnustiku uuringu järgi pesitses 2022 aastal Sookurg arendusala lõunaservas, aastal 2023 Sookurge ei kohatud (Tegelikult olid Sookured põldudel toitumas), julgen väita et 2024 pesitses uuesti Sookurg antud alal. Valitud pesapaigale jääb ta truuks ja pesitseb mitu aastat järjest samal pesaasemel. Kuna Sookured on liuglendurid siis nende hukkumisrisk tuulikutes on väga kõrge.	See, kas 2022. aastal eelvalikualal nr 11 läbiviidud linnustiku uuring on läbi viidud piisavas mahus ja piisavas täpsusastmes otsustab Keskkonnaamet, kelle ülesandeks on kontrollida eriplaneeringu lahendust keskkonnavaldkonna teemades. Kui uuring ei ole läbi viidud piisava põhjalikkusega, siis ei anna Keskkonnaamet oma kooskõlastuse EP lahendusele, kus alal nr 11 jätkatakse projekteerimistingimustega.

		10. Põhja-Pärnumaa panus taastuvenergia eesmärkide saavutamiseks on Tootsi-Sopi tuulepargi näol juba antud. Palun lõpetada alade 5 ja 11 eriplaneeringud.	Arvamusega ei arvestata
16.	J.S	PP vallas on hetkel käimas seoses tuuleparkidega kaks planeeringut koos KSHga: 1. Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneering 2. Rahnoja ja Vihtra detailplaneering Mõlemad on kohaliku tähtsusega planeeringud. Mõlemaid planeeringuid menetletakse eraldi, kuigi detailplaneeringu alale lisanduvad juurde eriplaneeringu alad, mistõttu tekivad mõlemast planeeringust kokku suured tuulearenduse alad. Näiteks: eriplaneeringu ala 8 ja detailplaneeringu ala P9 (Rahnoja, enamuses Tori vallas) moodustavad tegelikkuses ühe suure ala. Eriplaneeringu ala 7 ja P10 moodustavad tegelikkuses ühe tuulikuarenduse ala. Lühidalt, eriplaneering on detailplaneeringu alade laiendamine. Lisaks tulevad juurde Tori detailplaneering ja eriplaneering, mis laiendavad neid alasid veelgi. KOV eriplaneering on kohaliku tähtsusega planeering, kus on esikohal kohalik huvi. KOV määratleb oma valla territooriumi ruumilise arengu (Planeerimisseadus § 74 lg 1). Kohalik omavalitsus otsustab ja korraldab kõiki kohaliku elu küsimusi (Eesti Vabariigi Põhiseadus § 154 lg 1 esimene lause).	Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku KSH aruandes on läbi viidud kõikide tuulikualade müra koosmodelleerimine ptk-s 4.6.1.2 "Käitamisaegne müra".

		Ettepanekud seoses eriplaneeringuga: 1. Kõikide tuulikualade müra koosmodelleerimine	
		2. Kõikide tuulikualade horisontaalse mõju modelleering Eriplaneeringus KSHs puudub visuaalse horisontaalse vaatenurga muutuse modelleering. Näiteks ainuüksi Rahnoja Vihtra detailplaneeringust nähtub, et vaade Pärnu jõelt muutub drastiliselt. Pärnu jõgi on ilusa vaatega koht, mida tuleks kohaliku ruumilise planeerimise käigus arvestada ja hinnata, kas valla jätkusuutlikuse seisukohast oleks (näiteks: ettevõtlus, jõeturism Kurgja – Tori jne) Pärnu jõe ilus vaade, midagi sellist, mida tuleks säilitada. Lisaks annaks horisontaalse mõju modelleering ettekujutuse, kuidas näiteks valla kõige suurema küla Vihtra, Suurejõe ja valla kõige suurema asustuskeskuse -Vändra inimestele horisontaalne vaade hakkab olema. Tuulikualad on valdavalt varasema Vändra valla aladel.	Põhja-Pärnumaa valla eriplaneeringu asukoha eelvalikus ei ole läbi viidud kõikide tuulikualade horisontaalse mõju modelleeringut, kuid küll on koostatud fotomontaažid erinevatest vaatekohtades, et iseloomustada vaateid tuulikuparkidele.
		3. Fotomontaažid kõikide (kaasa arvatud Tootsi-Sopi) tuulikuarenduste realiseerumisel. Hetkel on fotomontaažid eriplaneeringu puhul mitte väga õnnestunud kohtadest, kuid need peaksid olema valla ja kogukonna inimeste jaoks olulistest kohtadest, mis annavad selge arusaama, kuidas muutub vaade kogukondade jaoks olulistest kohtades: Vändra tervisekeskus, Vändra vallamaja/kultuurimaja ümbrus, Vändra gümnaasiumi ümbrus, Vändra pargi või staadioni ümbrus, Vändra bussijaam, Vihtra	Selgitame, et fotomontaaži asukohad on välja valitud selle järgi, kus ennekoike tuulikud jääksid nähtavale. Neid asukohti, kus juba fotomontaažide koostamisel saadi aru, et tuulikud ei jää näha, ei valitud sobivateks vaatekohtadeks.

		külakeskuse esine, Hinnatud ja armastatud turismikohtade juurest nt Piesta- Kuusikaru talu, Kurgja talumuuseum, Massu Meierei.	
		4. Rahaline kasu vallale ja 2 km raadiuses olevatele inimestele kogu alade peale kokku vs kogu valla elanike arv. Eriplaneeringu KSH-s sellist infot ei leia. Näitena detailplaneeringu KSH, tabel 43.	EP asukoha eelvalik ja DP on erinevas täpsusastmes koostatud planeeringud. EP asukoha eelvaliku etapis sellise info kajastamine looks vale ettekujutuspildi, sest asukoha eelvaliku etapis ei ole teada, mis kõrgusega tuulikud eelvalikualadele rajatakse, millest sõltub ka see, kes hakkab rahalist kasu saada.
		5. Tuuleturbiinide poolt tekitatav madalsageduslik heli toob kaasa hulgaliselt terviseriske leiti värskes Soome uuringus. Palun kajastada seda uuringut KSH-s.	Tutvustime Teie poolt viidatud uuringuga (Research report: Health risks of wind turbine noise and vibration – preliminary study Wind Power Civic Association (tvky.info)) ning leidsime, et tegemist on uuringuga, mis seab kahtluse alla KSH-s viidatud Soome mürauuringu (Maijala et al, 2020). Meile teadaolevalt ei ole tänaseks hetkeks Soome riik KSH-s viidatud Soome mürauuringut (Maijala et al, 2020) ümberlõkanud, mistõttu on korrektne selle väljatoomine KSH aruandes. KSH lõplik järeldus madalsagedusliku müra osas jääb KSH aruandes samaks: "Eestis puuduvad siseriiklikud suunised,

			kuidas arvutada elektrienergia madalsagedusliku müra levikut ja vastavust ruumides kehtivatele väärtustele. Samas on Soomes vastav hindamisjuhis olemas (Ympäristöhallinnon Ohjeita 2, 2014). Hindamisjuhisel põhinev madalsagedusliku müra modelleeringust teiste tuuleparkide puhul on ilmnenud, et 1 km kaugusel tuulikutest paiknevate elamualade puhul ei ole oodata eluruumides kehtiva madalsagedusliku müra soovitatava väärtuse ületamist (LEMMA OÜ, 2022). Antud juhul jäävad potentsiaalselt sobilikud alad minimaalselt 1 km kaugusele eluhoonetest, seega võib eeldada, et elamuruumides on kehtivad madalsagedusliku müra väärtused tagatud. ”.
17.	J.T	Põhja-Pärnumaa vald on edastanud mulle arvamuse avaldamiseks Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku otsuste eelnõud. Olen tutvunud edastatud materjalidega. Edastan arvamuse seoses eelvaliku ala nr 3-ga. Ma ei ole nõus, et Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu eelvaliku ala 3 teenindav kavandatav teekoridor kulgeb läbi mulle kuuluva Kõrevere maaüksuse (kü tunnus: 93002:003:0084). Samuti	Arvamusega arvestatakse. Katastriüksustelt 93002:003:0084 ja 93002:003:0083 eemaldatakse kavandatavad teekoridorid ja elektritaristu.

		ei ole ma nõus, et tuuleparki teenindav elektritaristu kavandatakse läbi minule kuuluvate Kõrevere maaüksuste (kü tunnus 93002:003:0083 ning 93002:003:0084). Sellest tulenevalt ei ole ma tulevikus nõus ka täiendavate servituutide/isikliku kasutusõiguse seadmisega tuulepargi teenindamiseks. Arvestades, et vald soovib detailse lahenduse koostamisest loobuda eelvaliku alal 3 ning tuulepargi kavandamist jätkata läbi projekteerimistingimuste menetluse on minu hinnangul oluline fikseerida, et ma ei soovi oma maadele tuulepargiga seonduvaid rajatisi. Seega ei saa läbi projekteerimistingimuste menetluse antud juhul tuulepargi teenindamiseks ning kasutamiseks vajaliku asukoha ning paiknemist näidata läbi mulle kuuluvate maaüksuste. Seega palun muuta joonist nimetusega „Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu eelvalikualad Ala 3“ lähtuvalt eelpool toodust ning arvestada arvamusega ning mitte näidata põhimõttelisi lahendusi läbi mulle kuuluvate maaüksuste. Kui projekteerimistingimuste menetlusega soovitakse jätkata tuulepargi kavandamiseks, siis palun projekteerimistingimuste väljastamise eelnõus ära märkida, et et tuuleparki teenindavaid rajatisi mitte kavandada Kõrevere maaüksustele.	EP seletuskirja lisatakse tingimus, et nimetatud katastriüksustele ei tohi rajada tuuleparkidega seotud ehitisi.
		Palun samuti täpsustada, kui kaugele täpselt jääb Kõrevere talu õueala lähimast tuulikust, kuna koostatud müra modelleerimise põhjal võib Kõrevere taluni jõudev müra ületada kehtestatud norme. Palun esitage müra modelleerimise tulemused, mille kohaselt on võimalik veenduda, et Kõrevere maaüksuseni (kus on ehitatud elamu	Palun täpsustage, kas mõeldud on katastriüksusele 93002:003:0211 jäävat elamu õueala? Nii varjutuse kui müra modelleerimise tulemused näitavad, et kõik kehtestatud normid on antud

		koos abihoonetega) jõudev müra ei ületa norme. Palun võimaluse korral nihutada kavandatavaid tuulikuid kaugemale, kuna mõjud mis ulatuvad minu elukohani on praeguse kava kohaselt märkimisväärsed ning võivad halvendada minu elukvaliteeti. Lisaks täiendavale mürale selgub esitatud dokumentidest, et ka piirväärtusi ületav varjutus võib minu õuealani jõuda. Teoreetiliselt võivad varjud ulatuda ju siiski mitmete kilomeetrite kaugusele. Projekteerimistingimuste eelnõust ei selgu, kas on kavas kõikidele lähipiirkonda jäävatele elamutele koostada varjutuskalendrid või soovitakse piirduda üldise varjutuse modelleeringuga?	katastriüksusele jääval elamu õuealal tagatud. Varjutuse puhul on normid tagatud ka siis kui lähtuda halvimast tsenaariumist. Täpsustame, et seoses kooskõlastuse ja arvamuse küsimise käigus laekunud ettepanekutega täpsustatakse eelvalikuala nr 3 lahendust oluliselt. Esiteks väheneb eelvalikuala nr 3 seetõttu, et alast arvatakse välja Vändra tiheasustusala koos 2 km puhvriga, mistõttu tuulepargiala liigub katastriüksusele 93002:003:0211 jäävast elamu õuealast kaugemale. Uue väikekonnakotka ja kanakulli pesade tõttu tuleb jagada ala 3 kaheks: 3a ja 3b. Ala 3a puhul on võimalik jätkata projekteerimistingimustega ning ala 3b puhul mitte, seetõttu ei ole võimalik hetkel ka vastata kui kaugale jääb lähim tuulik, sest alal 3b puudub põhimõtteline lahendus EP asukoha eelvaliku etapis.
--	--	---	---

			 EP aruandes on kirjas, et tuleb koostada varjutuse kalendrid. Selgitame, et ebasoovitava varjutuse ilmnemisel võimalik kasutada tuulikutel automaatset varjutuse esinemise jälgimissüsteemi, mis võimaldab valgustugevuse andurite ja tuuliku automaatse juhtimissüsteemi koostöös häiriva varjutuse esinemise ajaks tuuliku töö peatada. Tegemist on väga efektiivse meetmega. EP aruandesse lisatakse tingimus, et nende alade puhul, kus jätkatakse projekteerimistingimustega, seal tuleb antud meedet rakendada ning aladel, kus jätkatakse detailse lahendusega, seal tuleb antud leevendusmeedet kaaluda (sest nendel aladel on võimalik ka tuulikute positsioonidega veel mängida).
18.	A.E	Tarva küla Kõlli talu kinnistute omanik Andres Ebrok sai vallavalitsuse kirja nr 7-1/1003-53 kätte eile st 14.mail 2024.	Arvestame 14.06.2024 tähtajaga.

		Eelpool nimetatud kirjale vastamise tähtaeg on kirjas märgitud 15.05.24 ehk täna. Ma loodan, et te mõistate, et sellega seoses pikeneb ka vastamistähtaeg kättesaamise päevast 30 päevani ja Andres Ebroki vastamistähtaeg on nüüd 14.juuni 2024. Ühe päeva jooksul EI OLE VÕIMALIK vastata sellele kirjale professionaalselt ja kõiki argumente välja tuues. Selliseid inimesi on peale Andres Ebroki palju. Eesmärk on ju, et kogukonnale ehk kohalikele inimestele tuleks kõige sobivam lahendus. Või mis on Teie eesmärk? Andres Ebrok ei ole MITTE KUNAGI KASUTANUD AADRESSI andresebrok@gmail.com, sellisele aadressile kirja saatmine oli saatja ehk vallaametniku tähelepanematus, konteksti arvestades võibolla ka pahatahtlik. Vabandan. Seda käitumismustrit arvestades võib arvata, et ka eelmise nn KAASAMISKIRJA 24.05.23 saatus oli samasugune ehk see ei jõudnud ka siis "kaasatava" postkasti. Miks nii tähtsaid kirju kinnistuomanikele lisaks e-postile ka tavalise postiga ei saadeta? See oli mitme meie Tarva küla inimese küsimus Teile. Veelkord - tuulikute teema on VÄGA TÕSINE ja kohalike inimeste ja looduse elu pea peale pöörav, hoolimatult paigaldades ka hukutav. Teil on teada need pered, keda see kõige rohkem puudutab.	
--	--	---	--

		Vallavalitsus ja eelkõige Teie härra Marko Sorin ja Birjo Piiraja võiksite tulla Tarva küla vahele ja lisaks kirjade saatmisele ka PÄRISELT RÄÄKIDA kohalike elanikega, kõigiga, mitte valitutega koridorides. Hetkel tundub, et te ei hooli kohalikest inimestest, kogukonnast, loodusest, pigem kardate oma inimestega südamest ja ausalt rääkimise pärast arendajate pahameelt. ROHKEM JULGUST! Ühtlasi sellega seoses kutsun Teid Marko ja Birjo Kõllile ja Tarva külla. Vaatame koos üle need väärtuslikud tuulealad, tuumikalad, Tarva koridorid, väärtuslikud maastikud, ühendusteed, riikideülesed rändekoridorid, isetekkelised kodukaevandused-tuulikuvundamendid, UNESCO puisniidud jne Vaatame maastikul üle, kus mis asub ja kulgeb, siis on ka Teil selgem pilt mõnest paberil arusaamatust aspektist. Tarva küla inimesed ja Kõlli talu on mitmete kummaliste ja vähem kummaliste asjaolude kokkulangemise tõttu saanud pea juba talumatu surve loodus- ja elukeskkonnale. Turbakaevandus ja selle transport läbi küla, kruusa ja killustiku kodukaevandused, ViaBaltica planeeringud, 2 tuuleparki, kaevudest kadunud või saastunud vesi jne. Mõne vallavalitsuse liikme ja juhtivpoliitiku (nimesid siinkohal nimetamata) arrogantne suhtumine nendesse muredesse on tänapäeva ühiskonnas LUBAMATU ja meid kõiki solvav.	
--	--	--	--

		Tarva küla ja Kõlli talu vastab kirjale nr 7-1/1003-53. Meil on seisukohad keskkonnamõju strateegilise hindamise aruandele. Vastamise tähtaeg pikeneb 14.06.2024. Palume külarahvaga kohtumisele Hr Marko Sórini ja Birjo Piiraja niipea kui võimalik.	
19.	K.S 15.05.2024	Tutvudes eriplaneeringu aruandega, siis sooviksin veel täiendavat selgitust. 1. Milline kaugus oleks minu elamule (Saare talu Lüüste küla) lähimast planeeritavast tuulikust? 2. Kas on selgus planeeritava tuulegeneraatori kõrgus või on arvutused tehtud vahemaa määramisel eeldatavatest maksimaalsetest kõrgustest? - Aruandest loen: <i>Ettevalmistuse ja ehitustegevuse etapis toimub taimestiku ja pinnase eemaldamine ehitusaladelt, millega kaasneb taimekoosluste ning elupaigatüüpide häving. Tegemist on lokaalse ja kohapõhise mõjuga. Elupaikade ja taimekoosluste häving piirdub tuulikute ehitusplatsidega ning tuulepargiga kaasneva taristu ehitusaladega. Lisaks kaasneb tuulepargi infrastruktuuri väljaehitamisega koosluste ja elupaigatüüpide fragmenteerumine, mille tulemusena väheneb vaadeldaval alal üldine liikide arvukus ja olemasolevate liikide geneetiline varieeruvus. Tegemist on kaudse mõjuga, mis avaldub kõige</i>	1. Saare katastriüksuse (93002:004:0171) eluhoone jääb eelvalikualast nr 11 1 km kaugusele. Lähim tuulik jääb ca 1,1 km kaugusele. 2. Arvutused on tehtud vahemaa määramisel eeldatavatest maksimaalsetest kõrgustest. 3. Pöörame tähelepanu, et Te viitate eriplaneeringu lähteseisukohtade ja KSH väljatöötamise kavatsuse tekstile, mitte EP asukoha eelvaliku ja selle KSH aruande tekstile, mis on valminud. Esimesel juhul on tegemist sisuliselt n-ö töökavaga, kus kirjeldatakse, mida ja kuidas hindama hakatakse, kuid tänaseks on asukoha eelvaliku ja selle KSH aruanne valmis ning see on kättesaadav valla koduleheküljelt.

		tugevamalt tuulepargi arendusalal ja selle lähiümbruses. Alast kaugemale liikudes mõju järk-järgult nõrgeneb, samas tuleb arvestada kumulatiivset efekti teiste ehitistega. 3. Eelnevat lugedes tekib küsimus, mida tähendab kaudne mõju ja selle lähiümbrus? Kuidas mõõta/arvestada lähiümbruse ulatust? 4. Kas on arvestatud kõiki keskkonnanõudeid – sooviksin olla sellest informeeritud. 5. Kas on arvestatud tiheda lindude rändealaga? - Aruandest p 6.9 loen: <i>Mõju inimese tervisele on seotud eeskätt tuulikute lähedal elavate inimeste ja tuulikute töötamisest tuleneva müra võimaliku mõjuga.</i> <i>Samas võib siiski välja tuua, et ka normtasemele vastav müra on tajutav, seda eelkõige müra levikut soodustava tuule suuna korral) ehk müra normtasemele vastav olukord ei taga siiski täielikku vaikust ja häirimise intensiivsus on üsnagi subjektiivne (inimeste tundlikkus ja vastuvõtlikkus mürale on erinev).</i> 6. Eelnevat lugedes tekib küsimus, kas minu elukeskkond sellest tulenevalt muutub halvemaks, kas selline mõju on kuidagi mõõdetav millegagi ehk milline on kompensatsioon? -Aruandest p 6.10 loen: <i>Kultuurilised mõjud KSH I etapi aruandes hinnatakse võimaliku tuulepargi või võimalike tuuleparkide mõju Soomaa piirkonna väärtustele. Täpsemalt hinnatakse, kas tuulikute</i>	Kasutatud on ebamääraseid väljendeid, kuna konkreetset lähiümbrust selliselt määrata ongi väga keeruline. Kaudne mõju on mõju, mis ei avaldu otseselt mingi tegevuse tagajärjel vaid tegevuse tagajärjel tulenevate muutuste kaudu. 4. EP lahenduse koostamisel on järgitud kõiki keskkonnanõudeid, kui keskkonnanõuete all mõtlete seadusandlusest tulenevaid sätteid. Eriplaneeringu ja selle KSH aruande kehtestamise eelduseks on see, et eriplaneeringu lahenduse kooskõlastab Keskkonnaamet ja Terviseamet. Keskkonnaameti ülesanne on kontrollida eriplaneeringu keskkonnavaldkonna teemad ning Terviseamet ülesanne on kontrollida eriplaneeringu inimeste tervist puudutavad teemad. Sellega tagatakse, et kehtestatav eriplaneering ei ole vastuolus kehtivate õigusaktidega 5. EP asukoha eelvaliku raames on viidud läbi linnustiku uuring ning selle tulemusi on EP lahenduses arvesse võetud. 6. Selleks, et kaitsta inimesi selliste müratasemete eest, mis kahjustaksid inimeste tervist on Eesti riigis keskestatud
--	--	---	--

	<i>tingituna visuaalse maastikupildi muutumine võib negatiivselt mõjuda puhkealale, põhjustades puhkeväärtuse langemist ja väiksemat huvi piirkonna külastamise vastu. Selle hindamiseks koostatakse KSH I etapi aruandes nähtavusanalüüs ja visualiseeringud Soomaa rahvuspargi enam külastatavatest kohtades (näiteks Soomaa jõed ja kaldaalad, RMK külastuskohad).</i> 7. Eelnevat lugedes küsin, kas praeguseni ei ole veel teada need võimalikud mõjud? Kas eeltöö on tehtud, et elanikuna saaksin kõikidele andmetele toetuda? Toon esile kogukonna soovid Põhja-Pärnumaa valla eriplaneeringu lähteseisukohtade ja keskkonnamõju strateegilise hindamise väljatöötamise kavatsuse seisukohtade tabelist: Kogukonna soovid on otseses vastavuses ka Riigi rohepöörde juhistega kus esikohal on looduse säilimine ja inimeste tervis (https://valitsus.ee/valitsuse-eesmargid-ja-tegevused/rohepoliitika) Eesti taastuvenergia eesmärgid saavad mitmekordselt täidetud ainuüksi Pärnumaale plaanitud meretuuleparkide koguvõimsusega (https://et.wikipedia.org/wiki/Tuulepark) ja Soomaa NATURA alade vahetuslähedusse ei ole seetõttu vaja Eesti enda energiavajaduse tarbeks tuulikuid ehitada, seades ohtu inimeste tervise ja looduskeskkonna. Sellise suunise annab otseselt ka Riik, et rohepöörde eesmärkide täitmisel ei tohi ohtu	müra normtasemed. Tuuleparkide puhul on selliseks kehtestatud müra normtasemeks 45 dB. Põhja-Pärnumaa valla eriplaneeringu töös on kriteeriumiks aga määratud veelgi rangem müranõue - 40 dB. Riiklikust tuuleparkide kompensatsioonist on juttu EP seletuskirja ptk-s 3.5 "Tuuleenergiast elektrienergia tootmise tasu". 7. Pöörame tähelepanu, et Te viitate eriplaneeringu lähteseisukohtade ja KSH väljatöötamise kavatsuse tekstile, mitte EP asukoha eelvaliku ja selle KSH aruande tekstile, mis on valminud. Esimesel juhul on tegemist sisuliselt n-ö töökavaga, kus kirjeldatakse, mida ja kuidas hindama hakatakse, kuid tänaseks on asukoha eelvaliku ja selle KSH aruanne valmis, millega on teil võimalik tutvuda valla kodulehel.
--	--	--

		seada loodust ja inimeste tervist. Eesti varustuskindlust juhutamatu tuuleenergia ei paranda.	
20.	T.E	Tutvunult esitatud dokumentidega nähtub, et tuulepargi(de) rajamise mõju elamu ja või elamumaa turuväärtusele on seni läbi viimata. Kuna mitmetel kui mitte öelda paljudel elamud ja/või elamumaad, mis jäävad tuulepargi mõjualasse, on koormatud hüpoteekidega siis tuulepargi rajamine võib mõjutada elamu ja elamumaa turuväärtust, mille tulemusel võivad hüpoteegi abil saadud laenude majandamisel võimalike raskuste tekkimisel tekkida hüpoteegipidajal täiendavad nõuded. Seega teen ettepaneku läbi viia elamu ja elamumaade hindamised erapooletute hindajate poolt ja teostada vastavad uuringud võimaliku turuväärtuse muutuse osas. Juhul kui turu väärtuse võimalik langus seoses tuulepargi mõjualasse jäämisega peaks uuringu alusel olema reaalne tuleks antud vahe kinnistuomanikule korvata. Referentsiks võib võtta kõrgepingeliinide rajamine või laiendamine, uute sõidukoridoride/trasside rajamine või vanade laiendamine. Ebaselge on kas ja mil määral hüvitatakse kinnistuomanikele, kes jäävad tuulepargi piiranguvööndi mõjualasse, elamumaal uue piirangu seadmine. Näiteks kui isik on soetanud varasemalt heas usus kinnistu mitte elamiskõlbliku elamuga ning alles plaanib antud elamut kas uue	KSH-s on hinnatud mõju kinnisvarale ptk-s 4.7.1. Antud ptk-s on kajastatud uuringuid, kus tuulepargi arendamine võib või võib ka mitte kinnisvara väärtust mõjutada. Oluline on tähelepanu pöörata sellele, et ükski uuring ei ole läbi viidud Eestis ning teadaolevalt ei ole tänaseni Eestis sellist uuringut läbi viidud. Kinnisvara turuväärtust mõjutavad mitmed tegurid ning ei saa üheselt ennustada, et tuulepargi arendamine mõjutab kinnisvara väärtust negatiivset, kuid tuginedes teistes riikides läbiviidud uuringutele ei ole see välistatud. KSH aruandes on välja toodud, et kinnisvara väärtuse langust on võimalik leevendada rahalise kompensatsiooni abil. 19.07.2022 võeti vastu maagaasiseaduse ja teiste seaduste muutmise seadus, millest tulenevalt täiendatakse keskkonnatasude seadust peatükiga 3¹, mis käsitleb keskkonnahäiringu hüvitamise tasu. Keskkonnatasude seaduse muudatused jõustusid 01.07.2023. Keskkonnatasude seadusega sätestatakse põhimõtted

		rajada või rekonstreerida. Või kui elamu maad ühest küljest juba piirab üks piiranguvöönd ning teisele krundi piirile kehtestatakse uus piiranguvöönd. Jälgida tuleb tuuleparkide ligipääsu teede ja sildade kandevõimet, et lähikonna elanikel ja ettevõtetel oleks võimalik ehitustööde ajal ja peale ehitustöid neil teedel liikuda omamata selleks eritehnikat.	tuuleenergiast elektrienergia tootmise tasu määramise kohta. Tuuleenergiast elektrienergia tootmise tasu on keskkonnahäiringu hüvitamise tasu, mida maksab tuuleelektrijaama omanik või kasutama õigustatud isik. Maismaal paikneva tuuleelektrijaama tuuleenergiast elektrienergia tootmise tasu kantakse selle kohaliku omavalitsuse üksuse eelarvesse, mille territooriumil tuuleelektrijaam asub. Kohaliku omavalitsuse üksusele laekunud maismaal paikneva tuuleelektrijaama tuuleenergiast elektrienergia tootmise tasust 50% maksab kohaliku omavalitsuse üksus maismaa tuulepargi mõjualas asuvate eluruumide omanikele tasu. KSH aruandes on järeldatud, et Keskkonnatasude seadusega ette nähtud iga-aastane tasu kuni 3 km kaugusel olevatele eluhoonete omanikele võib vastupidiselt eluhoone kinnisvara väärtust tõsta. Selgitame, et EP ptk-s 3.3.2 on seatud tingimus, et: 1) eelvalikualadel ja neist 1 km raadiuses on keskkonnaministri 16.12.2016 määruse nr 71 lisas 1 toodud
--	--	---	---

			uue müratundliku ala väljaarendamine, sh uue elamu ehitamine on arendaja (maaomanik või tema esindaja) teadlik otsus ning lubatud üksnes järgmisi tingimusi arvestades: a) ala arendaja peab ise tagama meetmete rakendamise, mis tagab tuulepargi püstitamise korral uuel arendusalal mürataseme jäämise normtaseme piiridesse; b) ala arendajal tuleb esitada kirjalik selgitus, kuidas kavatsetakse tagada tema poolt arendataval alal müra normtasemed kui tuulepark püstitatakse. Juhul kui KOV-il ei teki veendumust, et ala arendajal on võimalik müra normtasemed tagada, siis ei lubata vaadeldavasse asukohta (eelvalikuala 1 km raadiuses) uut müratundlikku ala kavandada; c) ala arendaja peab vajadusel ise tagama meetmete rakendamise, et lisaks mürale ka kõik teised tuulepargist lähtuvad võimalikud
--	--	--	---

			mõjutused ja häiringud on piisavalt leevendatud. EP eelvalikualade 1 km raadiusesse jäävad ennekõike maatulundusmaad (lähtutud on katastriüksuste sihtotstarvetest). Maatulundusmaa sihtotstarve ei anna maaomanikule õigustatud ootust sinna elamut rajada, kui seda piirab mingi muu õigusakt või planeering, kuna maatulundusmaa sihtotstarve näeb ette, et maad kasutatakse ennekõike põllumajanduse või metsamajanduse eesmärgil. Eriplaneeringus seatud tingimus ei piira ühegi olemasoleva elamumaa (antud juhul on mõeldud katastriüksust, millel on elamumaa sihtotstarve) väljaarendamist. Olemasolevad elamumaad jäävad piisavalt 1 km alast välja, et neid on võimalik välja arendada.
21.	R.R 15.05.2024	Minu elukohaga Kobra külas, Uue-Teosaares ei ole tuulepargi eriplaneeringu asukoha eelvalikul arvestatud. Tuulikud on planeeritud elukohale lähemale kui 1 km, üks kõigest 200 meetri kaugusele elukohast.	Seisukohaga arvestatakse. Eriplaneeringu asukoha eelvalikualal nr 3 Uue-Teosaare kinnistul (katastritunnusega 93002:003:0051) asuv eluhoone arvestatakse koos 1 km puhvriga eelvalikualast välja.

22.	R.R 15.05.2024	Rõusa külas asuv Kivastu kinnistu jääb planeeringu järgi täielikult tuulikute varjutusalasse. Kinnistul paiknevad ka elukondlikud hooned. Kuidas tagatakse häiringu puudumine kinnistul?	Ebasoovitava varjutuse ilmnemisel võimalik kasutada tuulikutel automaatset varjutuse esinemise jälgimissüsteemi, mis võimaldab valgustugevuse andurite ja tuuliku automaatse juhtimissüsteemi koostöös häiriva varjutuse esinemise ajaks tuuliku töö peatada. Tegemist on väga efektiivse meetmega. EP aruandesse lisatakse tingimus, et nende alade puhul, kus jätkatakse projekteerimistingimustega, seal tuleb antud meedet rakendada ning aladel, kus jätkatakse detailse lahendusega, seal tuleb antud leevendusmeedet kaaluda (sest nendel aladel on võimalik ka tuulikute positsioonidega veel mängida).
23.	23 elanikku 15.05.2024	Põhja-Pärnumaa vald on algatanud tuuleparkide eriplaneeringu, sobivate tuulikualade väljaajamiseks. Elektrituulikute põhjustatud keskkonnavalaseks ohuks on negatiivne mõju kohalikule taimestikule, linnustikule ja loomastikule, mis võib tuleneda ehitustööde käigus pesitsuskohtade hävinemisest või juba töösoleva tuuliku põhjustatud vibratsioonist ja infrahelist. Samuti mõjutavad tuulepargid vahetus läheduses elavaid inimesi, kuna tekitavad müra, valgusreostust, visuaalset mõju ning infraheli.	Teie arvamus võetakse teatavaks. Selgitame, et mõju rohevõrgustikule on hinnatud EP asukoha eelvaliku KSH I etapi aruandes ning KSH-s jõuti järeldusele, et oluline negatiivne mõju rohevõrgustikule puudub. Samuti hinnati KSH-s tuulikutega kaasnevat müra ja varjutuse mõju inimestele. Vastavalt müra ja/või varjutuse modelleerimistulemustele, sai eriplaneeringu lahendust korrigeeritud

		Tuuleparkide mõju linnustikule avaldub peamiselt liikide ulatuslikes ümberpaiknemistes, kokkupõrkesuremuses, elupaikade hävimises või kahjustamises, barjääriefektis ning muudes kaudsetes mõjudes. Oluline on mõju ka nahkhiirtele, sest tuuliku tööst tingitud müra takistab saakloomade kuulmist ning sunnib mürarikkaid piirkondi vältima. Uuringutes on välja toodud mõju inimese tervisele, nii varjude, müra kui valgusreostuse osas. Tänapäeval võetakse arvutustes ja mudelites varjude maksimaalseks ulatuseks 2 km. Samuti asub Hiiekivi Puhkekeskus kahe tuulikupargi vahel. Pärnu maakonnaplaneeringus on nimetatud Vihtra-Suurjõe-Kurgja jõemaastikku eriti kõrge miljööväärtuslikuks alaks. Planeeringus ei ole arvestatud 2 km vahemaaga Suurejõe tiheasustusalast. Suhteliselt lähestikku asuvad mitmed tuulikuparkide arendusalad, mis tekitavad müra, valgusreostuse ja visuaalse mõju. Nende koosmõjul muutub meie elukeskkond halvemaks. Eriplaneeringu alade 5 ja 11, kuni 290 m kõrguse tuulikupargi ehitamisega vähendatakse oluliselt rohevõrgustikku, tuulikud rajatakse 1 km kaugusele elamutest. Tuulikutega kaasnevad mõjutused rikuvad lähiümbruse elanike õigusi: tervisele, kinnistutele, looduskeskkonnale. Ei arvestata kaitsealuste liikide kaitsevöönditega. Oleme vastu tuulepargi rajamisele eelvaliku aladele 5, 7 ja 11 isegi, kui on tagatud müra sihtväärtus ja varjutuse normid.	või töötati välja vastavad leevendavad meetmed/tingimused eriplaneeringu elluviimiseks. KSH-s on hinnatud mõju looduskeskkonnale, sh kaitsealustele liikidele ning olulist negatiivset keskkonnamõju EP asukoha eelvaliku etapis ei tuvastatud. Teatud uuringud viiakse veel läbi enne projekteerimistingimuste väljastamist või detailse lahenduse välja töötamist. Uuringu tulemusi võetakse arvesse vastavalt kas EP detailse lahenduse KSH II etapis või projekteerimistingimuste väljastamisel.
24.	V.V	Alustuseks tuleb nentida, et oli väga omapärane kuulda Põhja-Pärnumaa tuulepargi ala nr 11 arendajate suust, et planeeritava pargi	See, kas antud linnustiku uuring on läbi viidud piisavas mahus ja piisavas

	asukoha valikut tehes leiti, et piirkonnas pole elanikke. Tegelikult planeeritakse tuuleparki väga asustatud ala keskele, kus otse pargi ümber on külad, majad ja tihedalt asustatud Suurejõe asula. Kuna inimestest eriti ei hoolita, siis vaataks eriplaneeringus olevat linnustiku hindamise ja nende eludega arvestamise taset: Tuuleenergeetika ala nr 11 ja linnustiku uuringud. Tutvudes dokumendiga "Põhja-Pärnumaa tuuleenergia eriplaneeringu ala nr 11 rajamise ja kasutamisega kaasnev mõju linnustikule" (manuses) on selge, tegemist on väheste ja puudulike linnustiku vaatluste tulemusel koostatud dokumendiga, mis vastab ainult tuulepargi arendaja huvidele ja ootustele. Pealtnäha on läbi uuritud need metsatükid, mis alale jäävad ja ka seiratud põllumaastikke, kuid: 1. Põhjalikult on hindamata kogu väike-konnakotkaste tegelik tegutsemine ja pesitsemine tuulikute läheduses. Huvitav on, et väidetavalt täpselt 2 km raadiuses pole väike-konnakotka pesa. Üldse ei arvestata, et tegelikult peab EOÜ ja Kotkaklubi normaalseks kotkapesa 3,5 km-st kaugust suurtest tuulikutest. Väljavõte tuulepargi nr 11 linnustiku uuringust: Uuringuala avamaastikud on põhimõtteliselt väike-konnakotkale toitumiseks sobilikud. Tegu ei ole siiski väike-konnakotka esmatähtsate toitumisaladega – uuringualal puuduvad luhaalad ning püsirohumaad. 2023. aasta välitöödel väike-konnakotkast alal 11 ega	täpsusastmes otsustab Keskkonnaamet, kelle ülesandeks on kontrollida eriplaneeringu lahendust keskkonnavaldkonna teemades. Kui uuring ei ole läbi viidud piisava põhjalikkusega, siis ei anna Keskkonnaamet oma kooskõlastuse EP lahendusele.
--	--	--

		selle lähikonnas ei kohatud, pole teada ka varasemaid juhuvaatlusi. Sellest lähtuvalt võib alale tuulepargi rajamisel väike-konnakotkaste kokkupõrkeriski tuulikutega pidada madalaks ning tegu ei ole toitumisala olulist vähenemist põhjustava arendusega. Samuti ei näe uuringu läbiviija vajadust antud tuulepargi ala puhul väike-konnakotka täiendava elupaigakasutuse uuringu läbiviimiseks. Rääkimata sellest, et eeltoodud rõhutatud väide uuringus on täiesti ebakorrekne, sest allakirjutanu ja piirkonna elanikud on väike-konnakotkast näinud pidevalt lähiaastatel ja ka tänava kevadel olen näinud teda tegutsemas (sh otse kavandatava tuulepargi alal). Lisaks on eriti uskumatu väide, et kavandatava tuulepargi ala pole tema toitumisala ega kujuta ohtu haruldasele liigile. Linnustiku uuringu kokkuvõtte usutavuse teeb veel küsitavamaks tegelikkus, et isegi ei mainita, et Rõusa ja Veskisoo pesapaikades oli uuringu ajal väike-konnakotkas olemas. 2. Kuigi pinnapealselt uuriti lindude rännet ja liikumisteid, on dokumendist näha, et täielikult on uurimata kevadine lindude (eelkõige haneliste, kormoranide, sookurgede ja luikede jt linnuliikide) ränne ja päevaste toitumis-puhkamispaikade vahel liikumine. Kõik kohaliku elanikud on tavaliste vaatlustega täheldanud, et lindude liikumine on igal aastal lausa massiline. Ilmselgelt on rännete orientiiriks just nimelt ala nr 11 kõrval asuv Pärnu jõgi, mis jääb napilt 1 km kaugusele alast nr 11. Alguse saab see suurem lindude ränne tavaliselt märtsi keskpaigas ning kestab aprilli	
--	--	--	--

		keskpaigani ning vahel jagub rändajaid ka maikuuksesse. Sellest kõigest pole uuringus aga sõnakestki. Kindlasti saab kinnitada igakevadiste visuaalsete kogemuste põhjal massilist erinevate linnuliikide igapäevast liikumist ja (edasi)rännet Pärnu jõe poolt üle kogu kavandatava tuulepargi territooriumi. Lähtudes Kotkaklubi ja Eesti Ornitoloogiaühingu poolt 2022. aastal valminud aruandele "Üle-eestiline maismaalinnustliku analüüs" ja eelkõige sealsele punktile 5.1.1 (Punktvaatlused: kevad- ja sügisränne, suvine linnustik - arendusala(de) õhuruumi kasutavad linnud) saab väita, et midagi sellist pole tuulepargi nr 11 ornitoloogilise uuringuga tehtud. Kuna kavandatava tuulepargi mõju oleks aastakümneteks, siis ei saa puudulikku uuringut ja lindude seiret hetkel tõsiselt võtta ja on lausa kohustuslik viia uuringud lõpuni. Lisaks tuleb korrektselt välja selgitada väike-konnakotka tegelikud pesapaigad ja liikumised igapäevaste toitumiste ajal. Seega tuleks ette valmistada ja teha täiendav korrektne ornitoloogilise mõju uuring, mis on ilmselt võimalik lõpule viia 2025. aasta kevadise lindude rände analüüsiga.	
25.	A-E.L 16.05.2024	Kuulun Põhja-Pärnumaa tuuleparkide eriplaneeringu kaasatud isikute alla (elan Vändra külje alla planeeritava tuulikupargi mõjualas), kuid seni pole mulle jõudnud teavet Põhja-Pärnumaa	Uue tähtaja võimaldame kuni 31. juuli 2024 koos uue kaasamiskirjaga.

		tuuleparkide eriplaneeringu KSH (keskkonnamõju strateegilise hindamise) I osa ettepanekute esitamise tähtaja osas. Seoses sellega pole mul senini olnud võimalust korralikult ette valmistada KSH I osa ettepanekute esitamiseks. Lisaks KSH I osa läbitöötamisele ootate tõenäoliselt ettepanekuid ka eriplaneeringu otsuste eelnõude kohta, mistõttu palun arvestada, et nii põhjalik analüüs kui ka ettepanekute koostamine võtab aega. Sellest tulenevalt palun anda nii mulle kui ka teistele kaasatud isikutele ning kohalikule kogukonnale võimalust vähemalt 4 kuud ettepanekute esitamiseks.	
26.	K.R 16.05.2024	Kuulun Põhja-Pärnumaa tuuleparkide eriplaneeringu kaasatud isikute alla (elan Vändra külje alla planeeritava tuulikupargi mõjualas), kuid seni pole minuni jõudnud teavet Põhja-Pärnumaa tuuleparkide eriplaneeringu KSH (keskkonnamõju strateegilise hindamise) I osa ettepanekute esitamise tähtaja osas. Sellega seoses pole mul siiani olnud võimalust ette valmistada KSH I osa ettepanekute esitamiseks. Lisaks KSH I osa läbitöötamisele ootate ilmselt ettepanekuid ka eriplaneeringu otsuste eelnõude kohta, mistõttu palun arvestada, et nii põhjalik analüüs ja ettepanekute koostamine võtab aega. Sellest tulenevalt palun anda nii mulle kui ka teistele kaasatud isikutele ning kohalikule kogukonnale võimalust vähemalt 4 kuud ettepanekute esitamiseks.	Uue tähtaja võimaldame kuni 31. juuli 2024 koos uue kaasamiskirjaga.

27.	E.R 15.05.2024	Kuulun Põhja-Pärnumaa tuuleparkide eriplaneeringu kaasatud isikute alla (elan Vändra külje alla planeeritava tuulikupargi mõjualas), kuid seni pole mulle jõudnud teavet Põhja-Pärnumaa tuuleparkide eriplaneeringu KSH (keskkonnamõju strateegilise hindamise) I osa ettepanekute esitamise tähtaja osas. Seoses sellega pole mul senini olnud võimalust korralikult ette valmistada KSH I osa ettepanekute esitamiseks. Lisaks KSH I osa läbitöötamisele ootate tõenäoliselt ettepanekuid ka eriplaneeringu otsuste eelnõude kohta, mistõttu palun arvestada, et nii põhjalik analüüs kui ka ettepanekute koostamine võtab aega. Sellest tulenevalt palun anda nii mulle kui ka teistele kaasatud isikutele ning kohalikule kogukonnale võimalust vähemalt 4 kuud ettepanekute esitamiseks.	Uue tähtaja võimaldame kuni 31. juuli 2024 koos uue kaasamiskirjaga.
28.	A.E 15.05.2024	Kuna sain teie kirja nr 7-1/1003-53 Põhja-Pärnumaa valla tuulikute eriplaneeringu menetlemise ja keskkonnamõju strateegilise hindamise kohta eile 14.05.2024 ,siis pole nii kiiresti võimalik vastata . Kirjad pole minuni jõudnud kuna vallas on seni olnud vale maili aadress andresebrok@gmail.com . Teie kirast on näha ka kirjad on teile tagasi tulnud !	Uue tähtaja võimaldame kuni 31. juuli 2024.

		Seega palun pikendust vastamiseks vähemalt 15.06.2024 , et saaksin end teemaga rohkem kurssi viia . Samuti palun mulle saata kogu eelnev info mis on tuulikute teemaga seotud !	
29.	V.R 15.05.2024	Kuulun Põhja-Pärnumaa tuuleparkide eriplaneeringu kaasatud isikute alla (elan Vändra külje alla planeeritava tuulikupargi mõjualas), kuid seni pole mulle jõudnud teavet Põhja-Pärnumaa tuuleparkide eriplaneeringu KSH (keskkonnamõju strateegilise hindamise) I osa ettepanekute esitamise tähtaja osas. Seoses sellega pole mul senini olnud võimalust korralikult ette valmistada KSH I osa ettepanekute esitamiseks. Lisaks KSH I osa läbitöötamisele ootate tõenäoliselt ettepanekuid ka eriplaneeringu otsuste eelnõude kohta, mistõttu palun arvestada, et nii põhjalik analüüs kui ka ettepanekute koostamine võtab aega. Sellest tulenevalt palun anda nii mulle kui ka teistele kaasatud isikutele ning kohalikule kogukonnale võimalust vähemalt 4 kuud ettepanekute esitamiseks.	Uue tähtaja võimaldame kuni 31. juuli 2024.
30.	Riigimetsa Majandamise Keskus	Olete esitanud Riigimetsa Majandamise Keskusele kirja "Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku vallavolikogu otsuste eelnõude ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruande esitamine täiendavaks arvamuste avaldamiseks." Palume kirjale vastamise tähtaega pikendada kuni 27.05.2024.	Arvestame 27.05.2024 tähtajaga.
31.	OÜ Rail Baltic Estonia	Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku vallavolikogu otsuste eelnõudele ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruandele arvamuse avaldamine.	Rail Baltic rajatise ei jää Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringualadele.

	16.05.2024	Teavitasite meid 04.04.2024 kirjaga nr 7-1/1003-53 võimalusest esitada täiendavat arvamust Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku otsuste eelnõude ja keskkonnamõju strateegilise hindamise esimese etapi aruande osas vastavalt planeerimisseaduse §105. Oleme tutvunud Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku vallavolikogu otsuste eelnõude ja keskkonnamõju strateegilise hindamise esimese etapi aruandega ning Rail Baltic Estonia OÜ poolt täiendavaid märkusi antud dokumentidele ei ole. Järgmise etapi kavandamisel palume arvestada alljärgnevate Rail Baltic Estonia OÜ ettepanekutega: 1. Arvestada RB infrastruktuuri- ja rajatiste projektlahendustega s.h. rajatavate raudtee ja kommunikatsioonide kaitsevööndis ettenähtud piirangutega, mis hakkavad kehtima pärast rajatiste valmimist. 2. Juhul, kui kavandatakse RB raudtee trassi koridoriga ristuvate ehitiste või tehnovõrkude rajamist tuleb iga kord küsida OÜ Rail Baltic Estonialt tehnilised tingimused. Täname Teid Rail Baltic Estonia OÜ-d KOV eriplaneeringu koostamise protsessi kaasamast.	Rail Baltic raudtee trassi koridoriga ristumised või kokkupuuted rajatavate rajatiste kaitsevöönditega on välistatud.
32.	OÜ Priimo Mets	OÜ Priimo Mets soovib, et võimalusel lisataks tuuleparkide eriplaneeringu alasse ka Kivisaare kinnistu, kat tunnus 93001:003:0221.	Arvamusega ei arvestata. Antud kinnistu ei asu eriplaneeringu eelvalikute alal ja seetõttu ei saa sinna ka tuulikuid kavandada. Vaadeldav katastriüksus on eelvalikualadest välja jäänud eluhoonete puhvrite tõttu.
33.	AS Tootsi Turvas (Evelin Krekker, Keskkonna ja tööhutuse juht) 28.05.2024	Eelmise aasta suvel käis tuuleparkide eriplaneeringu teema meilt läbi ja seda arutati ka Turbaliidus ning loodetavasti on sealt poolt ka edastatud meie seisukoht. Ala 12 jääb täitsa meie Lavassaare ja Elbu turbatootmisalale ning loodetavasti ei planeerita sinna lähiajal tuulikuid rajama hakata.	AS Tootsi Turba arvamuskiri saadi eelmine arvamuse ja kooskõlastuse ring (24.05-24.06.2023) kätte ning sellele on ka vastatud.

			Pöörame tähelepanu sellele, et EP-s on mitmeid tingimusi, mida tuleb arvesse võtta enne kui turbamaardlale või mäeeraldisse saab tuulikuparki rajada. Tingimused on toodud EP ptk-s 3.3.17 "Maavarad".
--	--	--	---

Hr. Marko Šorin,
Hr. Madis Koit,
Pr. Reet Olev
Pr. Kersti Tammiksaar

Põhja-Pärnumaa vald
Pärnu-Paide mnt 2, Vändra alev 87701

Ettepanekud ja arvamused Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku vallavolikogu otsuste eelnõude ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruande (2024. aasta veebruari versioon) suhtes.

1. Teavitamine ja kaasamine

a) Saamata teavituskirjad

Juhin tähelepanu, et mina ega ilmselt ka teised Võidula küla elanikud (v.a Urmas Maranik) ei ole saanud vallalt teavituskirja, millega küsitakse täiendavaid arvamusi 15. maiks 2024. Puuduliku kaasamis- ja teavitustöö tõttu on meid jäetud ilma võimalusest osaleda eriplaneeringu aruteludes, mis seab meid ebasoodsasse olukorda. Ilmselt on samasuguses olukorras paljud Põhja-Pärnumaa elanikud, kes peaksid seaduse kohaselt olema kaasatud.

b) PlanS tähtajad

Samuti juhin tähelepanu, et valla poolt saadetud kirjas on viidatud keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruandele, mis on kättesaadav veebiaadressil <https://nc.pparnumaa.ee/s/iLSEnJRfyyjmYQN>. Antud aadressil asuvasse kausta lisati „Menetlusedokumentid“ alles 23. aprillil, mis tähendab, et ka neil isikutel, kes said teavituskirja vastavalt PlanS §105, ei ole olnud võimalik dokumentidega tutvuda 30 päeva jooksul. Ka valla kodulehel <https://www.pparnumaa.ee/ehitus-ja-planeerimine/eriplaneeringud/tuuleparkide-eriplaneering> ei olnud 15.04.2024 seisuga (s.o 30 päeva enne arvamuste avaldamise tähtaja lõppu) info ajakohastatud. Valla kodulehelt oli leitav KSH I etapi aruande varasem versioon.

Kuidas tagab Põhja-Pärnumaa vallavalitsus planeerimisseadusest koosmõjus keskkonnatasude seadusega tuleneva kaasamiskohustuse (individuaalselt tuleb teavitada kõiki eelvalikualadest 3 km raadiuses asuvate kinnistute omanikke) täitmise? (Olgu märgitud, et massiteabevahendite kasutamine selle kaasamis- ja teavitamiskohustuse täitmiseks ei ole seadusega kooskõlas.)

2. Nahkhiirte uuringud

- KSH lk 10: „**Võttes arvesse eriplaneeringu keskkonnamõju strateegilise hindamise tulemusi on projekteerimistingimustega võimalik edasi minna alade nr 3, 9, 10 ja 11 puhul.** Lähtudes kehtivatest õigusaktidest ja planeeringutest ning eriplaneeringu raames läbi viidud linnustiku ja nahkhiirte uuringute tulemustest on jõutud veendumusele, et antud aladele on tuuleparke (ptk-s 3.1 toodud tuulikute maksimaalse arvuga) põhimõtteliselt võimalik rajada. Puuduvad teadaolevad välistavad asjaolud projekteerimistingimustega jätkamiseks.“

- KSH lk 52: „Nahkhiirte loendustransektil autoga viidi läbi kahel korral, nahkhiirte suvisel poegimisperioodil juunis ja juuli alguses ning sügisrände algusperioodil juuli lõpus. **Periood ei kata sügisrände tippaega**, kuid seoses töö esitamise tähtajaga ei olnud välitöid võimalik hiljem teostada“. „**Loendusradadelt jäeti välja suured lagealad ja alad, mida ei olnud võimalik ka maasturiga läbida**“
- KSH lk 185: „Lisas 7 toodud ala 3 põhimõttelises lahenduses on tuulikute asukohtade valikul arvestatud nahkhiire uuringus toodud I klassi metsaaladega (st tuulikuid ei ole paigutatud I klassi metsaaladele). Peatükis 3.3.11 toodud täiendavate nahkhiirteuuringute eesmärk on täpsustada vaadeldaval alal nahkhiirte suhtelist arvukust, kuid uuringu tulemused ala 3 põhilahendust **suure tõenäosusega** ei muuda.“ Sama väide kehtib ka alade 9 ja 10 kohta.

Siinkohal lähtutakse tõenäosuse hindamisel autotransekti meetodil 2022. aastal tehtud uuringust. Uuring ei hõlma sügisrände tippaega ega ka tervet ala. Antud uuringu kohta on andnud oma kirjaliku hinnangu meie palgatud autoriteetne ekspert Matti Masing, kes leiab, et kõnesolev uuring on mitmete puudustega ega ole piisavalt põhjalik.

- KeA on teinud oma kirjas 6-5/21/21166-2 märkuse: „3. Ptk-s 2.1 on välja toodud, et nahkhiirte kevadrännet ei arvestata, sest seda mõjutab olulisel määral ilmastik ning on oma olemuselt küllaltki hajus. Keskkonnaamet on seisukohal, et arvestada tuleb ka nahkhiirte kevadrände tulemusi.“, millele arendaja on vastanud järgmiselt: „Täpsema rändedünaamika väljaselgitamiseks on lähtuvalt EUROBATS'i soovistest vajalik detailse lahenduse faasis läbi viia täpsemad uuringud.“ Sarnase vastuse on arendaja andnud ka KeA küsimuse nr 8. Ptk 5.1, ptk 2.1 kohta vastates: „EP II etapis on vajalik läbi viia detailsemad uuringud, mis hõlmavad kogu nahkhiirte aktiivsuse perioodi.“
- Vastavalt 25.03.2024 KeA-sse saadetud dokumentidele (Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku vallavolikogu otsuste eelnõude ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruande esitamine täiendavaks arvamuse avaldamiseks) plaanitakse aladel 3, 9, 10 ja 11 edasi minna projekteerimistingimustega. Ala 11 kohta on tehtud täiendavad linnustiku, nahkhiirte ja taimestiku uuringud, muude alade kohta need puuduvad.

Riigikohus on lahendiga 3-18-529 (Rail Baltic), millega tühistati maakonnaplaneering trassikoridoride valiku osas, jõudnud järeldusele, et ei saa trassikoridore kehtestada, kui ei ole tehtud kõik põhjalikud uuringud kõikide alternatiivide kohta, mille põhjal saab kujuneda veendumus, et valitud lahendus on parim võimalik. Analoogia põhjal kehtib sama põhimõte tuuleparkide eelvalikualade kehtestamise kohta. Eelvalikualade kehtestamine lünklike uuringute põhjal on seega õigustühine.

Arvestades eespool esitatut, leian, et kuna puudub veendumus uuringute täielikkuse ning alternatiivsete võimaluste kohta, ei ole võimalik vähemalt ala nr 3 puhul edasi minna projekteerimistingimustega.

Kuidas on vallavalitsuse hinnangul võimalik edasi minna projekteerimistingimustega, kui põhjalikud uuringud on teostamata?

- Lisaks kevadrände uuringu puudumisele on KeA oma kirjas 7-1/1003-57 märkinud, et nahkhiirte uuringu periood ei katnud sügisrände tippaega. Seega ei saa uuringu tulemustest teha lõplikku järeldust, et alasid ei läbi aktiivne sügisränne ja nahkhiirte hukkumisrisk on madal. Nahkhiirte hukkumisriski minimeerimiseks on olemas tõhusalt

toimiv leevendusmeede – tuulikute peatamine ohtlikul perioodil. Leiame, et aladel, millega minnakse edasi projekteerimistingimustega, kuid ei ole nahkhiirte detailset uuringut läbi viidud (nr 3, 9, 10), on vajalik KSH-s näha ette ennetava leevendusmeetmena kasutada tuulikute peatamist sügisrände ajal kõrge nahkhiirte hukkumisriskiga öödel.

Siinkohal tekitab küsimusi KeA pakutava leevendusmeetme toimivus. **Kuna tuulikutel puudub nahkhiiri tuvastav sensor, siis kuidas edaspidi teatakse, et just mingil kindlal ajal või ajavahemikul toimub sügisränne, mille puhul tuleks tuulikud seisata?**

3. Linnustik

a) Eriplaneeringus, täpsemalt KSH-s, ei ole lähtunud Üle-eestilise maismaalinnustiku analüüsi puhvertsoonidest.

KSH lk 42 ja 182 mainitud puhvrid ei ole õiged:

- KSH-s määratud puhver **metsise** püsielupaigale on 600 m, Üle-eestilises maismaalinnustiku analüüsis (lk 110) on metsise puhver **vähemalt 1 km** 120-190m tuulikute puhul;
- KSH-s määratud puhver **merikotka** püsielupaigast on 2 km, Üle-eestilises maismaalinnustiku analüüsis (lk 74) on **2 km**, ning tähelepanu vajav ala kuni 6 km pesapunktist;
- KSH-s määratud puhver **must-toonekure** püsielupaigast on 3 km, Üle-eestilises maismaalinnustiku analüüsis **4,8 km** ja lisauuringuid nõudev ala 14 km;
- KSH-s määratud puhver **väike-konnakotka** püsielupaigast on 1 km, Üle-eestilises maismaalinnustiku analüüsis on **rangelt 2 km** ning toitumisala kuni 3,5 km.

KeA on oma kirja 6-5/21/21166-2 punktis 6 kirjutanud: “Lähtudes olemasolevatest metsise telemeetria andmetest tuleks elupaikade sidususe hinnang anda kuni 10 km raadiuses potentsiaalselt mõjutatavatest mängualadest”. Arendaja on vastanud sellele kommentaarile, et „seisukohaga arvestatakse“, kuid kättesaadavas KSH-s seisuga 25.04.2024 **ei ole seda arvestatud**.

Ka oma värskeimas kirjas, 7-1/1003-57, juhib KeA tähelepanu metsise puhvritele: “lähemale kui 1000 meetrit tuugeni rajamine küsitav, sest metsis on häiringutele tundlik”.

Erinevad linnustiku puhvritega seotud dokumendid on välja toonud järgmist;

- 2018 on Keskkonnaamet välja andnud kaitse tegevuskavad (kinnitatud 26.03.2018 Keskkonnaameti peadirektori käskkirjaga nr 1-1/18/138), sh [Väike-konnakotka \(Aquila pomarina\) kaitse tegevuskava](#), mis ütleb: „Väike-konnakotka kodupiirkonnaks võib üldistatult pidada **2 km raadiusega** ringikujulist ala ümber pesa“. Veel kirjutab antud tegevuskava järgmist: “Saatjatega väike-konnakotkaste käigud pesast jäid enamasti 6 km raadiusesse, valdav osa tegevusest aga 3 km raadiusesse. Kuna kodupiirkond ei ole ringikujuline, siis on maastikuanalüüsid kasutatud 2 km raadiusega ringi ümber pesa (Lõhmus, Väli 2004; Väli et al. 2004).”
- [Must-toonekure kaitse tegevuskava](#) kirjutab järgnevat: „Arvestades GPS-saatjatega märgistatud must-toonekurgede elupaiga kasutuse ulatust, ei tohiks tuulegeneraatorid asuda lähemal kui 10 km must-toonekure pesapaigast ja kui on teada ka toitumispaigad, siis mitte nende läheduses ega toitumisalade ja pesapaiga vahel“.
- 2021 on Keskkonnaamet välja andnud dokumendi nimega: [Maismaa tuuleparkide mõjust elustikule ja Keskkonnaameti soovitusel nende planeerimise kohta kohaliku omavalitsuse üldplaneeringutes \(seisuga 10.11.2021\)](#), mille kohaselt on kotkaste (v.a suur-konnakotkas) **puhvri ulatus 2000 m**, kusjuures puhver arvestatakse tuulepargi ala piirist või tiivikulaba lähimast tipust).

- 2022 koostasid EOÜ ja Kotkaklubi riigihanke tulemusel dokumendi [Üle-eestiline maismaalinnustiku analüüs](#) (MLA), mille kohaselt on:
 - Väike-konnakotka puhul otstarbekohane **rangelt kaitsta 2 km raadiusega** ala pesa ümber ja toitumisalade kasutamist selgitada vahemikus 2-3,5 km pesast (lk 95). Lk 95 kirjutab: „Väike-konnakotka peamised toitumisalad peavad soovitavalt jääma tuulikute vabaks, samuti ei tohiks tuulikuid ehitada pesa ja toitumisalade vahele.“
 - Must-toonekure puhul vajalik tuugenite välistamisala (tsoon 1) on 4,8 km ja lisauuringuid nõudev ala (tsoon 3) 14 km raadiuses territooriumi keskmes (lk 87). Kusjuures lk 86 ütleb, et Eesti must-toonekure populatsiooni säilitamiseks oleks vajalik vähemalt 70% kodupiirkonna (7,5 km) välistamine tuuleparkidele, mis tähendab, et 4,8 km-ni on juba jõutud mööndusi tehes.

Keskkonnaamet soovitab leheküljel <https://www.keskkonnaamet.ee/elusloodus-looduskaitse/tegevused-kaitstavatel-aladel/planeerimine-ja-ehitamine>, et tuuleparkide puhul tuleks lähtuda 2022 välja antud Üle-eestilisest maismaalinnustiku analüüsist: „Keskkonnaministeeriumi tellimusel on Eesti Ornitoloogiaühing analüüsinud põhjalikult tuuleenergeetika arendamise ja linnustiku võimalikku konflikti ning koostanud eksperttöö „Üle-eestiline maismaalinnustiku analüüs“. Antud töö koos juurdekuuluvate kaardikihtidega annab Keskkonnaameti poolsete soovitusetega võrreldes uuemat teavet, mistõttu tuleks tuuleenergeetika arenduste planeerimisel ja linnustikule avalduva mõju hindamisel edaspidi lähtuda Keskkonnaameti soovitusete asemel antud töös toodud ekspertteadmistest ning vajadusel kohapõhistest uuringutest ning analüüsist.“

Sama soovituset on andnud KeA oma kirjas nr 6-5/21/21166-2: „Keskkonnaamet peab väga oluliseks eriplaneeringu koostamisel kasutada ka üle-eestilise maismaalinnustiku analüüsi tulemusi (koostaja: Eesti Ornitoloogiaühing), mis valmib 2022 teises pooles“ ning kirja nr 6-5/23/10752-3 punktis 3.3: „Paraku peab tõdema, et ei linnustiku uuringu ega EP ja KSH läbiviimisel ei ole arvestatud uusimat teadaolevat infot, sh üle-eestilist maismaalinnustiku analüüsi...“, millele arendaja vastab, et seisukohaga arvestatakse ja EP asukoha eelvaliku ja KSH I etapi aruannet täiendatakse vastavalt koostatud maismaalinnustiku analüüsile.

Seega tuleks KSH-s lähtuda Üle-eestilisest maismaalinnustiku analüüsist või siis EELIS-e kaardikihist „EOÜ maismaalinnustik“ (mille aluseks on minu teada Üle-eestiline maismaalinnustiku analüüs).

Eelnevat arvestades tekib küsimus, miks on jätkuvalt osad puhvrid (näiteks väike-konnakotka puhul) 1 km ka hiljuti asustatud pesade puhul? Olgu märgitud, et neid pesi asustavad kotkad ei ole GPS-saatjaga varustatud. KSH lk 44 on mainitud Tagassaare küla väike-konnakotka pesi, mis olid asustatud eelmisel, s.o 2023. aastal.

2024 aprillis Vändra kultuurimajas toimunud eelvalikuala nr 11 käsitleval infopäeval kinnitas Enefit Green, et nemad lähtuvad 2 km puhvertsoonist väike-konnakotka puhul. Miks ei lähtu eriplaneeringu KSH koostaja 2 km väike-konnakotka puhvertsoonist?

Palume üle vaadata, kas kõik vajalikud puhvrid on arvestatud, ning kas need on arvestatud vastavalt Üle-eestilises maismaalinnustiku analüüsis (MLA) esitatud tsoonidele. Kuidas kavatses vallavalitsus viia eriplaneeringu (sh KSH) kooskõlla MLAgaga?

b) Must-toonekurg ja eelvalikuala nr 3

Sarnaselt 2018 välja antud tegevuskavaga kirjutab Üle-eestiline maismaalinnustiku analüüs lk 86 must-toonekure kohta järgmist: „Lisauuringuid nõudvas piirkonnas on vajalik selgitada konkreetse must-toonekure paari potentsiaalsed toitumispaid ja mitte paigutada tuulikud pesa ja potentsiaalsete toitumispaidade vahele. Samamoodi tuleb tegutseda pesapaikadega, mis praegu on isendite vähesuse tõttu asustamata“

Sarnane mõte on ka KSH lk 34: „Näiteks põrkuvad sagedamini tuulikutega kokku liuglendurid, sh toonekurelased ja kurelised ning eelkõige röövlinnud, kes tihtipeale ei väldi tuuleparke.“ „Samuti suurendab kokkupõrkeohtu tuulikute paigaldamine lindude peamistele liikumisteedele, nt pesitsusala ja toitumisala vahele, rände pudelikaelte piirkonda jne (Ana et al., 2014; Gove et al., 2013).“

Alal nr 3 käib GPS-iga varustatud kurg nimega Nurme söömas piirkonna veekogudel, sh Vändra jõgi, Kärü jõgi, Kondioja (KSH lk 131). Piirkonnas on viimastel aastatel tehtud maaparandustöid, mis tähendab, et kraavid on elurikkad ja kurgedele sobiv toidulaud on kaetud. Nurme ei ole ainuke kurg, kes piirkonda väisab. Nurme pesapaik on olnud viimastel aastatel Kergus, mis tähendab, et Kärü jõe äärde ning piirkonna veekogudele pääsemiseks tuleks Nurmel (ja teistel samast suunast lähenevatel kurgedel) hakata läbi tuulepargi lendama.

Alast nr 3 jääb ca 3 km kaugusele kirdesse must-toonekure elupaik KLO9128711, mis asub kestlikus metsas kaitsealal, mis omakorda tähendab, et elupaigast 4,8 km puhver on õigustatud ning ka selle pesapaiga puhul tuleb arvestada, et tuulepark ei jääks toitumisalade ja pesapaiga vahele.

KeA kirja nr 6-5/21/21166-2 punktile 9: „Palume lisada, et mõju linnustikule võib olla ka oluline, kui tuulepark takistab lindude lendu toitumisalale.“ on arendaja vastanud, et seisukohaga arvestatakse.

Eelnevat arvesse võttes ei tohiks olla tuulepark toitumisala lähedal ega asuda toitumisala(de) ja pesapaiga vahel. Kui must-toonekure jaoks on sobivad nii Kärü jõgi, Vändra jõgi kui ka lähedal asuvad veekogud, ei ole vahet, missugusest suunast kurg läheneb – tuulepark on ikkagi toitumisalade vahel.

Kuidas on tagatud, et must-toonekured (ja muud tuuleparkidest enim ohustatud linnud) väldivad kahe jõe vahele jäävat tuuleparki?

c) Puhvertsoonide erandid

KSH lk 46 kirjutab: “Seisuga 18.01.2024 on Keskkonnaameti ja Kotkaklubi koostöö tulemusena valminud kaardikihi kohaselt võimalik väiksemat tsoon 1 puhvrit rakendada Põhja-Pärnumaa vallas kaheksa väike-konnakotka pesa puhul ning kahe must-toonekure pesa puhul.

Eespool mainitud 10 erandit on: väike-konnakotkaste leiukohad KLO9129660, KLO9124362, KLO9124367, KLO9129667, KLO9128888, KLO9128906, KLO9128887, must-toonekure leiukohad KLO9128703 ja KLO9128709. Lisaks piiril olev väike-konnakotka leiukoht KLO9128705.

Juhin tähelepanu, et EELIS-es on kaardikiht EOÜ maismaalinnustiku erisused, mitte Kotkaklubi erandid või erisused.

Millisel viisil on antud erandid Kotkaklubiga seotud?

KSH lk 35-36 kirjutab järgmist: "Eriplaneeringu esmaste alade eelisjärjestamisel lähtuti üldjuhul [Keskkonnaameti soovitudest maismaa tuuleparkide planeerimiseks \(2021\).](#)"

Miks pendeldatakse erinevate allikdokumentide (andmete) vahel, mitte ei lähtuda KSH koostamisel värskeimatel teaduslikel teadmistel põhinevast Üle-eestiline maismaalinnustiku analüüsist, mille EOÜ ja Kotkaklubi koostasid 2022. Aastal riigihanke korras tuuleparkide arendajatele ning millest soovitab lähtuda ka KeA?

KSH lk 35 jätkab: "Juhendi soovitused, sh tuulikuvabade puhvrite ulatuse osas, on valdavalt põhjendatud. Näiteks ka Kotkaklubi (2009) toetab 2000 m tuulikuvaba puhvrit ümber kotkapesade ja elupaiga uuringut erandite tegemise eeldusena. Väike-konnakotka tegevuskava (2018) kohaselt võib liigi kodupiirkonnaks üldistatult pidada 2 km raadiusega ringikujulist ala ümber pesa. Lisaks võeti hinnangu andmisel arvesse ka vaadeldaval alal esinevate linnuliikide kaitsestaatust ning eeldatavat elupaiga kasutust lähtudes seal esinevatest keskkonnatingimustest, seega igakordselt Keskkonnaameti juhendis etteantud puhvreid ei arvestatud. Olulisemate erinevustena võib välja tuua järgmisi uuringus arvesse võetud punkte:

- Väike-konnakotka territooriumid ja neid ümbritsev 2000 m puhverala, mis pole viimase viie aasta jooksul asustatud, või mille asustatuse kohta info puudub, loeti mitte ebasobivaks, vaid võimalikuks sobivaks alaks. Arenduse eelduseks on liigieksperti hinnang.
- Must-toonekure ja kaljukotka territooriumid ja neid ümbritsev puhverala, mis pole viimase viie aasta jooksul asustatud, või mille asustatuse kohta info puudub, loeti mitte ebasobivaks, vaid pigem ebasobivaks alaks. Arenduse eelduseks on liigieksperti hinnang.
- 1-2 kukega metsise elupaiku ümbritsev 1000 m puhverala loeti mitte ebasobivaks, vaid võimalikuks sobivaks alaks."

KSH koostaja on erandite aluseks võtnud pesade mitteasustatuse viimase viie aasta jooksul. Antud erandit ei oska kommenteerida ei KeA ametnikud Märt Öövel ja Marju Erit, Kotkaklubi esindajad ega ka Ornitoloogiaühing.

Märtsis 2023 toimus Kotkaklubi ja KeA vaheline Teamsi koosolek, kus KeA soovis pikalt asustamata pesadeks lugeda vähemalt 10 aastat asustamata pesad. [Väike-konnakotka \(Aquila pomarina\) kaitse tegevuskava](#) (2018) lk 39: „Asustamata või varisenud pesaga ringikujulisi püsielupaikaid kestlikes elupaikades võib kaitse all hoida kauem, kuni 17 aastat (ühe põlvkonna ligikaudne pikkus)“

Teades, et kotkapesasid ei kontrollita iga-aastaselt ning arvestatavat hulka pesi isegi mitte viieaastase intervalliga, palun selgitada, mille alusel on antud pesade puhul erandid tehtud - millal ja kelle poolt veenduti, et antud kümnes pesas ei ole olnud linde mitte ühelgi aastal viimase kümne aasta jooksul?

Miks on pesad KLO9132103 (vaatluse kuupäev 20.06.2023) ja KLO9132025 (vaatluse kuupäev 29.04.2023) arvestatud 1 km puhvriga?

Puhvertsoonides erandite tegemine on selgelt seotud taastuvenergeetika arendushuvidega. Selline erandite tegemine viitab huvide konfliktile, kus arendustegevus on eelistatud linnukaitse eesmärkidele.

Vastavalt keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seadus (KeHJS) § 40 lõikele 4 punktile 6 peab keskkonnamõju strateegilise hindamise aruanne sisaldama

hinnangut eeldatavalt olulise vahetu, kaudse, kumulatiivse, sünergilise, lühi- ja pikaajalise, soodsa ja ebasoodsa mõju kohta keskkonnale, sealhulgas bioloogilisele mitmekesisusele, populatsioonidele, taimedele, loomadele. Tuuleenergeetikat ei tohiks arendada kõigest muust teerulliga üle sõites, sest kõiki mõjusid tuleb arvestada tasakaalustatult.

Riigikohtu lahend 5-18-4, punkt 84: „... Kohustus kaaluda riigi eriplaneeringu asukoha eelvaliku tegemisel mitut võimalikku asukohta teenib muu hulgas eesmärki leida kavandatavale ehitisele sobivaim asukoht, **arvestades tasakaalustatult nii majanduslikke, sotsiaalseid, kultuurilisi kui ka looduskeskkonnale avalduvaid mõjusid.**“ Analoogia põhjal kehtib sama põhimõte KOVi eriplaneeringute suhtes.

Kuidas kavatseb eriplaneeringu eest täieliku vastutuse kandja ehk vallavalitsus kontrollida ja veenduda, et kõnealused erandid on igakülgselt seaduspärased ja tehtud mõjuva põhjusega ning et KSH-s on tasakaalustatult arvestatud nii majanduslikke, sotsiaalseid, kultuurilisi kui ka looduskeskkonnale avalduvaid mõjusid?

d) Üle-eestilise maismaalinnustiku analüüsi kaitstavate liikide arv võrreldes KSH-ga

Küsimusi tekitab KSH-s käsitletud liigipõhiste puhvrite arv. KSH-s on arvestatud puhvreid nelja linnuliigi puhul: väike-konnakotkas, must-toonekurg, metsis ja merikotkas. Üle-eestilises maismaalinnustiku analüüsis (MLA), Tabel 5 “Tuuleenergia tsoneering”, väljatöötatud lahenduste (lk 22-23) põhjal on puhvertsoonidega linde märkimisväärselt rohkem.

Seega eiratakse Põhja-Pärnumaa eriplaneeringus ülejäänud linnuliike täielikult.

Mille alusel võtab KSH koostaja õiguse teha valiku, et ainult osad ja just need linnuliigid vajavad tähelepanu ja kaitset tuuleparkide eest?

Kuidas tagab vallavalitsus muude MLAs kirjeldatud linnuliikide kaitse?

e) Ebasobivad (punased alad)

KSH lk 38 on märgitud: „Tõenäoliselt ebasobivad (punased) alad – olemasoleva info alusel mittesobilikud alad tuulepargi rajamiseks, täiendavad uuringud suure tõenäosusega ei muuda järeldusi alade sobivuse suhtes.“

Kuidas on võimalik minna edasi ja kaaluda tuulepargi rajamist aladele, mis on ka KSH kohaselt selleks ebasobivad?

f) Uuringu metoodika muutus uuringu perioodi jooksul

2023 esitati KSH koos lisadega, sh linnustiku analüüs, KeA-le kinnitamiseks. Linnustiku analüüsis, punkt 1.2.1 oli kirjas: „Detailse lahenduse koostamisel tuleb kõigil arendusaladel ja neist **600 m** ulatuses läbi viia haudelinnustiku inventuur, mille eesmärgiks on kaitsealuste liikide leviku ja arvukuse registreerimine...“

2024. aasta 25. veebruaril esitatud KSH lisa “Linnustiku uuring” punkt 1.2.1 märgib aga: „Detailse lahenduse koostamisel tuleb kõigil arendusaladel ja neist **500 m** ulatuses läbi viia haudelinnustiku inventuur, mille eesmärgiks on kaitsealuste liikide leviku ja arvukuse registreerimine...“

Kuidas on võimalik, et uuringu metoodika on vahepeal muutunud ning 600 m asemel on vajadus haudelinnustiku inventuur läbi viia kõigest 500 m ulatuses?

g) KSH peab tagama veendumuse, et eelvalikualal ei leidu registreerimata (kaitsealuste liikide) linnupesi

Nii eelvalikualalt nr 3 kui ka mõjupiirkonnast on leitud hulgaliselt suuri risupesi, sh kanakulli ja väike-konnakotka pesad. Mitmed käesoleval aastal Keskonnaametile teatatud asustatud pesad on ilmselt praeguseni kontrollimata. Samuti on kotkapesi leitud eelvalikualade nr 5 ja 11 mõjupiirkondadest. See viitab otseselt, et KSH koostaja on jätnud tegemata põhjalikud inventuurid ning seeläbi rikkunud Riigikohtu sõnastatud põhimõtet, et strateegilisi (asukoha)valikuid ei saa teha lünkliku teabe ega puudulike uuringute põhjal.

Kontrollimiskohustus tuleneb ka üldisemalt õiguses kehtivast uurimisprintsipist, samuti looduskaitseseaduse paragrahvist 48 (Liikide soodsa seisundi tagamine).

Kuidas tagab vallavalitsus, et eelvalikualadel ega nende mõjupiirkonnas ei leidu looduskaitseseaduses sätestatud I ja II kaitsekategooria looma-, linnu- ja taimeliikide elupaikad?

h) Rändlindude uuring on tegemata

Ala nr 3 kohta on tegemata rändlindude uuring. Üle ala ning ala ümbruses on igapäevaselt nii kevadeti kui ka sügiseti näha suurel hulgal rändlinde, sh sookurgi, hanesid, luiki, parte. Seega ei saa nõustuda väitega, et rändlindude uuring on ebavajalik.

Kuidas tagab vallavalitsus rändlindude adekvaatse inventeerimise ja uurimise eelvalikualadel?

4. Elamu kaugus arendusalast (tuulepargist) 1 km

Menetlusedokumendi "Põhja-Pärnumaa valla EP esimese ringi kooskõlastused ja arvamused.pdf" lk 50-51 on kirjas: „2. Aruande peatükis 3.3.2 „Asustus ja maakasutus“ on välja toodud, et asukoha eelvaliku aladel ja neist 1 km raadiusesse on uute elamute rajamine lubatud omal riskil üksnes järgmisi tingimusi arvestades: 1) elamu rajaja peab ise tagama meetmete rakendamise, millega uue elamu juures ka tuulepargi püstitamisel müra normtase ületatud ei saa; 2) elamu rajaja peab vajadusel ise tagama meetmete rakendamise, et ka kõik teised tuulepargist elamule lähtuvad võimalikud mõjutused ja häiringud on piisavalt leevendatud ja elanikele vastuvõetavad.“

Samadel lehekülgedel lahtris „Arvestamine ning selgitus“ on kirjas: „2.Selgitame, et toodud tingimus kehtib ka enne tuuleparkide ehitamist rajatavale elamule. Elamu rajamisel tuleb tõestada või selgitada, kuidas tagatakse kavandataval elamumaal tuulepargi püstitamisel müra ja varjutuse normtasemed. Juhul, kui KOV-l ei teki veendumust, et seda on võimalik tagada, siis ei lubata sinna elamut rajada.“

Samale järeldusele saab jõuda ka KSH-d lugedes.

Müra puhver (sihtväärtus 40 dB) ei saa olla mõõdetud elu- ja ühiskondlikust hoonest. Jätkusuutliku arengu puhul peaks olema 1 km raadius arendusala ja elamumaa piiri vahel. Ei saa tekkida olukord, kus elamumaa omanik ei saa hiljem oma maale vabalt valitud kohta ehitada uut elamut. Selle nõude eiramisel kahjustatakse otseselt kinnistu omaniku õigusi läbi vara väärtuse kahanemise.

21.06.2023 on Tori Vallavalitsus teinud samasisulise ettepaneku: "Tori vallas on tuuleenergeetika arendamisega seotud planeeringutes lähtutud põhimõttest, et tuulepargi eelvalikuala ja tuulikute ehitusala piir oleks vähemalt ühe kilomeetri kaugusel elamumaa

katastriüksuse ja kehtiva üldplaneeringuga määratud perspektiivse elamumaa piirist, ETAKi (Eesti topograafia andmekogu) õuealast ning ETAKi elu- ja ühiskondlikust hoonest. Samuti on Tori valla vastavates planeeringutes nõutud, et tuulikute ehitisealune pind (labade projektsioon maapinnale) jääks tuulepargi eelvalikualale ja tuuliku ehituskrundi sisse.”

Antud ettepanekule on vastatud, et seisukohaga arvestatakse.

Ka Riigikohtu lahendis nr [3-20-2273/28](#) on jõutud järeldusele, et vastavalt PlanS § 8 ja § 12 lg 2 (elukeskkonna parendamise põhimõte ja otstarbeka, mõistliku ja säästliku maakasutuse põhimõte) tuleneb, et olemasolevat elukeskkonna väärtust tuleb vähemalt säilitada ning võimaluse korral püüda seda parandada.

Kuidas hoiab vallavalitsus ära maaomanike seadusjärgsete õiguste põhjendamatut piiramist ja kahjustamist?

5. Tuuliku asukoht ja ohutusnõuded eelvalikuala piires

KSH lk 11 kohaselt peab elektrituuliku vundament jääma eelvalikuala piiridesse.

Leian, et mitte vundament, vaid kogu tuulik peab jääma eelvalikuala piiridesse. Vastasel korral võib tekkida olukord, kus tiivik on naaberkinnistu kohal, mis kahjustab jällegi omaniku huve läbi kinnistu väärtuse vähenemise. Samuti on küsimus ohutuses. Kui tuulik paigaldatakse tuulepargi piiri lähedale, siis ei ole võimalik kõrvalkinnistu omanikul oma kinnistut kasutada oma äranägemise järgi, ohutusnõuetest lähtuvalt tuleb tal hoiduda talvel tuulikust vähemalt tuuliku kogukõrguse kaugusele.

Tuuliku eelvalikuala piirile paigaldamise puhul ei ole ka selge, mille alusel on koostatud müra modelleering – kas müra on modelleeritud tuuliku mastist või tuuliku labade tipust. Müra ei tekita mitte mast, vaid tiiviku tipp, mis pöörleb suurimal joonkiirusel.

Mille alusel koostatakse müramodelleering tuulikute puhul ja kas lähtutakse tuuliku labade tipust või masti asukohast?

Kuidas on tagatud kinnistu omanike huvide kaitse, kui tuuliku tiivik ulatub nende kinnistu kohale?

Millised on võimalikud lahendused, et vältida kinnistu väärtuse langust tuuliku paigaldamisel kinnistu piiri lähedale?

6. Vastuolud Pärnu Maakonna planeeringu muutmise ettepanekus

- a) KSH-ga soovitakse muuta Pärnu maakonna planeeringut, sh vähendada puhvrit tiheasustusaladel. Kehtivas tuuleenergeetika teemaplaneeringus, lisa 6, on tiheasustuse puhver 2 km. KSH-s on märgitud tiheasustuse puhver 1,5 km (KSH lk 182). Antud KSH kohaselt väheneks puhver Vändra alevi, mis on maakonna suurim asula, ja Suurejõe küla ümber.

Pärnu maakonna planeeringu muutmist põhjendatakse järgmiselt: „*Selgitame, et ainukeseks kaudselt elektrituuliku ja elamu vahelist vahemaad kvantitatiivselt määratlevaks õigusaktiks on Keskkonnaministri määrus nr 71. Tulemuseni, et tuulepargi kaugus tiheasustusalast peaks olema 2 km jõuti Pärnu maakonna planeeringu tuuleenergeetika teemaplaneeringus kaalutusotsuse alusel. Põhja-Pärnumaa valla eriplaneeringus on toodud, et tuulikute rajamisel peab olema tagatud elamutele müra sihtväärtus, mitte piirväärtus. Arvestades, et eriplaneeringu müra modelleerimise tulemused näitasid, et elamule kehtestatud müra sihtväärtus on tagatud tiheasustusaladel lähemal kui 2 km on õigustatud 2 km puhvri mõningane vähendamine.*“

Maakonnaplaneeringus jõuti 2 km puhvrini kõiki osapooli hõlmava ja hoolikalt läbiarutatud kaalutusotsuse alusel. Lisaks mürale esineb muid häiringuid, nagu varjutus, infraheli ja valgusreostus, sh **öine valgusreostus**.

Öist valgusreostust ei ole KSH-s põhimõtteliselt käsitletud. Eesti kliimas on pimeda/sombuse aja osakaal suur, ulatudes lühikestel talvapäevadel kuni 18-19 tunnini ööpäevas. Tuuliku torni külge paigaldatakse eri kõrgustele punased laternad, mis pimedal ajal vilguvad umbes 30 korda minutis. Kuna tuulikud on suured maastikuelemendid, mis paistavad kaugele (kuni 60 km), siis on valgusreostus olulise mõjuga. Eriti keeruline saab olema tuuleparkide lähedal elavatel inimestel. Näiteks meie majast planeeritakse lähim tuulik ca 1,6 km kaugusele. Krundil puudub tuulikuid varjav kõrghaljastus ning meie magamistoa aknad jäävad otse tuulepargi suunas. Me ei ole kaugeltki ainsad.

Kuidas tagab vallavalitsus erinevate häiringute (varjutus, infraheli, öine valgusreostus jms) vältimise?

KSH-st ei selgu, kas mõõdetakse kumuleeruvat müra (sh maanteed, kaevandused jms) või ainult tuulepargi tekitatud müra. Riigikohtu lahend [3-20-19](#) märgib: „*müra modelleerimisel tuleb arvestada selle kumuleeruva mõjuga*“. Teine Riigikohtu lahend [3-20-2273](#) kirjutab madalama planeeringuga kõrgema planeeringu muutmise kohta: „*19. Kolleegium juhib tähelepanu sellele, et detailplaneeringu menetlemine üldplaneeringut muutvana (PlanS § 142) on võimalusena erandlik (vt RKHko 3-20-1310/52, p 17). Kuna kaebajal puudub subjektiivne õigus nõuda erandi kohaldamist, on vastustajal kõrgendatud põhjendamiskohustus erandi rakendamisel, mitte rakendamata jätmisel.*“

Kuidas on mõõdetud kumulatiivset müra ning arvesse võetud erinevad müraallikad, sh kaevandused, kõrgepingeliinid, liiklusvahendid, tööstusrajatised jms?

Kuidas täidab vallavalitsus Riigikohtu loodud pretsedendiõiguses kirjeldatud kõrgendatud põhjendamiskohustust maakonnaplaneeringu muutmisel, sh tiheasustusalade puhvertsoonide vähendamisel?

- b. KSH lk 27 peatükk 3.5 PÄRNU MAAKONNAPLANEERINGU 2030+ MUUTMISE ETTEPANEK kirjutab järgmist: „*Põhja-Pärnumaa eriplaneeringu eelvalikualad on leitud läbi keskkonnamõju strateegilise hindamise protsessi. Keskkonnamõju hindamise protsessi läbiviimise käigus on tuulepargi asukoha eelvalikualadena välistatud alad, mis on keskkonnaväärtusi ning võimalikke kaasnevaid keskkonnamõjusid arvesse võttes tuulepargialade jaoks ebasobivad.*“

Samas on Põhja-Pärnumaa eriplaneeringu KSH raames läbiviidud linnustiku uuringus tsoneeritud uuritud alad linnustiku vaates tuulepargi rajamiseks sobivuse järgi, sh on välja toodud tõenäoliselt ebasobivad (punased) alad, mis on olemasoleva info alusel mittesobilikud alad tuulepargi rajamiseks ning kus täiendavad uuringud suure tõenäosusega ei muuda järeldusi alade sobivuse suhtes.

Seega, Pärnu Maakonna planeeringu 2030+ muutmise ettepanek on vastuolus linnustiku uuringuga, sest jätkuvalt on arenduses „punased“ ehk mittesobilikud alad tuulepargi rajamiseks.

Kuidas on vallavalitsusel võimalik edasi minna „punaste“ ehk ebasobivate aladega?

- c. KSH lk 27 peatükk 3.5 PÄRNU MAAKONNAPLANEERINGU 2030+ MUUTMISE ETTEPANEK kirjutab järgmist: „Põhja-Pärnumaa eriplaneeringu eelvalikualad on leitud läbi keskkonnamõju strateegilise hindamise protsessi.“

Eelvalikualad olid põhimõtteliselt paigas juba 16.12.2020 kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu ja keskkonnamõju strateegilise hindamise algatamise otsusega (vt lk 15 kaart). 16.12.2020 Kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu keskkonnamõju strateegilise hindamise algatamise otsusesse kanti üle tuulepargi alad koostatavalt Põhja-Pärnumaa valla üldplaneeringult (alustati koostamist 2018). ÜP tuuleplaneeringu alade tekkimisel oli ainult kaks kriteeriumit: 1 – kaugus elamutest, 2 – kaugus I kaitsekategooria linnuliikide pesapaikadest. Ei olnud arvestatud rohevõrgustikuga, Natura alade ja muu seesugusega.

Seega ei vasta tõele väide, et „Põhja-Pärnumaa eriplaneeringu eelvalikualad on leitud läbi keskkonnamõju strateegilise hindamise protsessi“. KSH koostamise käigus on üritatud leida vaid lahendusi läbi nn „JOKK skeemide“ (tehes erandeid: tiheasustusalade piir, linnustiku erandid, kokkulepped ornitoloogiga, väärtuslike maastike vähendamine/ärakaotamine jne), et minna edasi algselt valitud aladega, arvestamata seejuures keskkonnamõjusid ja kehtivaid õigusnorme.

Üheks motivaatoriks on kindlasti arendajate omakas, kuna kinnistusraamatu andmetel on arendajatel mitmed kokkulepped kas antud eelvalikualadel olevate kinnistute eesostuõiguseks või on nad need kinnistud juba soetanud.

Kuidas tagab vallavalitsus tuuleenergeetika eriplaneeringu koostamisel tuuleparkide eelvalikualade leidmise protsessi läbipaistvuse ja täieliku erapooletuse?

7. Vastuolu Põhja-Pärnumaa KOV EP asukoha eelvaliku otsuse eelnõuga

Otsuse eelnõu lk 6 on kirjas: „Eelvalikualal nr 3 tuuleparkide püstitamine ei ole vastuolus kehtiva Vändra valla üldplaneeringu ega koostatava Põhja-Pärnumaa valla üldplaneeringuga (vt täpsemalt LS ja KSH VTK ptk 5.2).“

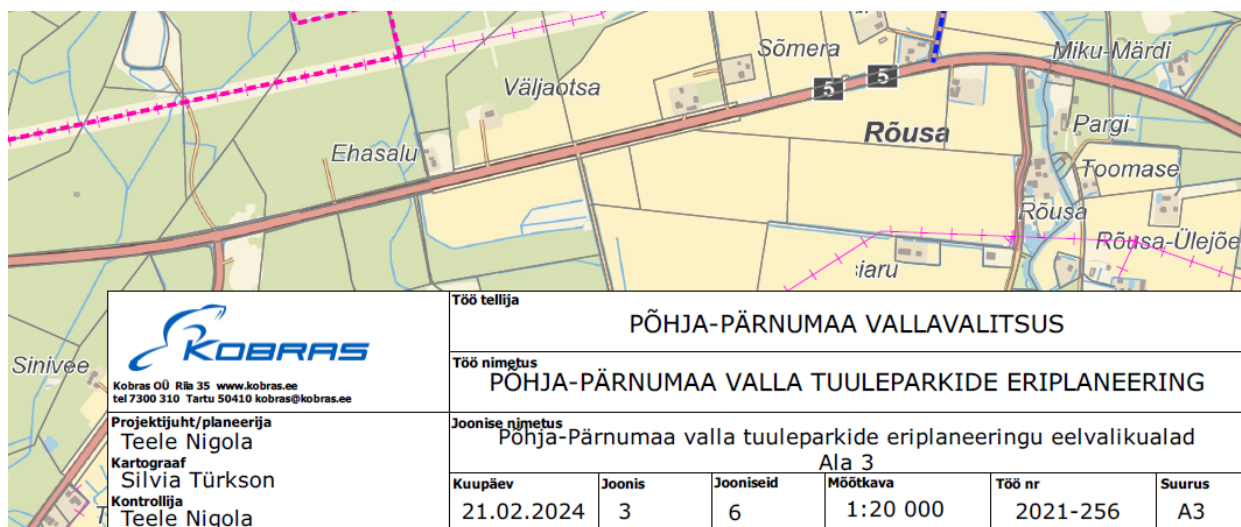
Põhja-Pärnumaa üldplaneeringut on koostatud alates aastast 2018. Selle aja jooksul on ÜP olnud avalik vaid väga lühikese aja jooksul ning sedagi aastal 2021. Kuna Põhja-Pärnumaa ÜP on vastu võtmata ega ole kehtiv dokument, tuleb lähtuda Pärnu maakonna planeeringust. Antud tuulepargiala on aga otseses vastuolus Pärnu maakonna planeeringuga.

Sarnases küsimuses on lahendi teinud Riigikohus (3-3-1-88-15, punkt 23).

Kuidas tagab vallavalitsus planeerimisprotsessi seaduspärasuse, pidades silmas, et kehtestamata üldplaneeringule ei saa tugineda, samuti arvestades, et juba 6 aastat koostamisel olnud ja pidevalt muutuva dokumendi põhjal ei saa tekkida mingisugust õigustatud ootust?

8. Joonistel on nii projektijuht/planeerija kui ka kontrollija üks ja sama isik

KSH joonistel (Lisa 7) on Teele Nigola isik kahes rollis – nii projektijuht/planeerija kui ka kontrollija.

Kuidas on seesugune tegutsemine vallavalitsuse hinnangul lubatav ja kuidas tekitab see veendumuse, et eriplaneeringu dokumendid on oluliste vigadeta?

9. Rohevõrgustik

a. Rohevõrgustiku tuumala terviklikkus, sidusus ja looduslike alade osakaal

KSH soovib rohevõrgustiku planeerimisel aluseks võtta maakonnaplaneeringu (MP), kuna koostatav valla ÜP võib oluliselt muutuda. MP kohaselt ei ole tuuleparke rohevõrgustiku tuumaladele planeeritud ning seda tuleks ka vältida. Ometigi on mitu eelvalikuala kas osaliselt või täielikult rohevõrgustiku tuumaladel.

Pärnu MP lk 62 defineerib rohevõrgustiku tuumalad järgmiselt: „Tuumalad on ümbritseva keskkonna suhtes kõrgema väärtusega looduslad, paljudele kaitsealustele liikidele olulised elupaigad või kasvukohad, millele valdavalt võrgustiku funktsioneerimine toetub. Koridorid seovad tuumalad ühtseks funktsioneerivaks tervikuks ja on liikide rände ja liikumisteedeks ühest tuumalast teise.“

MP Lisa 6 (Tuuleenergeetika teemaplaneeringu seletuskiri, Hendrikson) lk 10 on kirjas: „Rohelise võrgustiku aladele tuulikute planeerimine ei ole välistatud, kuid üldjuhul sinna arendusalasid ei planeeritud. Tegemist on kohalike omavalitsuste ja maavalitsuse **kaalutusotsusega**.“

Pärnu MP lk 63 peatükk „Üldised tingimused maakonna taseme rohelise võrgustiku toimimise tagamiseks ja säilitamiseks“ sätestab muuhulgas:

- säilitada rohelise võrgustiku **terviklikkus, sidusus ja vältida loodusalade killustamist**;
- tagada, et **looduslike alade osatähtsus tuumaladel ei langeks alla 90% pindalast** ning koridorides alla 70 % koridori keskmisest läbimõõdust;
- **vältida negatiivse keskkonnamõjuga, kõrge keskkonnariskiga ning teiste tööstus- ja infrastruktuuriobjektide kavandamist rohelise võrgustiku alale.** Juhul, kui nende rajamine on möödapääsmatu, tuleb eriti hoolikalt valida rajatiste asukohta ning rakendada rohelise võrgustiku toimimiseks vajalikke leevendus- ja kompensatsioonimeetmeid;
- uute tehniliste rajatiste kavandamisel käsitleda konfliktikohti igal konkreetsel juhul eraldi. Seejuures analüüsida konflikti võimaliku mõju ulatust. Rohelise võrgustiku säilimiseks tuleb kavandada ja realiseerida vajalikud abinõud. Kui konflikti ärahoidmine osutub

võimatuks ja seetõttu võib kannatada oluliselt loodus, siis kavandatavat tegevust ei ole võimalik realiseerida.

Eelvalikuala nr 3 asub täielikult rohevõrgustiku tuumalal, kus viimastel aastatel on tehtud suures mahus maaparandustöid (sh raadamist) ja raieid ning lisandunud on dolokivikaevandus. Alal on lisaks gaasitrassile, kõrgepingeliinidele ja dolokivikaevandusele rajatud ruudukujuliselt iga 300-500 m järel kuivenduskraavid (foto), mille mõlemal küljel on tehtud raadamist ning iga kraavi kõrval on teed laiendatud. Maaparandustööd ei ole alal nr 3 veel lõpule jõudnud.

Palun vallavalitsusel selgitada:

- kuidas antud rohevõrgustiku tuumalal on võimalik säilitada võrgustiku terviklikkus ja sidusus ning vältida loodusalade killustamist?
- kui suur on tuuleparkide eelvalikualadega kattuvate tuumalade looduslike alade osatähtsus iga tuumala puhul (looduslikud *versus* inimtekkelised) nii hetkeseisuga kui ka pärast perspektiivsete tuuleparkide rajamist?

Samasisulise küsimuse saatsin Keskkonnaametile ja palusin selgitust eelvalikuala nr 3 näitel. Eelvalikuala nr 3 asub rohevõrgustiku tuumalal T9. Piirkonnas on viimastel aastatel tehtud rohkelt maaparandustöid ja hiljuti sai loa tuumala servas asuv Kobra dolokivikarjäär. KeA leidis, et antud teemaga peaks tegelema Kliimaministeerium, kuid viimane leiab, et küsimus on siiski KeA pädevusvaldkonnas.

Eelnevat arvestades leian, et:

- tuulepargi rajamisel ei ole tagatud negatiivsete keskkonnamõjude vältimine, samuti esineb kõrge keskkonnarisk, kuna rajatakse tööstus- ja taristuobjektid rohelse võrgustiku alale;
- looduskeskkond kõnealusel tuumalal on juba oluliselt kannatanud läbi viimastel aastatel tehtud raieid ja maaparandustööde. Tuulepargi rajamine süvendab konflikti loodusega veelgi, mistõttu võib looduskeskkond oluliselt kahjustuda ning seetõttu ei tohiks kavandatavat arendustegevust realiseerida.

b. Rohetuumala tasand

Juhin tähelepanu, et [Pärnu maakonna planeeringus](#), lk 62 on tabel, mis määrab roheline võrgustiku tasandid järgmiselt:

1. Riigi väikesed	- tuumala läbimõõt 5-25 km (T7 / K7)
2. Maakonna suured	- tuumala läbimõõt 3-5 km (T8 / K8)
3. Maakonna väikesed	- tuumala läbimõõt 1-2 km (T9 / K9)

Eelvalikualal nr 3 tuumala tähis on T9, kuid KSH põhjal on selle suurus ca 4x4 km (1644 ha). Kas siinkohal on tehtud maakonnaplaneeringus viga ning tegemist peaks olema maakonna suure tuumalaga?

Missuguse määruse või seaduse alusel on KSH-s leitud looduslike alade osakaal rohetuumalal?

c. Rohetuumalade killustatus

KSH lk 70 kohaselt peavad tuulikud paiknema üksteisest teataval kaugusel (vahemaa sõltub rajatavate tuulikute parameetritest), mis tähendab, et tuulepargi väljaehitamisel moodustub vaadeldavasse asukohta üsna suur teede võrgustik, mis killustab rohevõrgustikku. Seega rohevõrgustiku tuumalasid, mida on juba niigi killustatud, kahjustatakse veelgi.

Ka Pärnu maakonnaplaneeringu Lisa 6 annab järgmise selgituse: „Kuna tuulikud peavad paiknema üksteisest eemal teatud kaugusel (vahemaa sõltub rajatavate tuulikute parameetritest), tähendab see seda, et tuulepargi väljaehitamisel moodustub vaadeldavasse asukohta üsna suur teede võrgustik, mis killustab rohevõrgustikku“

Mis tähendab, et hoolimata parimast kavatsusest ja tuulikute vahekaugusest vähemalt 500 meetrit killustab seesugune lahendus rohevõrgustikku veelgi.

Juhin tähelepanu Riigikohtu lahendile 3-20-1310, milles märgitakse: „Seejuures on siiski oluline arvestada vajadust tagada rohevõrgustiku kui terviku toimimine. Kõrgema tasandi planeeringuga terviklikult kujundatud rohevõrgustiku tõhusust ei tohi ohtu seada selle tükikhaaval muutmisega DP tasandi, st väiksemale alale fookuseeritud otsustega. Tulenevalt keskkonna säästmise põhimõttest ja igaühe kohustusest (põhiseaduse §-d 5 ja 53) peab rohevõrgustiku ebasoodne mõjutamine olema proportsionaalne taotletava eesmärgi suhtes.“

Kuidas tagab vallavalitsus rohetuumalade terviklikkuse, funktsionaalsuse ja sidususe säilimise?

d. Riigikohtu seisukoht rohevõrgustiku puhveralade haldamise kohta uute arenduste planeerimisel

Riigikohus on lahendis 3-21-125 osutanud: „Uute arenduste kavandamisel on oluline hinnata nii üksikute, puhveralasid tükikaupa vähendavate arenduste mõju rohevõrgustiku toimimisele eraldi kui ka erinevate, juba ellu viidud või kehtivate haldusaktidega kavandatud arenduste koosmõju võrgustikule kui tervikule. Selle tõttu, et DP ala paikneb rohevõrgustiku puhveralal, tuli vastustajal seega esmalt välja selgitada, kas ja mil määral mõjutab kavandatav tegevus rohevõrgustiku toimimist. Seda nii eraldivõetuna kui ka koosmõjus teiste valla territooriumil rohevõrgustiku toimimisele survet avaldavate arengutega.“

Praegusel juhul ei võeta Põhja-Pärnumaa valla tuuleenergeetika eriplaneeringus arvesse koosmõju muude käimasolevate planeeringutega, nagu Rail Balticu planeering, sellest

tulenev Rapla ja Pärnu maakonna maavarade teemaplaneering, samuti Pärnu jõe teemaplaneering ning Rahnoja ja Vihtra tuuleparkide detailplaneering.

Kuidas tagab vallavalitsus erinevate samaaegsete planeeringute koosmõju adekvaatse hindamise ja arvessevõtmise rohevõrgustiku puhul?

10. KSH ebamäärasus

Mitmel korral mainitakse Põhja-Pärnumaa koostatavat ÜP-d ning soovitakse võimalusel sellest lähtuda (lk 22, 77, 82, 155, 168).

Lk 62 leitakse aga, et kuna ÜP võib oluliselt muutuda, siis tuleks rohevõrgustiku analüüsimisel arvesse võtta maakonnaplaneeringut.

Ei ole võimalik oma äranägemise järgi laveerida kehtivate ning alles koostamisel olevate dokumentide vahel ning neid suvaliselt kombineerida soovitud tulemuse saavutamiseks.

Kuidas tagab vallavalitsus eriplaneeringu koostamisel lähtumise ühtsetest alustest ja seaduse järgi kehtivatest dokumentidest?

11. Nõuded tuulepargile

Tuulepargi arenduse puhul kehtib vaid 40 dB nõue mürale.

Puuduvad nõuded varjutusele, madalsageduslikule mürale, sh infrahelile, samuti valgusreostusele, sh öisele valgusreostusele.

Kuna Eestis puuduvad varjutuse ja valgusreostuse normid, siis tuleb lähtuda eeldusest, et tuuliku labade varjutus elamualal ja valgusreostus ei ole aktsepteeritav (siin peab kehtima nulltolerants). Lähtuda tuleb ettevaatuse põhimõttest, millist põhimõtet on korduvalt toonitanud ka Riigikohus. Kuna tegemist on regulaarsete ja monotoonsete nähtustega, siis on need olemuselt häirivad. Eriplaneeringu koostaja ei saa siinkohal peituda ühegi "pseudonormi" taha. Normtasemete puudumisel ei saa peale sundida häirivat ning kinnisasja kasutamist oluliselt kahjustavat varjutust, madalsageduslikku müra ja öist vilkumist. (Asjaõigusseadus §143).

Samuti, nagu juba eespool mainitud, piirab arendaja 1 km raadiuses asuva kinnisvara omanikke, võttes neilt võimaluse oma maad kasutada oma äranägemise järgi. Antud piirang on kirjas KSH lk 12, kus viidatakse keskkonnaministri 16.12.2016 määruse nr 71 lisale 1, kuid lisas 1 (Müra normtasemed) ei ole piirangud, vaid selgitatakse müra normtasemete määrasid. Küll aga märgib [Välisõhus leviva müra normtasemed ja mürataseme mõõtmise, määramise ja hindamise meetodid](#) (vastu võetud 16.12.2016 nr 71) § 5 "Uue planeeringuga ala" järgmist: "Uue planeeringuga ala käesoleva määruse tähenduses on uue planeeringuga kavandatud uus müratundlik ala."

Antud elamud, mis jäävad 1 km kaugusele tuuleenergeetika arendusalast, kuid mille krundid (elamumaa) ulatuvad lähemale kui 1 km, ei ole uued planeeringuga alad, seega peaks vahemaa tuulepargi ja elamumaa (krundi) piiri vahel olema vähemalt 1 km.

Kuidas tagab vallavalitsus tuulepargi mõjualasse jäävate kinnistute omanike seadusjärgsete õiguste kaitse?

12. Müra, sh kumulatiivne müra

Leian, et müra, sh kumulatiivset müra ei ole KSH-s hinnatud adekvaatselt.

KSHs märgitakse korduvalt, et mitme elamu juures võib tuulepargist lähtuv müra ületada lubatud sihtväärtust 40 dB.

Müra kohta on Riigikohus lahendis 3-3-1-17-14 märkinud: „Kolleegium peab üldteada asjaoluks, et kauakestev tugev soovimatu heli võib mõjutada inimese psühholoogilist heaolu ja selle kaudu tervist. Müra võib tekitada stressi ja agressiivsust ning häirida isiku põhiõigustega kaitstud tegevusi. Müra mõju isikule on individuaalne, sõltudes kuulumistajust, kultuuritaustast, tervislikust seisundist, helis sisalduvast informatsioonist, ümbritsevast keskkonnast ja teistest teguritest.“

Lahendis 3-3-1-88-15 on Riigikohus seisukohal: „Kaebajal säiliks küll ka vaidlustatud detailplaneeringu jõussejätmisel võimalus nõuda müranormatiividest kinnipidamist, kuid müranormatiivide rikkumise tõendamine võib osutuda keeruliseks. Samuti on ebamõislik elektrituulik esmalt valmis ehitada ning asuda alles pärast seda tegelema müraküsimuse lahendamisega. Seepärast rikub kaebaja õigusi juba vaidlustatud detailplaneering, mitte alles hilisem tegevus selle elluviimisel.“

Lahendis 3-20-2273 märgib Riigikohus: „Vaatomata sellele, et AÕKS § 56 lg 2 p 2 kohaselt on müra sihtväärtus suurim lubatud müratase uute üldplaneeringutega aladel, ei tähenda see, et muudel aladel oleks müra sihtväärtus kaalumisel asjakohatu. PlanS § 8 järgi tuleb planeerimismenetluses olemasolevaid keskkonnaväärtusi põhimõtteliselt säilitada. Ruumilisel planeerimisel ei tule lähtuda üksnes õigusnormidega seatud piiridest, vaid leida optimaalne tasakaal kõigi puudutatud isikute huvide vahel (RKHKo 3-3-1-88-15, p 25). Müraolukorra olulist halvendamist tuleb järelikult püüda vältida ka allpool müra piirväärtust, kui see on mõistlikult võimalik (vt ka keskkonnaseadustiku üldosa seaduse § 14). Müra sihtväärtused on kehtestatud terviseriskide ennetamiseks. Risk ei sõltu seejuures asjaolust, kas tegemist on uue üldplaneeringu alaga või muu alaga. Seega ei saa siht- ja piirväärtuse vahele jäävat müra ka väljaspool uute üldplaneeringutega alasid lugeda inimese tervise seisukohast ebaoluliseks. Väljaspool AÕKS § 56 lg 2 p-s 2 nimetatud alasid tuleb haldusorganitel müra sihtväärtust arvestada avalikku huvi väljendava eesmärgina koos muude oluliste asjaolude ja huvidega (HMS § 4 lg 2, PlanS § 10 lg 1). Eelnevast tulenevalt ei ole väljaspool uute üldplaneeringutega alasid uute müraallikate kavandamisel müra sihtväärtusest lähtumine välistatud. Sihtväärtus on oluline ja seda tuleb kaalumisel arvesse võtta, kui olemasolev müraolukord võib uue müraallika lisandumise tõttu inimese jaoks tajutaval määral halveneda.“

Riigikohus jätkab samas lahendis: „Kuigi praegusel juhul tuleb müra normtasemena kohaldada piirväärtust, ei takista see kohalikul omavalitsusel kaitsta piirkonna elanike tervist mõjusamalt kui hädavajalik. AÕKS § 56 sätestab maksimaalsed normtasemed, millest intensiivsema müraallika kavandamist ei tohi planeeringu kehtestaja lubada. Müranormid loovad ümbruskonna elanikele subjektiivse avaliku õiguse ülenormatiivse müra tõrjumiseks (RKHKo 3-3-1-15-16, p 15). Maksimaalsest normtasemest allpool seevastu ei ole arendajal piiramatut õigust müra tekitada, vaid neis tingimustes on planeeringu kehtestajal planeerimisdiskretsioonist tulenev ulatuslik otsustusruum. Arendaja ei saa normtaseme piires talle meelepärast planeeringulahendust dikteerida (vt RKHKm 3-17-643/15, p 14). Seadusega määratud otsustusruumi välistesse piiridesse jäävates olukordades peab planeerimistegevuse korraldaja tasakaalustama erinevaid huve, sealhulgas avalikke huve ja väärtusi (PlanS § 1 lg 1, § 10 lg 1). Olemasolevat elukeskkonna väärtust tuleb vähemalt säilitada ning võimaluse korral püüda seda parandada (PlanS § 8 ja § 12 lg 2).“

Lisaks osutab Riigikohus samas lahendis: „Ettevõtlusvabadus ei anna alust eeldada, et kohalik omavalitsus muudab maa kasutustingimusi ettevõtluse arendamise huvides, kuid kohalike elanike elukeskkonna arvel.“

Ja veel samast lahendist: „Samuti on vastustaja põhjendanud, et avalikud huvid ei õigusta elanikele kaasnevate riivete talumist. Seega on vastustaja avalikke ehk taastuvenergia

tootmisega seotud huvisid arvestanud, kuid pidanud neid huvisid elanikele kaasnevate riivetega võrreldes ebasproportsionaalseteks.“

Kuidas tagab vallavalitsus müra, sh kumulatiivse müra võimalikult adekvaatse modelleerimise ja hindamise ning Riigikohtu loodud pretsedendiõiguse järgimise?

13. Kumulatiivsed mõjud

“[Keskonnaameti Maismaa tuuleparkide soovitusel](#) (2021) lk 6 kirjutab järgmist: “Vältimaks ohustatud või kaitsealuste liikide populatsioonide kahjustamist, tuleks tuuleparkide kumulatiivseid mõjude ulatus selgitada välja enne tuuleparkide arendamise järgmist lainet, kusjuures uuringute üheks väljakutseks peaks olema mitte keskenduda vaid mõjudele, mis ilmneb, kui lisada maastikku üha enam tuulikuparke, vaid võtta arvesse teisi inim mõjusid, sh muutusi maakasutuses ja teisi arendusi.

Juhul, kui tuuleparkide asukoha valiku faasis (näiteks maakonnaplaneeringu või üldplaneeringu etapis) ei ole võimalik viia läbi tuuleparkidega seotud elustiku uuringuid ja kumulatiivsete mõjude hinnanguid, tuleks lähtuda ettevaatusprintsibist ning vältida suure hulga tuulikuparke kavandamist olulisematesse loodusmaastikesse (rohevõrgustiku riikliku tähtsusega tuumaladesse), kus tuulikupargid võivad lisaks ebasoodsale mõjule tuulepargi alal ning selle lähiümbruses kahjustada ka erinevate kaitstavate alade ja ohustatud liikide elupaikade sidusust. Näiteks on ka Eesti Ornitoloogiaühing esitanud ettevaatusprintsibist lähtuva seisukoha, et tuulepargid on metsaelustikku, sh metsist, oluliselt kahjustavad objektid ja tuuleparkide rajamine metsamaadele peab olema kõikjal keelatud.”

Eriplaneeringu KSHs ei ole mainitud soovitusi arvesse võetud. Puuduvad uuringud kumulatiivsete (sh kaevanduste) mõjude kohta.

Vastavalt keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse (KeHJS) § 40 lõike 4 punktile 6 peab keskkonnamõju strateegilise hindamise aruanne sisaldama hinnangut eeldatavalt olulise vahetu, kaudse, kumulatiivse, sünergilise, lühi- ja pikaajalise, soodsa ja ebasoodsa mõju kohta keskkonnale, sealhulgas bioloogilisele mitmekesisusele, populatsioonidele, taimedele, loomadele.

Muu hulgas on Riigikohus viimastel aastatel teinud mitu fundamentaalset otsust kumulatiivsete mõjude hindamise teemal.

Kuidas tagab vallavalitsus tuuleenergeetika eriplaneeringuga kaasnevate mõjude kumulatiivse hindamise, sh seostatult muude samaaegsete planeeringutega?

14. Elamu ja maatulundusmaa

Eelvalikualal nr 3 paikneb 2,49 ha maatulundusmaa millel on ehitisregistri alusel elamu, laut-kuur-saun, kelder, küün, pumbamaja, garaaž (katastriüksus: 93002:003:0051). Eelvalikualal nr 5 on ca 6,41 ha maatulundusmaa (katastriüksus 92901:001:0022). Võimalik, et elamumaid on tuuleenergeetika eelvalikualadel rohkemgi.

[Pärnu maakonna tuuleenergeetika teemaplaneeringu seletuskiri](#) lk 12 määrab tuulepargist ebasobiva ala kriteeriumiks elamust 1000 m. Sama mõtet on toetatud vallale saadetud Terviseameti 25.10.2021 kirjas Põhja-Pärnumaa vallale.

Tuuleenergeetika teemaplaneeringu seletuskiri sätestab peatükis 3.3.1 (Tuuleenergeetika arendamise põhimõtted) (punkt 18): “3) tuulikupargi rajamiseks on andnud kirjaliku nõusoleku kõik puhveralasse jäävate elamumaade omanikud. Selleks, et oleksid kaitstud ka need isikud, kes soovivad oma kinnistuid tulevikus hoonestada, tuleb nõusoleku küsimist laiendada ka neile

isikutele, kellele kuuluvad kinnistud on hetkel hoonestamata, kuid kellel selleks on seaduse järgi tulevikus võimalus.”

KSH lk 128 mainitakse, et eluhoonete puhver on 1 km.

Kuidas tagab vallavalitsus eelvalikualas nr 3 asuva elamu paiknemiskohaks oleva kinnistu välispiiridest vähemalt 1 km raadiusega puhvertsooni moodustamise?

15. Gaasitrass

Eelvalikualasid nr 3 ja 5 läbib Vireši - Tallinn D55 D-kategooria ülekandetorustik, mille puhul ei ole rakendatud kaitsevööndit ega puhvertsooni.

D-kategooria gaasitorustiku kaitsevöönd on 10 m torustiku keskjoonest. Gaasitorustiku ja tuuliku vahekaugus mastist on 1,5 kordne masti kõrgus (eriplaneeringuga kavandatakse kuni 290 meetri kõrguseid tuulikuid). Tegemist on gaasitorustiku omaniku ehk Eleringi määratud puhvertsoonidega.

Kuidas tagab vallavalitsus gaasitrassi kaitsevööndi ja puhvertsooni rakendamise?

16. KSH täpsusaste

KSH lk 30 kirjutab: “Keskkonnamõju strateegiline hindamine on viidud läbi täpsusastmes, mis on eriplaneeringu asukohavaliku etapis võimalik ja asjakohane.”

Leian, et see väide on vale.

Sarnases olukorras on Riigikohus teinud lahendi [3-18-529](#) (Rail Baltic), mis on iseenesest märgiline ja mida tuleb käsitleda täismahus. Riigikohtu seisukoht on, et trassikoridore (meie puhul tuuleparkide eelvalikualasid) ei saa välja valida, kui ei ole tehtud kõik igakülgsed ja detailsed uuringud, sh kumulatiivsete mõjude uuringud, seda ka kõikide alternatiivsete võimalike asukohtade puhul. Samamoodi ei saa lünklike uuringute põhjal kehtestada Põhja-Pärnumaa vallas tuuleparkide eelvalikualasid.

Kuidas tagab vallavalitsus eriplaneeringu asukohavaliku etapis mõjude hindamisel sellise täpsusastme, mis võimaldab kujundada igakülgsse veendumuse, et väljavalitud alad on tuuleparkide rajamiseks täielikult sobivad?

17. Kinnisvara väärtuse vähenemine

“Uuringute põhjal võib tuuleparkide rajamisel olla kinnisvara väärtusele negatiivne mõju. Kinnisvara väärtusele avalduv mõju on suuresti seotud tuulikute nähtavusega, mistõttu on mõju puhul oluliseks elektrituulikute kõrgus, kaugus ning tuuliku ja vaatepunkti vaheline maakasutus, mis mõjutab tuuliku vaadeldavust.

Sunak & Madlener (2016) leidsid uurimistöös, et kinnisvara väärtus langes 9–14% võrra, kui avanevad vaated on tuulikute tugevasti mõjutatud. Kui vaadetele avanev mõju oli vähene, kinnisvara väärtuse vähenemist ei esinenud. Gibbons (2015) uuris tuulikute visuaalset mõju ja leidis, et kui tuulikud olid majapidamiste juurest nähtavad, siis oli kinnisvara väärtuse mõju 2 km kaugusel keskmiselt 5–6%, 4 km kaugusel 2% ning 8–14 km kaugusel vähenes mõju nullini, kuna kaugemal ei ole tuulikud nähtavad. Töös võrreldi tuulikute läheduses asuvaid majapidamisi, kus oli erinev tuulikute nähtavus, ning võrdlustulemustest selgus, et kinnisvara väärtusele avalduv mõju on seotud tuulikute nähtavusega.”

Elukeskkonna halvenemise tõttu langeb kinnisvara väärtus. Riigikohus on lahendis [3-20-2273/28](#) jõudnud järeldusele, et PlanS § 8 ja § 12 lg 2 (elukeskkonna parendamise

põhimõte ja otstarbeka, mõistliku ja säästliku maakasutuse põhimõte) tuleneb, et olemasoleva elukeskkonna väärtust tuleb vähemalt säilitada ning võimaluse korral püüda seda parandada.

Kuidas hoiab vallavalitsus ära tuuleparkide mõjualasse jäävate kinnistute väärtuse vähenemise?

18. Sekkumine Põhja-Pärnumaa üldplaneeringu koostamisse

KSH lk 159 on kirjas: “Üldplaneeringu koostamisel on soovitatav kaaluda energiamahuka ettevõtluse arendamiseks äri- ja tootmise maa-alade määramist kavandatavate tuuleparkide lähedusse (arvestades ca 6 km võrgutasuta otseliini rajamise võimalusega), nt olemasolevate tootmisalade lähedusse või varasemalt tootmistevõimeks kasutatud maa-aladele.”

Antud punktiga püüavad tuulepargiarendajad (kes eriplaneeringu tarvis sõlmitud viiepoolse töövõtulepingu sätete kohaselt sisuliselt juhivad planeerimisettevõtte Kobras OÜ tegevust) sekkuda Põhja-Pärnumaa üldplaneeringu koostamisse.

Kuidas tagab vallavalitsus valla üldplaneeringu koostamisel sõltumatuse tuulepargiarendajate huvidest?

19. Käsitlemata mõjud

Väga põgusalt (sisuliselt uurimata ja hindamata) on käsitletud mõju turismile, kultuuriväärtustele ja telekommunikatsioonile ning hinnatud tuuliku ümberkukkumise ohtu.

Võrreldes KSH 2023. aasta versiooni 2024. aasta versiooniga, on tabelist 13 ära kaotatud kaks pärandkultuuriobjekti eelvalikualal nr 5: Oskar Juro hauakoht ja Vaigutuslank.

Kuidas tagab vallavalitsus pärandkultuuriobjektide säilimise ja nende arvessevõtmise eriplaneeringus?

Kuidas väldib vallavalitsus kahjulikku mõju turismile ja telekommunikatsioonile (sh raadiosidele)?

20. Tee projekteerimise normid

Eestis lähtutakse tuulegeneraatori (elektrituuliku) ja avalikult kasutatava tee vähima vahekauguse määramisel kliimaministri 17.11.2023 määrusest nr 71 „Tee projekteerimise normid“.

Määruse kohaselt ei tohi elektrituulikud avalikult kasutatavatest teedest, sõltumata nende funktsioonist, liigist, klassist ja lubatud sõidukiirusest, paikneda lähemal kui $L = (H + 0,5D)$, kus L on tuuliku vähim kaugus teekatte servast meetrites, H on tuuliku masti kõrgus meetrites ja D on tuuliku rootori või tiiviku diameeter meetrites.

KSH lk 172 on kirjas: “Senikaua kuni määruses toodud valemit avalikult kasutatavate teede puhul rakendatakse, otsest ohtu inimeste eludele avalikult kasutatavatel teedel ei esine...”

Leian, et tegemist on ebaõige väitega ning kõnealused „Tee projekteerimise normid“ on ebaadekvaatsed.

Nimetatud määruse koostamisel on suuresti tuginetud Soomes tehtud uuringule, mis käsitleb võimalikku jäätumissagedust, nimelt Tammelini jt koostatud uuring aastast 2000. See uuring käsitleb aga üksnes kondensaadi jäätumist (“in-cloud icing”) ning tugineb empiirilisele valemile

jäätumistõenäosuse määramiseks, s.o tegemist on teoreetilise arvutusega, mis ei hõlma tavalise lumesaju, lörtsi jms nähtuste tagajärjel tekkivat jäätumist.

Näiteks, Saksamaal ja Austrias peab tuulik asuma üldkasutatavast teest sisuliselt 2x täiskõrguse kaugusel, täpsemalt: (masti kõrgus + tiiviku läbimõõt) x 1,5.

Kui tuulik asub teele lähemal, peab see olema varustatud jäätumisanduriga, mis peatab tuuliku töö jäätumisohu korral.

Eestis plaanitakse edaspidi paigaldada tuulikuid, mille labad on seest köetavad. See lahendus ei ole aga töökindel ning ei neutraliseeri jääpaiskumisohtu, nagu näitab hiljuti Põhja-Ameerikas tehtud uurimus.

Reaalingimustes tehtud vaatluste põhjal paiskub 3% jäätükkidest kaugemale kui tuuliku täiskõrgus.

Mõned allikad:

Bredesen, R. Ice throw from wind turbines Assessment and risk management. IEA Wind Task 19, Winterwind 2017. https://docs.wind-watch.org/ice_throw_from_wind_turbine_blades.pdf

Hui, H. The science behind frozen wind turbines – and how to keep them spinning through the winter. Iowa Capital Dispatch. <https://iowacapitaldispatch.com/2021/03/07/the-science-behind-frozen-wind-turbines-and-how-to-keep-them-spinning-through-the-winter/>

Gutachtliche Stellungnahme zur Risikobeurteilung Eisabwurf am Windenergieanlagen-Standort Madlitz. TÜV NORD EnSys GmbH & Co. KG. https://www.uvp-verbund.de/documents-ige-ng/igc_bb/4a82c00a-e7af-466e-b9ee-cd237bbd79e1/16.1.3.3%20Eiswurfgutachten.pdf

Seega on Eestis eespool nimetatud määrusega teadlikult võetud risk liiklejate tervisele ja elule. Teadaolevalt on kodanikud ja organisatsioonid juba varem juhtinud Kliimaministeeriumi tähelepanu kõnealusele probleemile (elektrituuliku ohutu kaugus teest).

Kuidas tagab vallavalitsus tuulepargialade juures avalikel teedel liiklejate ohutuse?

21. Põhimõtteline lahendus ja eelvalikuala nr 3 erandid

KSH lk 10: „Võttes arvesse eriplaneeringu keskkonnamõju strateegilise hindamise tulemusi on **projekteerimistingimustega võimalik edasi minna** alade nr 3, 9, 10 ja 11 puhul. Lähtudes kehtivatest õigusaktidest ja planeeringutest ning eriplaneeringu raames läbiviidud linnustiku ja nakkhiirte uuringute tulemustest on jõutud veendumusele, et antud aladele on tuuleparke (ptk-s 3.1 toodud tuulikute maksimaalse arvuga) põhimõtteliselt võimalik rajada. Puuduvad teadaolevad välistavad asjaolud projekteerimistingimustega jätkamiseks.“

Ala 3 puhul ei saa rääkida ka põhimõttelisest lahendusest, sest muu hulgas:

- ei ole arvestatud kõigi linnustikupuhvritega;
- on ala vahetus ümbruses tehtud viis väike-konnakotka püsielupaiga puhvertsooni erandit, s.o vähendatud pesade puhvertsoone raadiuseni 1 km (EELISE andmete põhjal peab väike-konnakotka puhvertsoon olema 2 km);

- alalt ja ala lähistelt on hiljuti leitud mitu kaitsealuse linnuliigi pesa (kanakull, väike-konnakotkas);
- alast ca 3 km kaugusele jääb must-toonekure elupaik, mille puhul on samuti vähendatud puhvertsooni (EELIS-e andmete põhjal must-toonekure puhvertsoon 4,8 km. Kusjuures väärtuseni 4,8 km on juba jõutud mõõndusi tehes - Eesti must-toonekure populatsiooni säilitamiseks oleks vajalik vähemalt 70% kodupiirkonna (7,5 km) välistamine tuuleparkidele ([2022 MLA](#) lk 86));
- alal ei ole arvestatud maatulundusmaaga, millel asub elamu, mille vahetusse lähedusse on kavandatud mitu tuulikut;
- ala läbib Vireši - Tallinn D55 D-kategooria gaasitrass, mille puhul ei ole arvestatud 1,5-kordsele mastikõrgusele vastavat puhvertsooni;
- ala asub 1,5 km kaugusel tiheasustusest (Vändra alev). Maakonnaplaneeringu kohaselt peab tuulepark jääma vähemalt 2 km kaugusele tiheasustusalast;
- ala asub rohevõrgustiku tuumalal, mille loodusliku ala osakaal on tuvastamata - sh on jäetud arvesse võtmata rohetuumalal asuv dolokivikarjäär ning muud inimtekkelised objektid.

Seega, eelvalikuala nr 3 moodustub enamjaolt erandite kaudu.

Leian, et tuuleenergeetikat ei tohi arendada pelgalt erandite najal (s.t looduskaitsealadest ja sotsiaalsetest teaduslikult põhjendatud piirangutest mööda hiilides), vaid seda peab tegema tasakaalustatult.

Kõigest eespool esitatust tulenevalt ning lähtudes ettevaatuspõhimõttest, tasakaalustatuse põhimõttest ja uurimisprintsibist, olen jõudnud vääramatule järeldusele, et projekteerimistingimustega ei ole võimalik eelvalikuala nr 3 puhul edasi minna, sest puudub igasugune veendumus, et eelvalikuala nr 3 on tuuleenergeetika arendamiseks sobiv.

Veelgi enam, arvestades kehtivaid õigusnorme ja Riigikohtu loodud pretsedendiõigust, on ülimalt tõenäoline, et Põhja-Pärnumaa valla tuuleenergeetika eriplaneeringus märgitud eelvalikuala nr 3 (Võidula) ei ole tuulepargi rajamiseks sobiv.

Sellest lähtuvalt teen ettepaneku lõplikult eemaldada eelvalikuala nr 3 kui võimalik tuulepargiala Põhja-Pärnumaa valla tuuleenergeetika eriplaneeringust, samuti koostatavast Põhja-Pärnumaa valla üldplaneeringust.

Lugupidamisega,
Maarja Maranik

1. Teavitamine ja kaasamine

Anname teada, et EP saadetakse III kooskõlastuse ja arvamuse küsimise ringile, kuhu kaasatakse kõik eelvalikualadest 3 km raadiusesse jäävaid kinnistute omanikke.

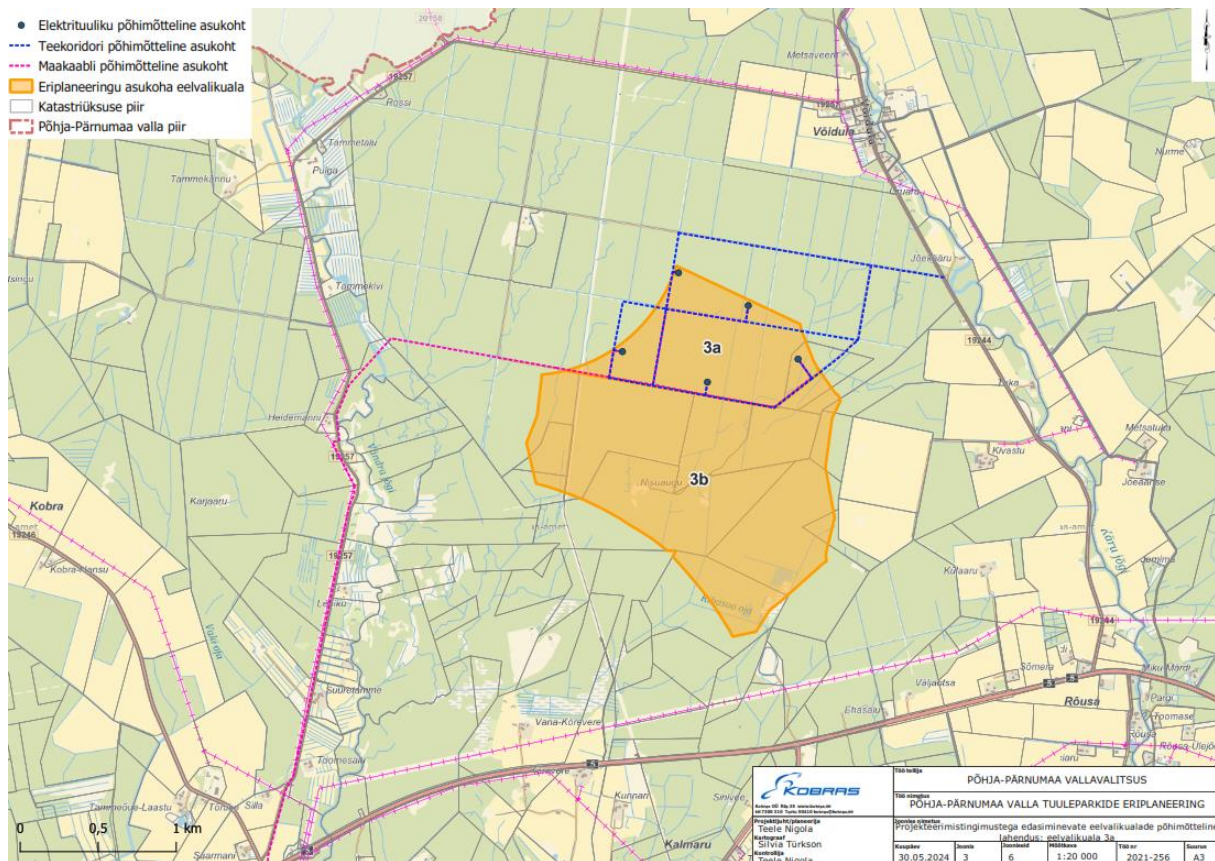
2. Nahkhiirte uuringud

Täpsustame, et seoses kooskõlastuse ja arvamuse küsimise käigus laekunud ettepanekutega täpsustatakse eelvalikuala nr 3 lahendust oluliselt. Esiteks väheneb eelvalikuala nr 3 seetõttu, et alast arvatakse välja Vändra tiheasustusala koos 2 km puhvriga. Ala lähedalt leitud uute väike-konnakotka ja kanakulli pesade tõttu väheneb ala samuti ning ala jagatakse kaheks: 3a ja 3b. Ala 3a puhul on võimalik jätkata projekteerimistingimustega ning ala 3b puhul jätkatakse detailse lahenduse koostamisega.

Selgitame, et vastavalt planeerimisseadusele võib detailse lahenduse koostamisest loobuda, kui puuduvad välistavad tegurid tuulepargi edasiseks kavandamiseks projekteerimistingimustega. See tähendab, et planeeringumenetluses läbi viidud uuringud võimaldavad järeldada, et leitud alal puuduvad eelkõige konfliktid inimasulate, tehnilise taristu ning keskkonnakaitsega tervikuna, ning on veendumus, et planeeringus tuuleenergia tootmiseks määratud alad sobivad selleks põhimõtteliselt. Seega projekteerimistingimuste edasimineku eelduseks ei ole põhjalike uuringute läbiviimine vaid eeldus, et välistavad tegurid puuduvad ning selleni võidakse jõuda ka asukoha eelvaliku etapis läbiviidavates uuringutes.

Kuigi asukoha eelvaliku etapis läbiviidud nahkhiire uuring ei katnud sügisrände tippaega, siis on võimalik negatiivset mõju nahkhiirtele välistada kasutades leevendusmeetmena tuuliku seiskamist nahkhiirte aktiivsuserioodil. Eriplaneeringusse on lisatud, et eelvalikualade nr 3a, 9, 10 ja 11 puhul, kus jätkatakse projekteerimistingimustega, tuleb rakendada nahkhiirte sügisrände ajal leevendava meetmena tuulikute seiskamist öösi. Tegemist on väga efektiivse leevendusmeetmega, sest kui tuulikud ei tööta, siis sisuliselt nahkhiirte kokkupõrkeohtu ei ole. Kuna nahkhiirte kaitseks on olemas efektiivsed leevendusmeetmed, siis ei ole asukoha eelvaliku etapis läbiviidud nahkhiire uuringu kestvus välistavaks teguriks, et mitte jätkata projekteerimistingimustega.

Selgitame, et et sügisränne, mida Keskkonnaamet on mõelnud, on kindel ajavahemik, millal tuulikud peavad olema peatatud, mitte sensoripõhine tuvastus.

3. Linnustik

a) Eriplaneeringus, täpsemalt KSH-s, ei ole lähtutud Üle-eestilise maismaalinnustiku analüüsi puhvertsoonidest.

Selgitame, et üle-eestilise maismaalinnustiku analüüsi puhul on tegemist soovitusliku dokumendiga ehk dokumendis toodud puhvertsoonid ei ole kohustuslikud. Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku etapis läbiviidud linnustiku analüüs on suurema täpsusastmega, kui üle-eestiline maismaalinnustiku analüüs, seega on õige lähtuda ennekõike eriplaneeringu raames läbiviidud linnustiku uuringust. Oluline on rõhutada, et üle-eestilise maismaalinnustiku analüüsis toodud puhvertsoonid ei välista tuulikute rajamist, kui on olemas täpsemad linnustiku uuringud, mis näitavad, et tuuliku rajamine puhvertsooni on võimalik. Antud asjaoluga on Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide asukoha eelvaliku etapis arvestatud ning igal pool, kus eelvalikualadel on puhvertsoonidega kattuvus, on eriplaneeringu aruandes ettenähtud ka detailsemate uuringute läbiviimise kohustus (EP ptk 3.3.10 tabel 2).

Kõikide eriplaneeringu asukoha eelvalikualade puhul, kus jätkatakse projekteerimistingimustega ning kus tuulikute põhimõttelised asukohad on vajalik paika panna juba asukoha eelvaliku etapis, seal on täpsustavad linnustiku uuringud juba läbi viidud, nende tulemustega asukoha eelvaliku etapis arvestatud ning uuringu aruanded Keskkonnaametiga kooskõlastatud. Seetõttu on eelvalikualade 3a, 9, 10 ja 11 puhul võimalik projekteerimistingimustega edasi minna. Nende alade puhul, kus jätkatakse detailse lahendusega, jätkub eriplaneeringu menetlusprotsess KSH II etapi koostamisega.

Eriplaneeringu asukoha eelvaliku etapis on arvestatud üle-eestilise maismaalinnustiku analüüsiga. Üle-eestilist maismaalinnustiku analüüsi on käsitletud ptk-s 4.4.1.4 ning üle-eestilise maismaalinnustiku puhvreid on arvesse võetud ptk-s 3.3.10 tabelis 2.

b) Must-toonekurg ja eelvalikuala nr 3

Üle-eestilise maismaalinnustiku analüüsi alusel on must-toonekure tsoon 1 pesast 4,8 km ringikujuline puhver. Eelvalikuala nr 3 jäi osaliselt must-toonekure tsooni 1, kus viidi 2023. aastal läbi erinevad uuringud, sh sh olid eksperdil kasutada saatjatega varustatud must-toonekurgede GPS-asukohaandmed. 2023. aastal läbiviidud täpsustatud linnustiku uuringust leiti, et eelvalikualale nr 3 lähemale kui 5 km must-toonekurg ei pesitse, lähim asustatud pesa leiti 2023. aastal 9 km kauguselt. Must-toonekurele negatiivsete mõjude leevendamiseks rakendati esmatähtsatele toitumisaladele (Käru jõgi ja Vändra jõgi) 1 km puhvrit. Linnueksperdi hinnangul on antud puhver piisav, et negatiivset mõju leevendada. Tegemist on eksperdi poolt antud hinnanguga.

c) Puhvertsoonide erandid

Selgitame, et EELIS-e kaardikiht „EOÜ maismaalinnustiku erisused“ on, nagu EP KSH-s kirjas, valminud Keskkonnaameti ja Kotkaklubi koostöös. Kotkaklubi on üks üle-eestilise maismaalinnustiku analüüsi autoritest (lisaks Eesti Ornitoloogiaühingule).

Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku raames läbi viidud linnustiku uuring (Xenus OÜ, 2022) viidi läbi enne kui valmis üle-eestiline maismaalinnustiku analüüs. Samas on üle-eestilist maismaalinnustiku analüüsi EP koostamisel tagantjärgi samuti arvesse võetud ja sellest tulenevalt viidatakse EP KSH aruandes erinevatele allikadokumentidele. Oluline on teadvustada, et mõlemate töödega on EP koostamisel arvestatud.

Väike-konnakotka pesadega on eriplaneeringu lahenduses arvestatud järgmiselt: pesast 1 km puhver on eelvalikualadest välistatud, kuid pesast 2 km raadiuse ulatuses tuleb läbi viia täpsustavad elupaigauuringud. Seega sisuliselt on 2 km puhvriga arvestatud, kuid on antud paindlikum lahendus uuringute läbiviimiseks. Väike-konnakotka kodupiirkonna 2 km puhver tuleneb ennekõike üle-eestilisest maismaalinnustiku analüüsist (Eesti Ornitoloogiaühing ja Kotkaklubi, 2022), kuid oluline on tähelepanu pöörata sellele, et analüüsis on toodud ka erandid kus 2 km puhvrissi võib tuulikuid rajada, üheks erandiks on see, kui konkreetsed elupaigakasutuse uuringud annavad vastupidise tulemuse ehk tõestavad, et lind ei kasuta samasuguse intensiivsusega tervet kodupiirkonda. Põhjuseks on see, et sellise ringikujulise puhvri rakendamine ümber kaitstavate linnuliikiide pesade ei ole teadaolevalt absoluutne tõde. Ennekõike oleneb kotka lennutrajektoor sellest, kus ta käib toitumas ning see ei pruugi toimuda ühtlaselt ümber pesa piirkonna, vaid see võib toimuda ka ainult konkreetselt ühes suunas või käib isend toitumas hoopiski kaugematel aladel, seetõttu on põhjendatud täpsustavate elupaigauuringute läbiviimine enne alade täielikku välistamist.

d) Üle-eestilise maismaalinnustiku analüüsi kaitstavate liikide arv võrreldes KSH-ga

Juhime tähelepanu, et EP KSH aruande ptk-s 4.4.1.4 on selgitatud, kuidas on EP-s üle-eestilise maismaalinnustiku analüüsiga arvestatud: „Detailse lahenduse või ehitusprojekti koostamise etapis tuleb täpsustavad elupaigauuringud läbi viia nende lindude osas, kelle 1 ja 2 tsoonid kattuvad eriplaneeringu asukoha eelvalikualadega. Juhul kui eriplaneeringu raames tellitud linnustiku uuringu põhjal on juba vaadeldava linna osas ette nähtud kas elupaigauuringu, peatuskohtade liikumisteede uuringu või/ja eksperdi hinnangu elupaiga taastasustamise tõenäosuse kohta läbi viimine, siis sellest piisab.

Eriplaneeringu linnustiku uuring näeb ette teatud aladel peatuskohtade ja liikumisteede uuringu läbiviimist. Tuginedes maismaalinnustiku analüüsile tuleb nimetatud uuring läbi viia ka nendel aladel, mis kattuvad maismaalinnustiku analüüsis sookure, suur-laukhane ja väikeluige tsoonidega 2.“. Seda põhimõtet rakendades on koostatud ptk 3.3.10 tabel 2, kus on toodud ka need linnuliigid, mille üle-eestilise maismaalinnustiku analüüsi tsoon 1 ja 2 kattuvad eelvalikualadega.

e) Ebasobivad (punased alad)

Selgitame, et kuigi EP asukoha eelvaliku etapis läbiviidud linnustiku uuringus on punaste alade kohta öeldud, et need on tõenäoliselt ebasobivad, siis ei ole linnustiku uuringus antud sisendit, et antud asukohtadesse ei tohiks tuulikuid rajada. Juhul, kui punased alad on jäänud eelvalikualadena sisse, siis nende osas peab kindlasti läbi viima täpsustatud uuringuid. Eriplaneeringu koostamise raames sai sellel teemal räägitud linnustiku uuringu koostajatega ning leiti, et kuna uuring otseselt ei välista punased alad, siis on see arendaja risk punaseid alasid edasi uurida.

f) Uuringu metoodika muutus uuringu perioodi jooksul

Tegemist on õige tähelepanekuga. Esialgselt oli haudelinnustiku analüüs vaja läbi viia kõikidel arendusaladel ja neist 600 m ulatuses. Antud ulatust täpsustati, kui valmis üle-eestiline maismaalinnustiku analüüs, kus nähakse ette, et haudelinnustiku analüüs on vajalik läbi viia arendusaladest 500 m ulatuses. Segaduse vältimiseks metoodikad ühtlustati tuginedes üle-eestilisele maismaalinnustiku analüüsile.

g) KSH peab tagama veendumuse, et eelvalikualal ei leidu registreerimata (kaitsealuste liikide) linnupesi

Selgitame, et igasuguse planeerimistegevuse läbiviimisel on kohustulik lähtuda riiklikust andmebaasist EELIS. Seda, et EELIS-e andmebaas ei ole täielik ning, et info kaitsealuste liikide kohta on ajas ja ruumis muutuv on midagi millega tuleb alati arvestada. Eriplaneeringu tingimustes on kirja, et kõikidel eelvalikualadel ja nendest 500 m ulatuses tuleb läbi viia haudelinnustiku inventuur. Antud uuringu eesmärgiks ongi kõikide kaitsealuste linnuliikide leviku ja arvukuse registreerimine, seega saab väita, et kõikide kaitsealuste linnuliikidega, ka need, mis on hetkel registreerimata, arvestatakse.

Täpsustame, et kõikide uute kaitsealuste linnuliikide pesadega on jooksvalt eriplaneeringu lahenduses arvestatud. Eriplaneeringu lahenduse käigus on ümber tehtud eelvalikuala nr 3 ja 5 piire vastavalt uutele leitud kaitsealuste linnuliikide pesadele.

h) Rändlindude uuring on tegemata

Selgitame, et eelvalikualal nr 3 on läbi viidud maismaalinnustiku analüüsis kirjeldatud punktvaatluste uuring, mis kvalifitseerubki rändeuuringu alla. Vastav uuring on arendaja tellimusel eelvalikualal nr 3 läbi viidud, kuigi seda ei olnud KSH kohaselt nõutud.

4. Elamu kaugus arendusalast (tuulepargist) 1 km

Selgitame, et EP eelvalikualade kujundamisel on elamumaadega arvestatud. Eelvalikualade 1 km raadiusesse jäävad ennekõike maatulundusmaad (lähtutud on katastriüksuste sihtotstarvetest). Maatulundusmaa sihtotstarve ei anna maaomanikule õigustatud ootust sinna elamut rajada, kui seda piirab mingi muu õigusakt või planeering, kuna maatulundusmaa sihtotstarve näeb ette, et maad kasutatakse ennekõike põllumajanduse või metsamajanduse eesmärgil. Eriplaneeringus seatud tingimus ei piira ühegi olemasoleva elamumaa (antud juhul on mõeldud katastriüksust, millel on elamumaa sihtotstarve) väljaarendamist. Koostatava Põhja-Pärnumaa valla üldplaneeringu järgi ei näidata hajaasutuses elamumaa maakasutuse juhtotstarvet. EP eelvalikualad jäävad kõik hajaasutusse.

5. Tuuliku asukoht ja ohutusnõuded eelvalikuala piires

Tuulikute müra modelleerimisel lähtutakse sellest, mis müra tekitab tuuliku generaator, mis asub tuuliku masti otsas. Tiiviku poolt tekitatud müra häiring on oluliselt väiksem sellest mürast,

mida tekitab tuuliku generaator. Samuti on vajalik täheldada, et müra modelleerimisprogrammis ei ole võimalik arvesse võtta tuuliku tiiviku poolt tekitatud müra. See on üks põhjustest, miks müra modelleerimisel lähtutakse ebasoodsatest olukordadest, et mitte tuuliku poolt tekitatud müra alahinnata, nt lähtutakse kõrgemast tuuliku müra emissioonist (106 dB asemel 108 dB) ning ei arvestata müra takistavate objektidega jne.

Selgitame, et eriplaneeringu koostamisel on võimalus määrata, kas tuuliku labad võivad ulatuda üle eelvalikuala piiri või mitte. Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringus lubatakse tuuliku labadel ulatuda üle eelvalikuala piiri, et võimaldada planeeringulahenduses paindlikust.

Selgitame, et kinnistu väärtuse langus tuuliku paigaldamisel ei ole kindel. Kinnistu turuväärtus oleneb mitmetest asjaoludest.

6. Vastuolud Pärnu Maakonna planeeringu muutmise ettepanekus

a) Täpsustame, et Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu lahendust on korrigeeritud ning kõik tiheasustusalad arvestatakse 2 km puhvriga eelvalikualadest välja. Maakonnaplaneeringu muutmise ettepanek sellel teemal EP aruandest eemaldatakse.

Selgitame, et müra modelleerimisel on arvestatud tuulikute poolt tekitatud müraga ja kumulatiivse müra osas on arvestatud teiste planeeringutega, kus kavandatakse tuulikuid. Müra modelleerimine viidi läbi selliselt, et müra oleks n-ö ülehinnatud. Näiteks ei arvestatud modelleerimisel müra takistavate objektidega (nagu hooned ja mets), müraleviku puhul arvestati maksimaalselt soodustava pärituulega igas suunas ning arvestati mõnevõrra suuremat tuulikute müra emissiooni kui reaalsuses. Reaalselt igapäevaselt avalduvad tuulikute põhjustatavad müratasemed on seega modelleeringu tulemustest eeldatavalt madalamad.

b) Palun vaadake eespool olevat vastust punkt 3 alaküsimusele e.

c) Selgitame, et eriplaneeringu asukoha eelvaliku peavad kooskõlastama asjakohased riigiasutused (Keskkonnaamet, Terviseamet jne). Samuti ei saa eriplaneeringu asukoha eelvalikut kehtestada enne, kui selle on heakskiitnud Regionaal- ja Põllumajandusministeerium. Eriplaneering ei saa asjakohastelt riigiasutustelt kooskõlastust ega Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumilt heakskiitu, kui nende valitsemise valdkonnas olevaid teemasid on käsitletud ebapiisavalt või ebakorrektelt.

7. Vastuolu Põhja-Pärnumaa KOV EP asukoha eelvaliku otsuse eelnõuga

Selgitame, et Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu koostamisel on arvestatud nii koostatavat Põhja-Pärnumaa valla üldplaneeringut kui ka Pärnu maakonnaplaneeringut 2030+. Eriplaneeringu seletuskirja ptk-s 3.5 „Pärnu maakonnaplaneeringu 2030+ muutmise ettepanek“ on tehtud ettepanek maakonnaplaneeringu muutmiseks.

8. Joonistel on nii projektijuht/planeerija kui ka kontrollija üks ja sama isik

Selgitame, et see ei ole keelatud.

9. Rohevõrgustik

a. Selgitame, et mõju rohevõrgustikule on hinnatud KSH ptk-s 4.4.3 „Mõju taimedele, loomadele, bioloogilisele mitmekesisusele ja rohevõrgustik“. EP aruannet on täiendatud ptk-ga 7.1 „Rohevõrgustik“, kus on üksikasjalikult hinnatud mõju rohevõrgustikule nende eelvalikualade realiseerumisel, kus jätkatakse projekteerimistingimustega.

KSH on jõutud järeldusele, et eelvalikualade 3a ja 3b realiseerumisel on rohevõrgustiku tugialal looduslike alade osakaal 90% tagatud, vastavalt MP-s ettenähtud tingimusele. Samuti, kuna tuulikud paigutatakse teineteisest ca 500 m kaugusele, siis ei ole raskendatud tugialal liikide levimine.

b. Selgitame, et KSH-s on tugialade looduslike alade osakaalu arvutamisel võetud aluseks järgmised Eesti Topograafilise andmekogu ETAK kõlvikud: E_306_margala_a, E_305_puittaimestik_a, E_304_lage_a, E_303_haritav_maa_a, E_202_seisuveekogu_a ja E_203_vooluveekogu_a. Rohevõrgustiku tugialade looduslike alade osakaalu arvutamine/leidmine ei ole õigusaktidega sätestatud.

c. Täpsustame, et eriplaneeringu elluviimise eelduseks ei ole see, et igasugune negatiivne mõju on välistatud. See on loogiline, et igasuguse arendustegevusega kaasneb mingi negatiivne mõju, sest muudetakse olemasolevat keskkonda. Oluline on see, kas avalduv negatiivne mõju on oluline või mitte ning millise tähtsusega on arendustegevus. KSH-s on hinnatud mõju rohevõrgustikule ning leitud, kuigi teatud negatiivne rohevõrgustikule avaldub, siis see ei liigitu olulise negatiivse mõju alla. Tuuleparkide arendamine on hetkel Eesti riigile oluline, et täita 2030. aastaks kehtestatud taastuenergia eesmärgid ning et tagada Eesti riigi energeetiline julgeolek.

d. Selgitame, et vastupidiselt väidetule on KSH hinnatud mõju rohevõrgustikule võttes arvesse ka teiste planeeringutega kavandatud tegevusi.

10. KSH ebamäärasus

Antud põhimõtet on rakendatud läbivalt KSH aruandes ka teiste teemade puhul (mitte ainult rohevõrgustik), näiteks väärtuslike maastike mõju hindamise puhul ning antud selgitus on täiesti asjakohane.

11. Nõuded tuulepargile

Te küsite kuidas tagab vallavalitsus tuulepargi mõjualasse jäävate kinnistute omanike seadusjärgsete õiguste kaitse. Olete eelnevalt kenasti selgitanud, et ainuke seadusjärgne norm, mis kehtib on seotud müraga. Seda on KSH-s hinnatud ja käsitletud vastavalt kehtivale korrale. EP-s on seatud tingimuseks, et elamu maa-aladel peab olema tagatud tööstusmüra öine sihtväärtus, nii nagu seadus seda sätestab.

Selgitame, et 1 km nõue ei ole seadusest tulenev ja seega ei saa öelda, et elamud, mis jäävad 1 km kaugusele tuuleenergeetika arendusalast, kuid mille krundid ulatuvad lähemale kui 1 km, ei ole uued planeeringuga alad, seega peaks vahemaa tuulepargi ja elamumaa (krundi) piiri vahel olema vähemalt 1 km. Müra määrus ei käsitle 1 km puhvrit.

Selgitame lisaks, et nulltolerants muude väljatoodud asjaolude puhul ei ole põhjendatud. Nulltolerants kehtib olulise negatiivse mõju puhul (kuid täpsustame, et ka mitte alati). EP elluviimisel ei teki olulist negatiivset mõju seoses varjutusega, infraheliga ja valgusreostusega. Antud teemade puhul on võimalik rääkida häiringust ning häiringute suhtes ei kehtestata nulltolerantsi põhimõtet.

12. Müra, sh kumulatiivne müra

Selgitame, et KSH-s on müra adekvaatselt modelleeritud ja hinnatud, samuti on järgitud riigikohtulahendites loodud pretsedendiõigust, seetõttu on eriplaneeringus lähtutud elamualade puhul müra sihtväärtusest, mitte piirväärtusest nagu keskkonnaministri määrus nr 71 seda tegelikult ette näeb. EP seletuskirjas on ette nähtud tingimus, et detailse lahenduse koostamisel või projekteerimistingimuste väljastamisel tuleb arvestada sellega, et eelvalikualal

tuleb elektrituulikute paigutus lahendada selliselt, et elamu maa-aladel on tagatud tööstusmüra öine sihtväärtus. Siinkohal on oluline rõhutada, et nende alade puhul, kus ei jätkata projekteerimistingimustega vaid detailse lahendusega, seal veel alles jätkub EP lahenduse koostamine. Nende alade puhul, kus jätkatakse projekteerimistingimustega nende osas on müra hinnangut KSH aruandes täiendatud ptk-s 7.2. Ptk-s 7.2 kajastatakse, kuidas eelvalikualadele nr 3a, 9, 10 ja 11 teostati täpsustatud müra modelleerimine ümbritsevate elamu maa-alade suhtes halvimale võimalikule olukorrale, see tähendab, et elektrituulikud paigutati eelvalikuala serva ehk lähimatesse võimalikesse punktidesse elamu maa-alade suhtes. Seal, kus esines probleeme müra sihtväärtuse tagamisega, seal kas ala piire täpsustati või seati vastavad tingimused, et mis tagaksid, et müra sihtväärtus oleks tagatud.

13. Kumulatiivsed mõjud

Selgitame, et KSH-s on mõju hindamisel arvestatud ka teiste planeeringutega kaasnevat kumulatiivset mõju nii palju kui võimalik.

14. Elamu ja maatulundusmaa

Selgitame, et eelvalikualast nr 3 on kü-l 93002:003:0051 asuv eluhoone koos 1 km puhvriga eemaldatud.

15. Gaasitrass

Selgitame, et gaasitrassi käsitlemist on EP-s täpsustatud. Gaasitorustiku osas on tehtud koostööd Elering AS-ga. Vastavalt Eleringi AS-lt saadud infole ei ole vaja EP asukoha eelvaliku etapis gaasitrass koos kaitsevööndiga koheselt eelvalikualast välistada, gaasitrassi kaitse on võimalik tagada ka teiste meetoditega nagu näiteks toru paigaldussügavuse muutmine, toru katmine betoonplaatidega jne, kuid täpsemate meetmete rakendamiseks on esmalt vajalik läbi viia riskianalüüs. EP aruandesse lisatakse järgmine tingimus: "elektrituuliku paigaldamisel D kategooria gaasitorustiku lähedusse tuleb arvestada, et vähim horisontaalne kaugus D kategooria gaasitorustiku ja tuuliku masti vahel peab olema poolteise kordne (1,5 kordne) tuuliku masti kõrgus. Juhul, kui elektrituulikut soovitakse paigaldada gaasitorustikule lähemale tuleb detailses lahenduses või projekteerimistingimuste koostamise faasis koostada riskianalüüs, kus tuleb tõestada (nt näha ette vajalikud meetmed), et elektrituulikut on võimalik turvaliselt paigutada gaasitorustikule lähemale."

16. KSH täpsusaste

See, kas KSH on läbi viidud piisavas mahus ja piisavas täpsusastmes otsustavad riigiasutused, kellega tuleb EP lahendus kooskõlastada. Eriplaneering ei saa asjakohastelt riigiasutustelt kooskõlastust ega Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumilt heakskiitu, kui nende valitsemise valdkonnas olevaid teemasid on käsitletud ebapiisavalt või ebakorrektselt.

17. Kinnisvara väärtuse vähenemine

KSH-s on hinnatud mõju kinnisvarale ptk-s 4.7.1. Antud ptk-s on kajastatud uuringuid, kus tuulepargi arendamine võib või võib ka mitte kinnisvara väärtust mõjutada. Oluline on tähelepanu pöörata sellele, et ükski uuring ei ole läbi viidud Eestis ning teadaolevalt ei ole tänaseni Eestis sellist uuringut läbi viidud. Kinnisvara turuväärtust mõjutavad mitmed tegurid ning ei saa üheselt ennustada, et tuulepargi arendamine mõjutab kinnisvara väärtust negatiivset, kuid tuginedes teistes riikides läbiviidud uuringutele ei ole see välistatud. KSH aruandes on välja toodud, et kinnisvara väärtuse langust on võimalik leevendada rahalise kompensatsiooni abil. 19.07.2022 võeti vastu maagaasiseaduse ja teiste seaduste muutmise seadus, millest tulenevalt täiendatakse keskkonnatasude seadust peatükiga 3¹, mis käsitleb keskkonnahäiringu hüvitamise tasu. Keskkonnatasude seaduse muudatused jõustusid

01.07.2023. Keskkonnatasude seadusega sätestatakse põhimõtted tuuleenergiast elektrienergia tootmise tasu määramise kohta. Tuuleenergiast elektrienergia tootmise tasu on keskkonnanähtingu hüvitamise tasu, mida maksab tuuleelektrijaama omanik või kasutama õigustatud isik. Maismaal paikneva tuuleelektrijaama tuuleenergiast elektrienergia tootmise tasu kantakse selle kohaliku omavalitsuse üksuse eelarvesse, mille territooriumil tuuleelektrijaam asub. Kohaliku omavalitsuse üksusele laekunud maismaal paikneva tuuleelektrijaama tuuleenergiast elektrienergia tootmise tasust 50% maksab kohaliku omavalitsuse üksus maismaa tuulepargi mõjualas asuvate eluruumide omanikele tasu. KSH aruandes on järeltatud, et Keskkonnatasude seadusega ette nähtud iga-aastane tasu kuni 3 km kaugusel olevatele eluhoonete omanikele võib vastupidiselt eluhoone kinnisvara väärtust tõsta.

18. Sekkumine Põhja-Pärnumaa üldplaneeringu koostamisse

Eriplaneeringus ei ole keelatud teha ettepanekut koostatavasse üldplaneeringusse. Antud ettepanek omab positiivset mõju kohalikule ettevõtlusele.

19. Käsitlemata mõjud

Selgitame, et Oskar Juro hauakoht eemaldati tabelist 13, sest potentsiaalse sobiliku ala nr 5 piire muudeti (ala lähedalt leiti uus väike-konnakotkas) ning hauakoht ei jäänud enam potentsiaalse sobiliku ala nr 5 piiridesse. Täname, et olete juhtinud meie tähelepanu sellele, et tabelist 13 on puudu pärandkultuuriobjekt Vaigutuslank. Viga KSH aruande tabelis 13 parandatakse.

Mõju turismile ja telekommunikatsioonile on käsitletud piisavas täpsusastmes. Eriplaneeringus on seatud tingimus, et tuulepargi arendamisel tuleb piirkonnas elavatele inimestele tagada mobiilside, televisiooni ja raadioside, sh ESTER raadioside kvaliteedi säilimine vähemalt tuulepargi rajamisele eelneva ajaga samal tasemel. Mobiilside, televisiooni ja raadioside kvaliteedi säilimise tagamine on tuulepargi arendaja vastutus. Antud tingimus tuleb tagada. Turismi osas on KSH-s öeldud, et tuuleparkide mõju loodus- ja puhketurismile tuleneb valdavalt visuaalsest mõjust. Visuaalse mõju olemus avaldub maastiku ja vaatlaja suhte kaudu. See kas üks või teine muutus on visuaalselt positiivne või negatiivne, sõltub suuresti indiviidi suhtumisest antud objekti või tegevusse.

20. Tee projekteerimise normid

Selgitame, et Eestis kehtib alates 23.11.2023 Kliimaministri määrus „Teede projekteerimise normid“, mille § 63 lg 5 sätestab, et elektrituuliku vähim kaugus teekatte servast määratakse valemiga $L = (H + 0,5D)$. Põhja-Pärnumaa KOV EP lahendus ning tingimused lähtuvad kehtivast määrusest, mis tagab elanike turvalisuse avalikult kasutataval teel liiklemiseks. Märkime, et riigiti võivad määrad ja tingimused erineda eelkõige seoses nt kliimatiliste tingimustega, mistõttu lähtutakse Eestis kehtivast seadusandlusest.

Selgitame täiendavalt, et antud määrus on koostatud Kliimaministeeriumi, kes on määruse koostamiseks kaasanud nii Transpordiameti kui ka konsulteerinud Eestis Tarituseehituse Liiduga (sh. muud huvigrupid). Seega annab see kindluse, et antud määruse tingimused on koostatud oma ala ekspertide poolt.

21. Põhimõtteline lahendus ja eelvalikuala nr 3 erandid

Täpsustame, et seoses kooskõlastuse ja arvamuse küsimise käigus laekunud ettepanekutega täpsustatakse eelvalikuala nr 3 lahendust oluliselt. Esiteks väheneb eelvalikuala nr 3 seetõttu, et alast arvatakse välja Väandra tiheasustusala koos 2 km puhvriga. Ala lähedalt leitud uute väike-konnakotka ja kanakulli pesade tõttu väheneb ala samuti ning ala jagatakse kaheks: 3a

[illegible]